

انقلاب جنسی؛ آسیب‌ها و راهبردهای مقابله با آن (با رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب)

مهدی عمانی^{۱*}، پری باباکشی زاده عوری^۲، فرزانه صبوری^۳، ندا محمد اوغلی حیقی^۴، حورا عطایی فر^۵، زهرا بوداقتی آلی^۶

۱. پژوهشگر، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، مرکز تحقیقات حقوق، واحد مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی، مراغه، ایران. (نویسنده مسئول)
Omanimehdi68@gmail.com
۲. دانش‌آموخته سطح دو، حوزه‌های علمیه خواهران، فاطمیه، مشکین شهر، ایران.
paribabakeshizadeh@gmail.com
۳. دانش‌آموخته سطح دو، حوزه‌های علمیه خواهران، فاطمیه، مشکین شهر، ایران.
sbwryfrzanh0@gmail.com
۴. دانش‌آموخته سطح دو، حوزه‌های علمیه خواهران، فاطمیه، مشکین شهر، ایران.
neda.mohammadooghli@gmail.com
۵. دانش‌آموخته سطح دو، حوزه‌های علمیه خواهران، فاطمیه، مشکین شهر، ایران.
moein.arusha8691@gmail.com
۶. مربی پرورشی، دبیرستان زینبیه و محدثه رضی، آموزش و پرورش منطقه ارشق، اردبیل، ایران.
Zahraboodagi1364@gmail.com

تاریخ پذیرش: [۱۴۰۱/۱۲/۱۲]

تاریخ دریافت: [۱۴۰۱/۵/۱۶]

چکیده

انقلاب جنسی به‌نوعی جنبش اجتماعی می‌باشد که نظام سنتی غربی را به چالش کشیده و در اروپا و کشورهای آمریکایی جریان داشته است که به لحاظ عملی دارای پشتوانه‌های متفاوتی بوده است. متأسفانه در دهه‌های اخیر این موضوع با افت و خیز ادامه یافته و بسیاری از تغییرات حاصله در آن دوره، جریان‌ات امروزه را در کل جهان غالب شده است. این نوشته با استفاده از شیوه پژوهشی توصیفی، تحلیلی و جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از کتب، مقاله‌ها و پایگاه‌های اینترنتی، انجام گرفته و سعی بر آن دارد تا با بررسی و تبیین انقلاب جنسی، به ارائه راهبردهایی مبنی بر کنترل و پیشگیری از این انقلاب با استفاده از مبانی بیانیه گام دوم انقلاب بپردازد. نتایج تحقیق حاکی از این مطلب است که انقلاب جنسی به‌عنوان مخرب‌ترین جنبش اجتماعی تاریخ بشریت بوده که از آن به‌عنوان آزادی جنسی تعبیر شده است. این انقلاب آسیب‌هایی نظیر، وصلت آزاد، هم‌باشی و دگرباشی را سبب خواهد شد. با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب، مهم‌ترین راهبرد مقابله با انقلاب جنسی را می‌توان برپایی تمدن نوین اسلامی، شبکه‌سازی، ایجاد گفتمان، جهاد تبیین و تعمیق معنویت دانست.

واژگان کلیدی: انقلاب جنسی، راهبرد، بیانیه گام دوم انقلاب، همباشی، وصلت آزاد.

۱- مقدمه

نبود اعتقادات مذهبی در کشورهای غربی و کاهش آن در سایر کشورها، اخلاق و هنجارهای مربوط به مناسبات جنسی را دستخوش تغییرات اساسی کرده است. یکی از مهم‌ترین این تغییرات مربوط به مباحث و مسائل جنسی بوده که از آن حمایت کرده و در نتیجه سهل‌گیری عمیقی در زمینه خودمختاری انسان‌ها در برطرف‌سازی نیازهای جنسی و همین‌طور مسامحتشان به وجود آورده است. با توجه به این‌که این ناهنجاری اخلاقی یا به عبارت دیگر بی‌عفتی همانند بیماری‌های مسری و جرائم ریزومیکی تمام جهان را درگیر خودساخته و تغییرات گسترده‌ای را شامل شده است، اندیشمندان تعبیر انقلاب جنسی را بر آن نام نهاده‌اند.

انقلاب جنسی^۱ پدیده‌ای است که اولین بار در غرب ایجاد و در نتیجه آن، روابط جنسی میان زنان و مردان به صورت‌های مختلف و متنوع درآمد. این روابط که در گذشته فقط در چارچوب ازدواج در میان زن و مرد ممکن بود، خارج از چارچوب و به اشکال مختلف در میان دو جنس رایج شد و این در حالی است که در فرهنگ ایرانی و اسلامی یک نوع رابطه جنسی میان زن و مرد مشروعیت دارد و آن هم ازدواج است (آورکانی و راودراد، ۱۳۹۸). از دهه ۱۹۶۰ به بعد با شکسته شدن حریم‌ها در مسائل جنسی، ارزش‌ها، عادات و رفتار جنسی نیز تغییر یافت (رودگر، ۱۳۸۸). این انقلاب که به نوعی یکی از تحولات بنیادین در مغرب‌زمین بود با تغییرات سریع در افکار، هیجان‌ات و رفتار جنسی افراد جامعه همراه و رفتار، آداب و رسوم جنسی، زندگی عمومی و نهادهای اجتماعی را تحت تأثیر خود قرار داد و کنش‌های جنسی، ازدواج، سبک‌های عشق ورزیدن، فرزندپروری، همسررداری و طلاق را دستخوش تغییراتی قرار داد و در نتیجه افزایش ازدواج‌های آزاد، شرکای جنسی چندگانه، تشکلهای جمعی، باشگاه‌های تجاری جنسی، همجنسگرایی و از بین رفتن نقش‌های جنسی و جنسیتی را سبب شد (زارعی توپخانه و چراغیان، ۱۳۹۸) که در گذشته به صورت یک‌طرفه رایج بود ولی در حال حاضر این روابط به صورت دو طرفه گشته است (وندی و دموس، ۱۳۸۸) و این همان مشروعیت بخشیدن به بی‌بندوباری طرفین و ایجاد فحشا در جامعه است (یوسف‌زاده، ۱۳۸۵) که آسیب‌های فراوانی را بر جوامع بار خواهد کرد.

بر این اساس هدف از پژوهش حاضر بررسی آسیب‌های انقلاب مخرب جنسی و راهکارهای مقابله با آن می‌باشد؛ بنابراین ما در این پژوهش در صدد پاسخ به این سؤال اصلی هستیم که انقلاب جنسی چیست و راهکارهای مقابله با آن با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب چگونه می‌باشد. برای این کار در ابتدا لازم است نسبت به مفهوم شناسی متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق از جمله انقلاب جنسی، انقلاب و بیانیه گام دوم انقلاب پرداخته، آسیب‌های آن بررسی و در نهایت به ارائه راهکارهایی با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب خواهیم پرداخت.

۲- مرور مبانی نظری و پیشینه

آثار متعددی در رابطه با انقلاب جنسی در غرب و تأثیرات آن در جوامع غرب و جامعه ایرانی وجود دارد که نشان از اهمیت این موارد داشته و نویسندگان در آن‌ها به بررسی مفاهیم آن به صورت کلی پرداخته‌اند. در این میان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: خداپناهی (۱۴۰۰) در پژوهش خود با عنوان «وضعیت حقوقی و اخلاقی ازدواج سفید در ایران و آمریکا» به بررسی ابعاد مختلف ازدواج سفید پرداخته و به این نتیجه دست یافته است که ازدواج سفید را باید پدیده‌ای نامأنوس با فرهنگ و قوانین جامعه ایرانی دانست، زیرا این ازدواج‌ها حاصل انقلاب جنسی در دهه‌های ۱۹۶۰ در آمریکا می‌باشد چون ماهیت ازدواج سفید، گریز از چارچوب‌های قانونی زندگی مشترک بوده و بی‌اعتنایی به قوانین شرع و قانون محسوب می‌گردد، لذا سنخیتی با قوانین حاکم بر نظام خانواده و ازدواج در ایران ندارد. علاوه بر آن در نظام حقوقی آمریکا به جهت حمایت افکار عمومی از انقلاب جنسی ۱۹۷۶، پذیرش قانون زندگی مشترک (هم‌باشی) در قالب آزادی‌های جنسی، موجب شده است تا قانون‌گذار آمریکا نیز قواعدی بر آن مترتب نماید تا نظم عمومی جامعه خدشه‌دار نگردد.

¹ sexual revolution

راموز و شرف‌الدین (۱۴۰۰) در پژوهش خود با عنوان «صورت‌بندی گفتمانی بیانات مقام معظم رهبری پیرامون تغییرات فرهنگ جنسی جامعه ایران»، بیانات مقام معظم رهبری را به‌عنوان یک متفکر اجتماعی درباره تغییرات فرهنگ جنسی جامعه ایران، صورت‌بندی کرده‌اند. در این پژوهش چهار محور گفتمانی ناظر به مؤلفه‌های معنایی و علل و عوامل تغییرات فرهنگ جنسی جامعه ایران کشف و صورت‌بندی شده است. بر این اساس پویایی فرهنگ جنسی، خلأ نظری و سیاستی، تهاجم فرهنگی، جنسی و مقابله با تهاجم جنسی به‌منظور ساماندهی فرهنگ جنسی، از محورهای گفتمانی مقام معظم رهبری است.

سوروکین (۱۳۹۹) در کتاب خود با عنوان «انقلاب جنسی آمریکا» تصریح می‌کند که این انقلاب کاملاً برخلاف انقلاب‌های سیاسی و اقتصادی شناخته شده تر، تقریباً بی‌سروصدا پیش می‌رود و کسی متوجه آن نیست. صحنه‌های خروشان این انقلاب، عاری از هرگونه انفجار پرهیاهوی عمومی، محدود به خلوت اتاق خواب است و فقط افراد درگیر آن هستند.

سفیری، حاجی‌علی و مکوندی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «نگرش زنان و مردان مجرد شهر تهران به همباشی و بررسی عوامل مؤثر بر آن» به بررسی یکی از پیامدهای انقلاب جنسی که هم‌باشی است، پرداخته‌اند و نتیجه حاصل از این پژوهش از این قرار است که بروز انقلاب جنسی در اروپا و آمریکا؛ الگوی ازدواج، تشکیل خانواده و روابط جنسی را در سراسر جهان دستخوش تغییرات عمده‌ای کرده است. رابطه جنسی پیش از ازدواج، در ایران در حال افزایش است و هم‌باشی یا هم‌خانگی یکی از گونه‌های جدید روابط پیش از ازدواج است که در این الگو زن و مرد بدون ازدواج رسمی، شرعی و قانونی به زندگی مشترک می‌پردازند.

موسی‌زاده، باقری‌توانی و نحوی (۱۳۹۶) در پژوهش خود با عنوان «دیدگاه حقوقی نسبت به ازدواج سفید در ایران» به بررسی یکی از پیامدهای انقلاب جنسی که ازدواج سفید است پرداخته و به این نتیجه دست یافته‌اند که ورود و گسترش رسانه‌های ارتباطی مانند ماهواره و اینترنت در ایران همانند کشورهای غربی سبک زندگی متفاوتی را به وجود آورده و ارزش‌های گوناگونی را شکل داده و با بحرانی شدن مسائل اقتصادی، افزایش سن ازدواج و همچنین ورود ارزش‌های جهانی از طریق ابزارهای جدید ارتباطی، به تدریج، گسترش روابط جنسی پیش از ازدواج را سبب شده است.

مهاجر (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان «آسیب‌شناسی پیامد اخلاقی فمینیست در غرب و بازتاب آن در نهاد خانواده» به بررسی تغییر و تحولاتی که پس از شکل‌گیری فمینیسم در نحوه زندگی فردی و خانوادگی و اجتماعی زنان مشهود است پرداخته و این‌گونه تصریح می‌کند که فمینیسم پیامدهایی چون انقلاب جنسی، ترویج هم‌جنس‌گرایی، خانواده ستیزی، تحقیر مادری و تأکید بر سقط‌جنین، سقوط حجاب و عفاف و انکار ارزش‌های اخلاقی را در پی دارد.

کوهن (۲۰۱۲) در مقاله‌ای با عنوان «چگونه انقلاب جنسی، جامعه آمریکا را برای همیشه دگرگون کرد؟» به بررسی تأثیرات انقلاب جنسی بر جامعه پرداخته است او مدعی است، انقلاب جنسی موجب تغییرات ژرفی در مناسبات و روحیات زنان این کشور در چندین دهه گردیده و آثار زیانباری را بر جامعه بار کرده است.

از آنجایی که پژوهش‌های موجود در این رابطه بیشتر به مفهوم‌شناسی و برخی تأثیرات انقلاب جنسی پرداخته ولی راهکاری مبنی بر جلوگیری از تأثیرات این انقلاب بر جامعه ارائه نداده‌اند و همین نقطه تمییز پژوهش حاضر با پژوهش‌های پیشین می‌باشد. چون این پژوهش به بررسی راهکارهایی برای جلوگیری از تأثیرات مخرب انقلاب جنسی بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب می‌پردازد.

۳- روش‌شناسی

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی، تحلیلی می‌باشد، در این نوع از روش تحقیق محقق علاوه بر تصویرسازی آنچه هست به تشریح و تبیین دلایل چگونه بودن و چرایی وضعیت مسئله و ابعاد آن می‌پردازد. در این نوع از روش تحقیق برای تبیین و توجیه دلایل، نیاز به تکیه‌گاه استدلالی محکمی می‌باشد. این تکیه‌گاه از طریق جستجو در ادبیات و مباحث نظری تحقیق فراهم می‌شود. در این نوع از تحقیق محقق به تبیین و تشریح مسائل پرداخته و به چپستی و چرایی آن می‌پردازد، روش مورد استفاده برای این پژوهش از

نوع کتابخانه‌ای بوده و ابزار گردآوری داده‌ها هم از طریق فیش‌برداری از اسناد، گزارش‌ها و مقررات داخلی و خارجی و بین‌المللی است.

۴- یافته‌ها

۴-۱- مفاهیم نظری

در این قسمت از پژوهش به جهت آشناسازی مخاطبین، به بررسی و مفهوم‌شناسی متغیرهای وابسته تحقیق می‌پردازیم.

۴-۱-۱- انقلاب

انقلاب در لغت‌نامه دهخدا به معنای برگشتن، بازگردیدن، واژگون شدن و نیز به معنی تحول آمده است (دهخدا، ۱۳۷۷). در فرهنگ فارسی معین نیز از انقلاب به دگرگون شدن، زیور و شدن، قیام گروهی برای واژگون کردن یک حکومت و نیز تبدیل صورتی به صورت دیگر تعبیر شده است (معین، ۱۳۸۶). در ابتدا این واژه برای حرکت دورانی اجرام آسمانی و گردش ستاره‌ها به دور کره زمین به کار می‌رفت ولی انقلابی که در سال ۱۶۶۸ در انگلستان به وقوع پیوست، باعث شد که لفظ انقلاب وارد زبان سیاست شود. در اصطلاح نیز «انقلاب» به معنای تحول اساسی در حکومت یک کشور، توسط توده‌ای ناراضی از جامعه است که باعث تحولات سیاسی و اقتصادی و ... می‌شود.

۴-۱-۲- انقلاب جنسی

انقلاب جنسی همان آزادسازی جنسی است که در آن روابط جنسی خارج از عرف و شرع به حالت عادی رواج پیدا کرده و برهنگی‌ها در ملاء عام و در حضور دیگران افزایش پیدا می‌کند (آورکانی و راودراد، ۱۳۹۸). این انقلاب حدود سه دهه است که جامعه غربی را به جد متحول کرده و کلیه رفتارها و رویکردهای مربوط به روابط جنسی خانواده را تغییر داده است. هدف از انقلاب جنسی ایجاد شادی و لذت بیشتر از طریق رابطه جنسی بدون تعهد می‌باشد که البته محصولی جز نامیدی و یاس و ناراحتی نداشته است. بحران ایجاد شده متفکران را به این نتیجه رسانده است که باید روابط جنسی مدرن را برای بازگرداندن تعهد و روابط جنسی محدود به خانواده متحول کرد.

۴-۱-۳- بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

بیانیه گام دوم، بیانیه‌ای است که مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ نگارش فرموده‌اند و یک ترسیم کلی از گذشته، حال و آینده انقلاب می‌باشد و در واقع یک تصویرسازی کلی راجع به مسائل انقلاب است (دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۸). می‌توان گفت پس از توصیه‌های مکرر رهبری در سال‌های اخیر پیرامون لزوم تبیین معارف انقلاب اسلامی برای جوانان و ارائه‌ی تصویری صحیح از گذشته، حال و آینده انقلاب به آن‌ها در برابر تصویرسازی دروغین دشمنان، ایشان در چهل سالگی انقلاب، خود در مقام تبیین برآمده و اقدام به نگارش بیانیه کرده‌اند؛ تا با ارائه فکر و استدلال‌های روشن، کارآمدی و برنامه‌ی آینده انقلاب، علاوه بر پیشگیری از به وجود آمدن اختلال در دستگاه محاسباتی نسل آینده مدیران کشور، جوانان مؤمن و انقلابی را به شانه دادن زیر بار مسئولیت‌های بزرگ نقش‌آفرینی در چهل سال آینده برای تحقق اهداف مبارک آن فراخوانند (راجی، ۱۳۹۸). ایشان در این بیانیه به تبیین عظمت حادثه انقلاب، برکات آن، چالش‌ها و ظرفیت‌ها و توصیه‌هایی پرداخته‌اند (بدری، ۱۳۹۹).

۴-۱-۴- عفاف

عفاف در لغت به معنای خودداری از عمل یا سخنی است که حلال یا نیکو نیست (ابن منظور، ۱۴۱۴). این واژه در قرآن کریم به معنای «حالت نفسانی که از غلبه شهوت باز دارد» آمده است. به بیان قرآن کریم عقیف به شخصی اطلاق می‌شود که خود نگهدار و به مناعت باشد. مطابق این معنا، عفاف در مفهوم عام خود عبارت از خویشتن‌داری در مقابل هر نوع تمایل افراطی نفسانی است (زارعی، ۱۳۹۸). در حقیقت عفاف و پاکدامنی حالتی نفسانی می‌باشد که قوه شهوانی را رام و مطیع عقل و ایمان می‌کند؛ بنابراین عفت عبارت از خویشتن‌داری در برابر هرگونه تمایل افراطی نفسانی و جنسی است. می‌توان گفت که عفت جنسی یکی از گرایش‌های فطری انسانی است که آثار آن نظارت بر غرایز و تمایلات جنسی می‌باشد (فلسفی، ۱۳۶۲).

۴-۲- آسب‌های انقلاب جنسی

در این قسمت از پژوهش به بررسی آسب‌های انقلاب جنسی می‌پردازیم.

۴-۲-۱- وصلت آزاد^۱

وصلت آزاد همان روابط عاشقانه بین بیش از دو شریک عاشقانه یا جنسی، یا دوست داشتن بیش از یک نفر در یک زمان است و در یک مفهوم گسترده‌تر، نیز به معنای تمایل به پذیرش این است که عشق رمانتیک ممکن است شامل بیش از دو شریک باشد. در برخی مواقع به آن چند همسری نیز می‌گویند، یعنی نوعی غیر تک همسری توافقی است که منجر به شیء شدن یا کالایی شدن طرف مقابل می‌شود، زیرا از آن‌ها برای رفع احساسات جنسی خود استفاده می‌کنند. از آسب‌های جدی و خطرناک وصلت آزاد علاوه بر چندهمسری می‌توان به عشق چندنفره یا چند مهری نیز اشاره کرد (رحمت‌آبادی و کاریزی، ۱۳۹۶) که زیرمجموعه‌ای از چندهمسری بوده و شامل چند مرد و چند زن می‌شود (معیدفر، ۱۳۹۳). این افراد ترجیح می‌دهند که روابط چندگانه خود را برای افراد خارجی فاش نکنند، زیرا امکان دارد از محبوبیت آن‌ها کاسته شود (هاجری، ۱۳۸۲).

۴-۲-۲- همباشی^۲

همباشی به زندگی مشترک بدون ازدواج اطلاق می‌شود. برخی نیز آن را ازدواج سفید نامیده‌اند یعنی وضعیتی که زن و مرد بدون عقد شرعی با هم زندگی کرده و باهم رابطه جنسی برقرار می‌کنند. ولی بسته به تعریف، از نظر قانون، عرف یا شرع زن و شوهر رسمی، محسوب نمی‌شوند (احمدی، ۱۳۹۹). با رواج انقلاب جنسی، ازدواج رسمی و قانونی در حال تضعیف و با هم بودن و ازدواج سفید در حال تقویت شدن است. تقویت و گسترش روابط خارج از عرف و شرع باعث سقط جنین و در بیشتر مواقع باعث عقیم‌سازی نیز می‌شود (عظیم زاده اردبیلی، مشایخی و ایزدی، ۱۴۰۲). با توجه به شرایط جامعه و سختگیری در امر ازدواج، کم شدن اعتقادات دینی و مذهبی، نیازهای جسمی و عاطفی، مشکلات اقتصادی، دوستان ناباب، عدم نظارت والدین، تسهیل روابط دختران و پسران، بالا رفتن آمار طلاق، بیکاری، رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی و اعتیاد، جوانان از آن به‌خوبی استقبال کرده‌اند (افراز، ۱۴۰۱) و چنانچه راهکارهایی مبنی بر مقابله از انقلاب جنسی ارائه نشود، جوامع اسلامی نیز همانند جوامع غربی رو به انحطاط اخلاقی خواهند رفت.

۴-۲-۳- دگرباشی

دگرباشی واژه‌ای است که برای اشاره به همجنسگرایان زن، همجنسگرایان مرد، دوجنسگراها و تراجنسیتی‌ها استفاده می‌شود. دگرباشان جنسی به‌عنوان افرادی با گرایشات جنسی متفاوت از نوع متداول و مرسوم هستند. در برخی مواقع گرایش به هم‌جنس اساساً تحت تأثیر عوامل ژنتیکی و بیولوژیک است و در برخی مواقع تمایلات همجنسگرایانه نتیجه تأثیرات روانی، محیطی و تجربیات اولیه است (احمدی، ۱۳۹۹). انقلاب جنسی یا همان آزادسازی جنسیتی عوامل محیطی و روانی را برای دگرباشی امکان‌پذیر

¹ Open marriage

² cohabitation

کرده (هراتی، خواجه‌نوری و رایجیان اصلی، ۱۳۹۸) و زمینه انحطاط اخلاقی را در جامعه گسترش می‌دهند (درخشانی‌راد و مطیع، ۱۳۹۴).

۳-۴- راهبردهای مقابله با انقلاب جنسی با رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب

بعد از شناسایی آسیب‌های انقلاب جنسی، در این قسمت از پژوهش به بررسی و ارائه راهبردهای مقابله با انقلاب جنسی و آسیب‌های آن می‌پردازیم.

۱-۳-۴- برپایی تمدن نوین اسلامی

ورود غرب به دوره رنسانس، سرآغاز شکل‌دهی و تشکیل تمدن کنونی غرب گردیده و هر تمدنی بر پایه یک سری مبانی فکری فلسفی شکل می‌گیرد. تمدن غربی هرچند باعث توسعه علمی فناوری در غرب شد، اما به دلیل ویژگی خودکامه آرمان‌های غربی، باعث گسترش بی‌عدالتی در جوامع غربی و ظلم و ستم و سلطه‌طلبی و استعمار در روابط بین‌الملل گردید. با ظهور انقلاب اسلامی و بازتاب آرمان‌های حق‌طلبانه و عدالت‌طلبانه و جهان‌شمول آن، روزه‌های امید برای ظهور یک تمدن نوین اسلامی پدید آمد و امروزه این اندیشه در حال گسترش و عمومی شدن می‌باشد. جامعیت آرمانی انقلاب اسلامی و برخورداری آن از همه نقاط مثبت آرمانی مهم‌ترین دلیل این گرایش جهانی می‌باشد (ملکوئیان، ۱۳۹۴). با ظهور و پیروزی انقلاب اسلامی ایران و بازتاب آرمان‌های جهان‌شمول و جامع، آن نقطه‌های امید برای شکوفایی یک تمدن نوین اسلامی در دنیای تسخیرشده و مبهوت از آثار تمدن مادی‌گرای غربی زنده گشت. نقاط ویرانگر و ضعف تمدن غربی از یکسو و جامعیت آرمانی انقلاب اسلامی از سوی دیگر و به‌عبارت‌دیگر سوء کارکردهای صدها ساله تمدن بی‌محتوا و نفع طلب غربی و آرمان‌های مبتنی بر ذات و نیاز بشریت انقلاب اسلامی دو نیروی پیش برنده دنیای جدید به سوی یک دوره نو و به تعبیر شایسته مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) تمدن نوین اسلامی خواهد بود (فرزانه، خیاط و صفرپور، ۱۳۹۷). پس برای رسیدن به دنیایی سالم و بدون هرگونه خطا نیازمند برپایی تمدن نوین اسلامی هستیم.

۲-۳-۴- شبکه‌سازی و ایجاد گفتمان

گفتمان به مجموعه‌ای از قواعد و ضوابطی ساختارمند اشاره دارد که بر تمام جوانب حیات اجتماعی اثر گذاشته (مک‌دانل، ۱۳۸۰) و به‌عنوان نظریه و روشی نو در تحلیل پدیده‌ها و روابط اجتماعی است که در دهه‌های اخیر موردتوجه ویژه محققان قرار گرفته است. تحلیل گفتمان نه یک رویکرد واحد بلکه مجموعه‌ای از رویکردهای میان‌رشته‌ای است که می‌توان از آن‌ها در انواع گوناگون مطالعه‌ها و برای کندوکاو در قلمروهای مختلف اجتماعی استفاده کرد. شبکه‌سازی نیز مقدمه گفتمان سازی بوده و به معنای فراگیر کردن و عمومیت بخشیدن به یک مفهوم، معرفت و اندیشه در بین مخاطبان می‌باشد به‌گونه‌ای که به سبب فضای به وجود آمده، همه در رابطه با آن اندیشه و معرفت جهت‌گیری کرده و مطالبه‌گری می‌کنند. مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در بیان روند گفتمان سازی و ثمره آن می‌فرماید: «گفتمان سازی برای این است که اندیشه دینی، معرفت دینی در مخاطبان، در مردم، رشد پیدا کند. اندیشه دینی که رشد پیدا کرد، وقتی همراه با احساس مسئولیت باشد و تعهد باشد، عمل به وجود می‌آورد و همان چیزی می‌شود که پیغمبران دنبال آن بودند.» (صداقت و رضایی اصفهانی، ۱۳۹۷) گفتمان سازی، زمینه لازم و کافی برای ایجاد یک تشکیلات سازمانی و غیرسازمانی همراه با جریان سازی برای مقابله با انقلاب جنسی را پدید خواهد آورد که با بهره‌گیری از روش‌های مختلف، درصدد پرورش افرادی خواهد شد که بتواند در مقابل القائات ذهنی و فرافکنی‌ها مقابله کرده و درنهایت این جریان تسلط بر ذهن توسط دشمن به‌وسیله فضای مجازی با شکست مواجه شود.

۳-۳-۴- جهاد تبیین

واژه جهاد تبیین از دو کلمه جهاد و تبیین تشکیل شده است. جهاد، جنگی مشروع در راه خدا و عنوان یکی از ابواب فقه اسلامی بوده و از ریشه «ج ه د» به معنای مشقت، تلاش مبالغه در کار به نهایت چیزی رسیدن و توانایی است (ابن اثیر، ۱۴۲۱). مفهوم اصطلاحی این واژه یعنی مبارزه کردن در راه خدا با جان مال و دارایی‌های دیگر خود با هدف گسترش اسلام یا دفاع از آن (ابن عابدین، ۱۴۱۵). برخی نیز بر این عقیده هستند که دستور جنگ و جهاد و معیار آن به فرمان خداست (احمدزاده، ۱۳۹۸). در نهایت حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) فرموده‌اند: جهاد فقط شمشیر گرفتن و جنگ کردن در میدان قتال نیست. تبیین تلاش در برابر مواجهه با دشمنان اسلام و در فرهنگ اسلامی و دینی ما هر عملی که در برابر دشمن و با تحمل مشقت و سختی انجام بگیرد جهاد نامیده می‌شود. جهاد می‌تواند جنگ رودررو یا جنگ اقتصادی و یا جنگ نرم باشد (صلح میرزایی، ۱۴۰۰)؛ بنابراین جهاد تبیین تلاش در برابر مواجهه با دشمنان اسلام و در فرهنگ اسلامی و دینی ما هر عملی که در برابر دشمن و با تحمل مشقت و سختی انجام بگیرد جهاد نامیده می‌شود (عمانی، بیگی و پورقهرمانی، ۱۴۰۱). از مهم‌ترین آثار و کاربرد جهاد تبیین می‌توان به نقش پیشگیرانه آن در قبال انقلاب جنسی اشاره کرد، بدین صورت که با بیان حقایق، می‌توان از آسیب‌های انقلاب جنسی کاست.

۴-۳-۴- تعمیق معنویت

معنویت، ارتباط با وجود متعالی، باور به غیب، باور به رشد و بالندگی انسان در راستای گذشتن از پیچ‌وخم‌های زندگی شخصی بر مبنای ارتباط با وجود متعالی و درک حضور دائمی وجود متعالی در هستی معنادار، سازمان‌یافته و جهت‌دار الهی بوده (غباری بناب، سلیمی، سلیمانی و نوری‌مقدم، ۱۳۸۶) و احساسی بنیادی از مرتبط بودن با دیگران و کل جهان است (جعفری شورگل، ۱۳۹۶). برقراری معنویت در جامعه از دیر باز مورد اهمیت جوامع اسلامی بوده است و پیامبران نیز بر این اساس به تربیت افراد جامعه می‌پرداختند. اهمیت آن نیز از این جهت است که معنویت در تمام ابعاد زندگی انسان جریان دارد و می‌تواند بر محیط زندگی او تأثیر بگذارد (موسوی، کریمی‌نیا و انصاری مقدم، ۱۴۰۰). توجه به این مسئله موجب می‌شود انسان بدون فکر به کاری دست نزند و اگر پیشامدی به شخصیت او آسیب رساند درصدد جبران برمی‌آید. در مورد تربیت جنسی نیز می‌توان از این مسئله سود جست. شخصیت و آبرو در جامعه اسلامی و شاید جوامع غیر اسلامی جایگاه والایی دارد و نوع مردم از انگشت‌نما شدن در جامعه به‌وسیله لغزش‌های جنسی بیش‌تر از بی‌آبرویی به‌وسیله لغزش‌های دیگر هراس دارند. تقوای الهی و ترس از عذاب و عقاب او بهترین عامل بازدارنده در ارتکاب معاصی و از جمله برقراری روابط جنسی نامشروع از منظر دین به‌ویژه ارتباط با هم‌جنس است. تقویت چنین نیرویی در فرد باعث می‌شود حتی با وجود قرار گرفتن در شرایط مساعد به برقراری چنین روابطی تن در ندهد (درخشانی‌راد و مطیع، ۱۳۹۴). بر همین اساس است که رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم انقلاب معنویت را نیاز اصلی جامعه دانسته و محیط زندگی را بدون آن همانند جهنم معرفی می‌کند (حسینی خامنه‌ای، ۱۳۹۷)؛ بنابراین باید تا حد توان کوشید تا جامعه به سمت وسوی معنویت قدم برداشته و این نه‌تنها وظیفه هر یک از افراد جامعه بلکه از مهم‌ترین وظایف دولت و حاکمیت نیز می‌باشد.

۵- نتیجه‌گیری

بر اساس تحولات اجتماعی جدید در غرب، برای تشکیل خانواده، الزامی به وجود دو جنس مرد و زن نیست و لذا دو مرد، دو زن و نیز یک مرد یا زن با یک حیوان نیز می‌توانند مانند یک مرد و یک زن تشکیل خانواده دهند. برخی از کشورها صراحتاً به حمایت قانونی از برخی از اقسام خانواده‌های نوظهور پرداخته و برخی از اقسام آن را قانونی اعلام نموده‌اند. بحران خانواده در کشورهایی که انقلاب جنسی در آنجا رایج است سبب بروز خانواده‌های نوظهور شده و پای این انقلاب به کشورهای اسلامی نیز رسیده است. متأسفانه، تغییر فرهنگ غربی کار آسانی نبوده و روزبه‌روز در حال گسترش می‌باشد. بی‌بندوباری جنسی در تلویزیون، فیلم‌ها و فضای مجازی دائماً تبلیغ می‌شود. این بحران باعث شده است تا بلوغ جنسی به‌صورت زودهنگام شکل گرفته و آسیب‌هایی نظیر پارافیلیک،

وصلت آزاد، هم باشی و دگرباشی را سبب شود. با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب، مهم‌ترین راهبرد مقابله با انقلاب جنسی و آسیب‌های ناشی از آن را می‌توان برپایی تمدن نوین اسلامی، شبکه‌سازی، ایجاد گفت‌وگو، جهاد تبیین و تعمیق معنویت دانست.

۱-۵- پیشنهاد

بعد از شناسایی راهبردهای مقابله با آسیب‌های انقلاب جنسی برای عملکرد بهتر پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

- ورود پژوهشگران به این عرصه و نگارش پژوهش‌هایی برای شناسایی عوامل مؤثر بروز انقلاب جنسی و آگاهی دهی مردم از اثرات زیان‌بار آن.
- مهم‌ترین راهبرد مقابله با انقلاب جنسی «انقلاب عفاف‌گرایی» است. به‌طور خلاصه ترویج آموزه‌های دینی در حوزه‌های عفاف و حجاب، ازدواج و تربیت فرزند همراه با نگاه مجرمانه به انحرافات اخلاقی و برخورد قضایی از عواملی هستند که مانع از تحقق انقلاب جنسی می‌شوند و دشمن را در این عرصه ناکام می‌گذارند.
- وضع قوانین سخت‌گیرانه و جرم دانستن بی‌حجابی‌های مجازی و واقعی می‌تواند زمینه و آسیب‌های انقلاب جنسی را کاهش دهد.
- اصلاح ساختاری و تفصیلی کتب درسی در مقاطع مختلف آموزش و پرورش و گنجانیدن مطالب و قسمت‌های معنوی در آن‌ها
- فیلترینگ فضای مجازی و داخلی کردن اینترنت از ورود آسیب‌های جدی بر کودکان کاسته و فراهم کردن زمینه انقلاب جنسی را کاهش خواهد داد
- آسان‌گیری در امر ازدواج و معیشت افراد جامعه

۶- منابع

- ۱- ابن عابدین، محمد امین بن عمر (۱۴۱۵ق). رد المحتار علی الدر المختار. کویت: وزارت الاوقاف و الشؤون الاسلامیه.
- ۲- ابن منظور، محمد بن مکرر (۱۴۱۴ق). لسان العرب. چاپ سوم. بیروت: انتشارات دار الصادر.
- ۳- ابن اثیر، مبارک بن محمد (۱۴۲۱). النهایه فی غریب الحدی و الاثر. چاپ اول. ریاض: انتشارات دار ابن الجوزی.
- ۴- احمدزاده، رضا (۱۳۹۸). تحلیل مضمونی ویژگی‌های جهاد در آیات قرآن کریم. فرهنگ پژوهش، ۴۰، ۵۳ - ۱۰۴.
doi:10.22081/fpq.2020.69887
- ۵- احمدی، کامیل (۱۳۹۹). خانه‌ای با در باز؛ پژوهشی جامع در باب ازدواج سفید در ایران. چاپ اول. لندن: نشر مهری.
- ۶- افراز، صبا (۱۴۰۱). ازدواج سفید و پیامدهای آن. مطالعات حقوق، ۷(۳۰)، ۱۱۳ - ۱۲۶.
- ۷- آورکانی، زینب؛ و راووداد، اعظم (۱۳۹۸). مقایسه بازنمایی دو مستند ایکسونامی و انقلاب جنسی؛ از انقلاب جنسی در غرب و ارزیابی همخوانی و یا تعارض این بازنمایی‌ها با دیدگاه اسلامی. دو فصلنامه مطالعات اسلامی آسیب‌های اجتماعی، ۲(۱)، ۱۴۱ - ۱۵۸.
- ۸- بدری، علی (۱۳۹۹). جوان‌گرایی در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با تکیه بر مبانی قرآنی و روائی. فصلنامه علمی پژوهش‌های انقلاب اسلامی، ۹(۴)، ۳۶۰ - ۳۳۹.
- ۹- جعفری شورگل، سکینه (۱۳۹۶). تأملی بر معنویت سازمانی با رویکرد اسلامی. فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، ۲(۳)، ۱۷۹ - ۲۰۰.
doi:20.1001.1.23295599.1392.2.3.6.4
- ۱۰- حسینی خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۷). بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران. قم: انتشارات انقلاب اسلامی.

- ۱۱- خدائپناهی، میترا (۱۴۰۰). وضعیت حقوقی و اخلاقی ازدواج سفید در ایران و آمریکا. اولین کنفرانس بین‌المللی، علوم سیاسی و علوم انسانی.
- ۱۲- درخشانی‌راد، معصومه؛ و مطیع، مهدی (۱۳۹۴). همجنسگرایی و ارائه برخی راهکارهای تربیتی از منظر اسلام و مطالعات روان‌شناختی در پیشگیری از آن، دومین کنفرانس ملی و اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در علوم انسانی.
- ۱۳- دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای. (۱۳۹۸). برگرفته شده از: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=42633>
- ۱۴- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷). لغت‌نامه. چاپ دوم. تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- ۱۵- راجی، سید محمدحسین (۱۳۹۸). گام تمدن ساز. چاپ اول. قم: دفتر نشر معارف نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها.
- ۱۶- راموز، ادريس؛ و شرف‌الدین، حسین (۱۴۰۰). صورت‌بندی گفتمانی بیانات مقام معظم رهبری پیرامون تغییرات فرهنگ جنسی جامعه ایران. مجله دین و ارتباطات، ۲۸(۲)، ۵۶۹-۶۰۷. doi:10.30497/RC.2022.76100
- ۱۷- رحمت‌آبادی، اعظم؛ و کاریزی، الهام (۱۳۹۶). ازدواج سفید؛ پیامدها و خطرات. میراث طاها، ۱، ۷۷-۱۰۲.
- ۱۸- رودگر، نرجس (۱۳۸۸). فمینیسم؛ تاریخچه، نظریات، گرایش‌ها، نقد. چاپ اول. تهران: دفتر مطالعه و تحقیقات زنان.
- ۱۹- زارعی توپخانه، محمد؛ چراغیان، حدیث (۱۳۹۸). انقلاب جنسی و نهضت خود مهارگری در غرب. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- ۲۰- سفیری، خدیجه؛ حاجی‌علی، فریبا؛ و مکوندی، راضیه (۱۳۹۶). نگرش زنان و مردان مجرد شهر تهران به همبستگی و بررسی عوامل مؤثر بر آن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء علیه‌السلام.
- ۲۱- سوروکین، پیتیریم (۱۳۹۹). انقلاب جنسی آمریکا. ترجمه روح‌الله گل‌مرادی. اصفهان: انتشارات آرما.
- ۲۲- صداقت، علیرضا؛ و رضایی اصفهانی، محمدعلی (۱۳۹۷). روند گفتمان سازی سبک زندگی رهبر الهی در جامعه با تأکید بر دیدگاه رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی). پژوهش‌نامه سبک زندگی، ۴(۷)، ۶۵-۸۲. doi:10.1001.1.24763101.1397.4.2.4.6
- ۲۳- صلح میرزایی، سعید (۱۴۰۰). جهاد تبیین در اندیشه حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی). تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.
- ۲۴- عظیم‌زاده اردبیلی، فائزه؛ مشایخی، فاطمه؛ و ایزدی، نرگس (۱۴۰۲). خانواده‌های معیار و نوظهور در نظام‌های حقوقی ایران و آمریکا. فقه و حقوق خانواده، ۲۸(۷۸)، ۱۰۵-۱۳۷. doi:10.30497/FLJ.2022.243356.1811
- ۲۵- عمانی، مهدی؛ بیگی، جمال؛ و پورقهرمانی، بابک (۱۴۰۱). جهاد تبیین: راهبردی پیشگیرانه در قبال تفکر اجباری ناشی از فناوری هارپ. فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، ۲(۵)، ۲۶-۴۲.
- ۲۶- غباری بناب، باقر؛ سلیمی، محمد؛ سلیمانی، لیلا؛ و نوری مقدم، ثنا (۱۳۸۶). هوش مصنوعی. فصلنامه علمی پژوهشی اندیشه نوین دینی، ۳(۱۰)، ۱۲۵-۱۴۷. doi:10.1001.1.20089481.1386.3.10.5.6
- ۲۷- فرزانه، محمدباقر؛ خیاط، علی؛ و صفرپور، هادی (۱۳۹۷). تبیین عوامل ایجاد تمدن نوین اسلامی از نگاه مقام معظم رهبری. پژوهش‌های اجتماعی اسلامی، ۲۴(۳)، ۱۷۷-۲۰۵.
- ۲۸- فلسفی، محمدتقی (۱۳۶۲). کودک از نظر وراثت و تربیت. تهران: هیئت نشر معارف.
- ۲۹- کوهن، نانسی ال (۱۳۹۱). چگونه انقلاب جنسی جامعه آمریکا را برای همیشه دگرگون کرد. ترجمه ابوالفضل ایمانی راغب. نشریه فرهنگ و اجتماع، ۱۰۵، ۳۴-۵۲.
- ۳۰- معیدفر، سعید (۱۳۹۳). پذیرش یا رد ازدواج سفید خطاست، زنان امروز، ۵، ۱۶-۱۸.

- ۳۱- معین، محمد (۱۳۸۶). فرهنگ معین. تهران: انتشارات ثامن.
- ۳۲- مک‌دانل، دایان (۱۳۸۰). مقدمه‌ای بر نظریه گفتمان. ترجمه حسینعلی نوذری. تهران: انتشارات فرهنگ گفتمان.
- ۳۳- ملکوتیان، مصطفی (۱۳۹۴). ظهور تمدن نوین اسلامی و افول تمدن غربی، همایش ملی تمدن نوین اسلامی.
- ۳۴- موسوی، سیده حکیمه؛ کریمی‌نیا، محمد مهدی؛ و انصاری مقدم، مجتبی (۱۴۰۰). راهکارهای تقویت معنویت در جامعه با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب. پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، ۴(۳۸)، ۱۵۳-۱۶۹.
- ۳۵- موسوی‌زاده، میثم؛ باقری توانی، محسن؛ و نحوی، عادل (۱۳۹۶). دیدگاه حقوقی نسبت به ازدواج سفید در ایران. اولین همایش ملی آسیب‌شناسی و آسیب‌زدایی پدیده شکاف بین نسلی.
- ۳۶- مهاجری، مریم (۱۳۹۰). آسیب‌شناسی پیامد اخلاقی فمینیسم در غرب و بازتاب آن در نهاد خانواده. پژوهشنامه زنان، ۲(۳)، ۹۹-۱۱۵.
- ۳۷- وندی، شلیت؛ و دموس، نانسی (۱۳۸۸). دختران به عفاف روی می‌آورند. ترجمه سمانه مدنی و پریسا پورعلمداری. جلد ششم. تهران: دفتر نشر معارف وابسته به نهاد نمایندگی مقام رهبری در دانشگاه.
- ۳۸- هاجری، عبدالرسول (۱۳۸۲). فمینیسم جهانی و چالش‌های پیش رو. قم: انتشارات بوستان کتاب.
- ۳۹- هراتی، جهانبخش؛ خواجه‌نوری، یاسمن؛ و رایجیان اصلی، مهرداد (۱۳۹۸). رهیافت‌های فقها به مداخله یا عدم‌مداخله در حوزه دگرباشی. رفاه اجتماعی، ۱۹(۷۳)، ۳۴۱-۳۷۷. doi:10.29252/refahj.19.73.341
- ۴۰- یوسف‌زاده، حسن (۱۳۸۵). پیامدهای فمینیسم در خانواده غربی. فصلنامه مطالعات راهبردی زنان، ۳۲، ۸۱-۱۲۷.

Sexual Revolution; Damages and Coping Strategies (With the Approach of the Statement of the Second Step of the Revolution)

Mehdi Omabi^{1*}, Pari Babakeshizadeh², Farzaneh Saburi³, Neda Mohammadooghli Heighi⁴, Hura Ataeifar⁵, Zahra Boodaghi Alni⁶

1. Researcher, Department of Criminal Law and Criminology, Law Research Center, Maragheh Branch, Islamic Azad University, Maragheh, Iran. (Corresponding Author)
Omanimehdi68@gmail.com
2. Second level graduate, Sisters Theological Seminary, Fatemieh, Meshkin Shahr, Iran.
paribabakeshizadeh@gmail.com
3. Second level graduate, Sisters Theological Seminary, Fatemieh, Meshkin Shahr, Iran.
sbwryfrzanh0@gmail.com
4. Second level graduate, Sisters Theological Seminary, Fatemieh, Meshkin Shahr, Iran.
neda.mohammadooghli@gmail.com
5. Second level graduate, Sisters Theological Seminary, Fatemieh, Meshkin Shahr, Iran.
moein.arusha8691@gmail.com
6. Education teacher, Zainbiyeh and Mohaddeh Razi High School, Arshaq Region, Ardabil, Iran.
Zahraboodagi1364@gmail.com

Abstract

The aim of the present research was to explain the relationship between rumination and perceived stress with life satisfaction in married women in Shiraz. The research method was a descriptive and survey-based. The statistical population included all the women of Shiraz city, and 210 individuals were selected as the statistical sample size using a convenience sampling. Data were collected using the Hoeksma and Maro's Rumination Questionnaire (1991), Cohen et al.'s Perceived Stress Questionnaire (1983) and Diener Ammons Larsen and Griffin's Life Satisfaction Questionnaire (1985). The findings revealed that among the dimensions of rumination, the two components of preoccupation and depression had a negative and significant relationship with life satisfaction. However, there was no significant relationship between reflection and life satisfaction. In conclusion, the overall score of rumination was negatively and significantly related to life satisfaction, and ultimately, perceived stress is not a significant predictor of life satisfaction.

Keywords: Rumination, Perception Stress, Life Satisfaction, Married Women, Shiraz.

This Journal is an open access Journal Licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License

(CC BY 4.0)

بررسی رابطه نشخوار فکری و استرس ادراک‌شده با رضایت از زندگی در زنان متأهل شهر شیراز

فاطمه دینکانی^۱، رضا چالمه^{۲*}، فاطمه عبدالهی^۳

۱- کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، موسسه فاطمیه علیها السلام شیراز.

fatemeh.dinakani1376@gmail.com

۲- دکتری روان‌شناسی تربیتی دانشگاه شیراز. (نویسنده مسئول)

rezachalme@gmail.com

۳- کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، موسسه فاطمیه علیها السلام شیراز.

Fatemehabdolahi231372@gmail.com

تاریخ پذیرش: [۱۴۰۱/۱۲/۱۲]

تاریخ دریافت: [۱۴۰۱/۸/۲۴]

چکیده

هدف پژوهش حاضر باهدف تبیین رابطه‌ی نشخوار فکری و استرس ادراک‌شده با رضایت از زندگی در زنان متأهل شهر شیراز بود. روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری شامل تمام زنان شهر شیراز بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس ۲۱۰ نفر به‌عنوان حجم نمونه آماری انتخاب شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه نشخوار فکری هوکسما و مارو (۱۹۹۱)، پرسش‌نامه استرس ادراک شده کوهن و همکاران (۱۹۸۳) و پرسش‌نامه رضایت از زندگی داینر آموونز لارسن و گریفین (۱۹۸۵) استفاده شد. بر اساس یافته‌ها بین ابعاد نشخوار فکری دو مؤلفه‌ی در فکر فرورفتن و افسردگی با رضایت از زندگی رابطه منفی و معنی‌داری داشتند، اما بازتاب با رضایت از زندگی رابطه معنی‌داری نداشت. در نتیجه‌گیری می‌شود نهایت نمره کلی نشخوار فکری نیز با رضایت از زندگی رابطه منفی و معنی‌داری داشت و درنهایت استرس ادراک‌شده پیش‌بینی کننده معنی‌دار رضایت از زندگی نمی‌باشد.

واژگان کلیدی: نشخوار فکری، استرس ادراک‌شده، رضایت از زندگی، زنان متأهل، شیراز.

۱- مقدمه

خانواده به‌عنوان یک نهاد اجتماعی برخاسته از پیوند زناشویی زن و مرد معرفی شده است که از جمله جلوه‌های زندگی اجتماعی انسان وجود تعامل سالم و سازنده بین زن و شوهر است. خانواده یکی از مهم‌ترین ارکان جامعه است. جامعه‌ای سالم از خانواده‌های سالم تشکیل شده و دستیابی به خانواده‌ای سالم زمانی تحقق می‌یابد که افراد، از سلامت روان و روابط مطلوب با همدیگر برخوردار باشند (Zhang, 2022). اولین زیربنای بنیادی شکل‌گیری خانواده سالم روابط سازنده زن و شوهر است (Bernstein, Kovar, Paulussen, Randall, Schuck & Teot, 2006). یکی از تأثیرگذارترین عوامل بر استحکام خانواده، رضایت از زندگی می‌باشد. به‌عنوان یک ارزیابی کلی از کیفیت زندگی بر اساس معیارهای انتخاب شده است به این معناست که شرایط زندگی با معیارهای شخصی مقایسه می‌شود و افراد زمانی که شرایط زندگی‌شان مناسب است و با معیارهایی که برای آن تعیین کرده‌اند مطابقت دارد، سطح بالایی از رضایت از زندگی را تجربه می‌کنند. هدف از رضایت از زندگی، نگرش فرد، ارزیابی کلی از زندگی خود به‌طورکلی یا برخی از جنبه‌های زندگی مانند زندگی خانوادگی و تجربه تحصیلی است. تجربه شادی و رضایت از زندگی بالاترین هدف زندگی است و احساس غم و اندوه و ناخوشایند اغلب مانعی بر سر راه انجام وظایف به حساب می‌آید. رضایت از زندگی بازتابی از تعادل بین خواسته‌های شخصی و وضعیت فعلی است. به‌عبارت‌دیگر، هر چه شکاف بین سطح خواسته‌های فرد و موقعیت عینی بیشتر باشد، رضایت فرد کمتر می‌شود؛ بنابراین، رضایت از زندگی را می‌توان به‌طور معناداری اندازه‌گیری کرد (ابراهیمی و بخشی پور، ۱۳۹۳). عوامل مختلفی می‌توانند بر رضایت از زندگی تأثیر بگذارند، یکی از این عوامل استرس ادراک‌شده است (اورکی، صفاری‌نیا و بهرامی، ۱۴۰۱). استرس یکی از پدیده‌های رایج زندگی امروزی است. شهرنشینی، مهاجرت، صنعتی شدن، پیچیدگی جوامع و سازمان‌ها افراد را در معرض استرس زیادی قرار می‌دهد (شکوهی امیرآبادی، خلعتبری و رضابخش، ۱۳۸۹). استرس یکی از جنبه‌های طبیعی و اجتناب‌ناپذیر زندگی انسان مدرن است. استرس اثرات عاطفی، شناختی، رفتاری و فیزیولوژیکی بر افراد می‌گذارد و باعث برو بسیاری از بیماری‌های جسمی می‌شود. استرس ادراک‌شده موقعیتی است که ارزیابی کلی فرد را از میزان استرس‌زا بودن موقعیت‌های زندگی از دیدگاه خود منعکس می‌کند و مفهوم استرس ادراک‌شده با نقش ارزیابی در فرآیند استرس مرتبط است. (نادری راوندی، صدیقی ارفعی و بربری، ۱۳۹۴).

استرس ادراک‌شده به تنهایی نمی‌تواند بر رضایت از زندگی تأثیر بگذارد، به نظر می‌رسد که نشخوار فکری در این فرآیند نقش دارد (رحمانیان و میزابی‌اصل، ۱۴۰۲). نشخوار فکری یک تمرکز دائمی بر خود است که تکراری و مستمر است. تفکر در قالب نشخوار مداوم منجر به شکل‌گیری توجه آسیب‌شناختی می‌شود که علامت کلی آن توجه متمرکز بر خود است. افرادی که دچار نشخوار فکری هستند افسردگی بیشتری را نسبت به بقیه افراد تجربه می‌کنند. این افراد نه در شرایط استرس‌زا بلکه در همه‌ی مکان‌ها و زمان‌ها احساس خلق‌وخوی منفی دارند. نشخوار فکری در واقع یک راهبرد مقابله‌ای ناسازگارانه است که هنگام مواجهه با مشکل به کار می‌رود. نشخوار فکری باعث دسترسی و افزایش افکار منفی و آسیب‌رسان می‌شود و پیش‌بینی‌کننده اضطراب است (صداقت و سروندانی، ۱۳۹۵).

بر اساس گزارش جامعه‌شناسان و روان‌شناسان در سال‌های اخیر استرس‌های زندگی و نشخوار فکری تأثیر بسزایی بر سلامت جسمی و روانی زنان متأهل، احساس امنیت، آرامش و روابط نزدیک‌بین خانواده‌ها دارد (ایران‌منش، سلطانی‌نژاد و سلیمانی‌نژاد، ۱۳۹۶). افکار این‌چنینی در زنان دو برابر مردان می‌باشد و به بیانی زنان دو برابر مردان افکار منفی و تکراری دارند (Johnson & Whisman, 2013).

۲- مرور مبانی نظری و پیشینه

پژوهش‌های مختلفی به بررسی روابط بین متغیرهای پژوهش پرداخته‌اند. لی، جاب، ماتیس و گیونز^۱ (۲۰۲۰) بیان داشتند که نشخوار فکری سبک تفکر تکراری با ظرفیت منفی است. این ویژگی با تمایل به تجزیه و تحلیل مکرر مشکلات، نگرانی و احساس درماندگی بدون اقدام برای ایجاد تغییرات مثبت، مشخص می‌شود. هم‌چنین تومونیا، وینسیگوارا، پارسی، گرازیانو، سیاکا، باراتا و همکاران^۲ (۲۰۱۹) نتیجه گرفتند که نشخوار فکری به‌عنوان شیوه‌ی ناسازگار مواجهه با استرس ادراک‌شده و تجربه‌های دشوار زندگی تعریف می‌شود که شامل تمرکز مکرر و منفعلانه بر روی احساسات و افکار منفی است. در واقع نشخوار فکری تلاشی برای درک علل و پیامدهای تجارب ناخوشایند است. در پژوهش دیگری پنگ، ژو، ژانگ، موا، هو و ژیانگ^۳ (۲۰۲۲) دریافتند که نشخوار فکری و خودکنترلی در درک مکانیسم‌های احتمالی زیربنای رابطه بین استرس ادراک‌شده می‌باشد. در نهایت همایونی و حسینی (۱۴۰۱) بیان داشتند که بین استرس ادراک‌شده با رضایت از زندگی همبستگی معناداری وجود ندارد، یعنی با افزایش استرس ادراک‌شده، رضایت از زندگی کاهش یا افزایش نمی‌یابد.

۳- روش‌شناسی

این پژوهش از نوع تحقیقات توصیفی-پیمایشی است و با هدف بررسی رابطه بین نشخوار فکری و استرس ادراک‌شده و رضایت از زندگی در زنان متأهل شهر شیراز بود جامعه آماری شامل کلیه زنان متأهل شهر شیراز در زمستان ۱۴۰۰ بود. با توجه به اپیدمی بیماری کرونا و وجود محدودیت، از روش نمونه‌گیری در دسترس برای جمع‌آوری گروه نمونه استفاده شد. طبق نظر کلاین (۲۰۱۱) گروه نمونه برای هر آیت ۵ نفر بود و با توجه به تعداد آیت‌ها ۲۱۰ نفر به‌عنوان گروه نمونه انتخاب شدند.

به‌منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد نظر و سنجش معیارهای این پژوهش نیز از پرسشنامه استفاده شده است. در این پژوهش پس از تکمیل و جمع‌آوری پرسشنامه به تجزیه و تحلیل پرسشنامه پرداخته شد. ابتدا آمار توصیفی متغیرهای پژوهش مورد بررسی قرار گرفت و متغیرها از نظر نرمال بودن مورد سنجش قرار گرفتند. در ادامه از روش‌های آماری همبستگی و رگرسیون خطی به آزمون فرضیه‌های پژوهش پرداخته شد. در این پژوهش از نرم‌افزار Spss24 جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است.

الف) پرسش‌نامه نشخوار فکری: این پرسشنامه توسط هوکسما و مارو (۱۹۹۱) برای سنجش نشخوار فکری طراحی و تدوین شده است. دارای ۲۲ گویه است که جواب هر سؤال به‌صورت لیکرت ۴ درجه‌ای از هرگز تا همیشه است. دارای سه مؤلفه یا خرده مقیاس است که شامل سؤالات زیر می‌باشد: بروز دادن (بازتاب): ۲۱، ۱۲، ۲۰، ۱۱ و ۷؛ در فکر فرو رفتن: ۱۶، ۱۵، ۱۳، ۱۰ و ۵؛ افسردگی: ۲۲، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۴، ۹، ۸، ۶، ۴، ۳، ۲، ۱. در پژوهش‌های خارجی پایایی ۰/۷۷ و روایی آن ۰/۹۰ است و ضریب همسانی درونی را ۰/۸۹ و ضریب آلفای کرونباخ را ۰/۹۴ گزارش کردند (Treyner, Gonzalez & Nolen-Hoeksema, 2003). آلفای کرونباخ به دست آمده در نمونه ایرانی ۰/۹۰ و همبستگی درون طبقه‌ای آن نیز ۰/۷۵ گزارش شده است (منصوری، فرنام، بخشی‌پور رودسری و محمودعلیلو، ۱۳۸۹).

ب) پرسش‌نامه استرس ادراک‌شده: پرسش‌نامه استرس ادراک‌شده توسط کوهن و همکاران (۱۹۸۳) تهیه شد و دارای سه نسخه ی ۴-۱۰ سؤالی است که برای سنجش استرس ادراک‌شده در یک ماه گذشته به کار می‌رود. افکار و احساسات درباره حوادث استرس‌زا، کنترل، غلبه، کنار آمدن با فشار روانی و استرس تجربه شده را مورد سنجش قرار می‌دهد. هم‌چنین این مقیاس عوامل خطرزا در اختلافات رفتاری را بررسی می‌کند و فرایند روابط تنش‌زا را نشان می‌دهد. در این پژوهش از نسخه ۱۴ سؤالی استفاده

1. Lee, Jobe, Mathis & Gibbons
2. Tumminia, Vinciguerra, Parisi, Graziano, Sciacca, Baratta & et al.
3. Peng, Zhou, Zhang, Mao, Hu & Jiang

خواهد شد. ضرایب پایایی همسانی درونی مقیاس از طریق ضریب آلفای کرونباخ در دامنه‌ای از ۰/۸۴ تا ۰/۸۶ در دو گروه از دانشجویان و یک گروه از افراد سیگاری در برنامه ترک به دست آمده است. مقیاس تنیدگی ادراک شده به طور معنی داری با رویدادهای زندگی، نشانه‌های افسردگی و جسمی، بهره‌مندی از خدمات بهداشتی، اضطراب اجتماعی و رضایت از زندگی پایین همبسته می‌باشد (Cohen, Kamarck & Mermelstein, 1983). میمورا و گریفیث^۱ در پژوهشی بر روی دانشجویان ژاپنی ضریب آلفای کرونباخ اصلی و مقیاس تجدید نظر شده ژاپنی را به ترتیب ۰/۸۸ و ۰/۸۱ بدست آوردند که این ضرایب به ضرایب پایایی نسخه اصلی خیلی نزدیک است، در مقیاس اصلی دو عامل ۵۳/۲ درصد واریانس را تبیین کردند. عامل اول ۲۷/۳ درصد و عامل دوم ۲۵/۹ درصد. در صورتی که مقیاس تجدیدنظر شده ژاپنی دو عامل ۴۹/۹ درصد واریانس را تبیین کردند. عامل اول ۲۸/۵ درصد واریانس و عامل دوم ۲۱/۴ درصد واریانس (Mimura & Griffiths, 2004). در پژوهش احمدیان (۱۳۹۱) ضرایب پایایی همسانی درونی از طریق ضریب آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌های ادراک مثبت از تنیدگی، ۰/۷۱ و ادراک منفی از تنیدگی ۰/۷۵ به دست آمد. ضمن این که ضریب آلفا برای کل نمرات پرسشنامه ۰/۸۴ مشخص گردید. همچنین در این پژوهش احمدیان (۱۳۹۱) با استفاده از روش تحلیل مواد ضرایب همبستگی به دست آمده برای ادراک مثبت از تنیدگی در دامنه‌ی ۰/۴۹ تا ۰/۷۰ و ادراک منفی از تنیدگی در دامنه‌ی ۰/۵۲ تا ۰/۷۷ و ضرایب همبستگی مواد مقیاس ادراک تنیدگی کل در دامنه‌ی ۰/۵۱ تا ۰/۷۸ قرار داشت.

پ) پرسش‌نامه رضایت از زندگی: این پرسش‌نامه توسط داینر - امونز لارسن و گریفین در سال ۱۹۸۵ ساخته شده است. این مقیاس دارای ۵ گویه است. برای هر گویه ۷ گزینه کاملاً مخالف تا کاملاً موافق وجود دارد که گزینه کاملاً مخالف معادل نمره یک و گزینه کاملاً موافق معادل نمره هفت است. از این رو دامنه‌ی نمرات این مقیاس از نمره ۵ تا ۳۵ در نوسان است. نمرات بالاتر نشان‌دهنده‌ی رضایت بیشتر از زندگی است. در پژوهش ارگیل^۲ (۲۰۰۱)، ضریب آلفا برابر ۰/۸۷ و ضریب بازآمایی آن ۰/۸۲ است و پایایی آن را با آلفای کرونباخ سنجیده شده و برابر ۰/۸۵ است. روایی آن به شیوه همگرا - افتراقی مطلوبی را برای مقیاس گزارش کرده‌اند.

۴- یافته‌ها

۴-۱- یافته‌های جمعیت شناختی

جدول ۱. فراوانی شغل آزمودنی‌ها

شغل	بازنشسته	کارمند	آزاد	خانه‌دار	بیکار	مجموع
تعداد	۴	۸۸	۳۵	۶۱	۲۲	۲۱۰
درصد	۱/۹۰	۴۱/۹۰	۱۶/۶۷	۲۹/۰۵	۱۰/۴۸	۱۰۰

بر اساس جدول ۱ بیشترین فراوانی مربوط به کارمندان (۴۱/۹ درصد) و سپس زنان خانه‌دار (۲۹ درصد) بود. کمترین فراوانی نیز مربوط به زنان بازنشسته (۱/۹ درصد) بود.

جدول ۲. فراوانی سنی آزمودنی‌ها

گروه سنی	۲۰-۳۰	۳۱-۴۰	۴۱-۵۰	بیش از ۵۰	مجموع
تعداد	۳۰	۳۱	۴۱	۵۰	۱۵۲
درصد	۱۹/۷۴	۲۰/۳۹	۲۷/۰۴	۳۳/۰۳	۱۰۰

¹ Mimura & Griffiths

² Argyll

تعداد	۴۸	۱۰۳	۵۱	۸	۲۱۰
درصد	۲۲/۸۶	۴۹/۰۵	۲۴/۲۹	۳/۸۰	۱۰۰

بر اساس نتایج جدول فوق بیشترین فراوانی سنی آزمودنی‌ها مربوط به دوره سنی ۳۱-۴۰ (۴۹ درصد) و پس از آن ۴۱-۵۰ (۲۴ درصد) می‌باشد.

جدول ۳. فراوانی تحصیلات آزمودنی‌ها

تحصیلات	دیپلم و کمتر	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس	دکتر	مجموع
تعداد	۴۴	۵	۵۹	۶۱	۴۱	۲۱۰
درصد	۲۰/۹۵	۲/۳۸	۲۸/۱	۲۹/۰۵	۱۹/۵۲	۱۰۰

با توجه به نتایج ۲۰/۹۵ درصد افراد دیپلم و کمتر از دیپلم دارند، ۲/۳۸ درصد فوق‌دیپلم، ۲۸/۱ درصد لیسانس، ۲۹/۰۵ درصد فوق‌لیسانس و ۱۹/۵۲ درصد نیز دکتر دارند.

جدول ۴. میانگین، انحراف معیار، کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
رضایت از زندگی	۲۲/۳۷	۵/۶	۰/۰۸	۰/۲۲
استرس ادراک شده	۴۲/۸۳	۷/۰۸	۰/۲۶	۰/۶۲
نشخوار بازتاب	۱۰/۷	۳/۱۱	۰/۳۱	۰/۴۶
فکری در فکر فرو رفتن	۱۱/۰۲	۳/۱۵	۰/۳۷	۰/۰۸
افسردگی	۲۵/۶۲	۶/۹۴	۰/۳۳	۰/۴۳

با توجه به جدول فوق و مقادیر کجی و کشیدگی، توزیع متغیرها نرمال بوده و بنابراین می‌توان از آماره‌های پارامتریک استفاده کرد.

۲-۴- یافته‌های استنباطی

در این قسمت فرضیه‌های پژوهش موردبررسی و تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند.

فرضیه اول: بین استرس ادراک شده و نشخوار فکری با رضایت از زندگی در زنان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

به‌منظور بررسی این فرضیه از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج در جدول ۵ آورده شده است.

جدول ۵. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش ($n=210$)

	۱	۲	۳	۴	۵
۱. رضایت از زندگی	۱/۰۰۰				

فاطمه دینکانی و همکاران		بررسی رابطه نشخوار فکری و استرس ادراک شده با رضایت از زندگی ...			
۲. استرس ادراک شده	۰/۰۴۳	۱/۰۰۰			
۳. بازتاب	۰/۰۳۷	۰/۱۶*	۱/۰۰۰		
۴. در فکر فرو رفتن	-۰/۳۲**	۰/۰۸	۰/۶۰**	۱/۰۰۰	
۵. افسردگی	-۰/۲۶**	۰/۱۶*	۰/۶۴**	۰/۸۷**	۱/۰۰۰
۶. نشخوار فکری کلی	۰/۲۲*	۰/۱۳	۰/۷۷**	۰/۹۲**	۰/۹۶**

*p<0.05, **p<0.01

بر اساس جدول فوق بین استرس ادراک شده و رضایت از زندگی رابطه معنی داری مشاهده نشد. همچنین از بین ابعاد نشخوار فکری دو مؤلفه در فکر فرورفتن و افسردگی با رضایت از زندگی رابطه منفی و معنی داری داشتند اما بازتاب با رضایت از زندگی رابطه معنی داری نداشت. در نهایت نمره کلی نشخوار فکری نیز با رضایت از زندگی رابطه منفی و معنی داری داشت.

فرضیه دوم: استرس ادراک شده پیش بینی کننده معنی دار رضایت از زندگی زنان متأهل است.

برای بررسی این فرضیه پژوهش از روش تحلیل رگرسیون به شیوه همزمان استفاده شد. نتایج در جدول ۶ آورده شده است.

فرضیه سوم: نشخوار فکری پیش بینی کننده معنی دار رضایت از زندگی زنان متأهل است.

به منظور بررسی این فرضیه پژوهش نیز از روش تحلیل رگرسیون به شیوه همزمان استفاده شد.

جدول ۶. نتایج تحلیل رگرسیون استرس ادراک شده بر روی رضایت از زندگی

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	R	R ²	F	Sig.	بتا	T	Sig.
رضایت از زندگی	ادراک منفی از تنیدگی	۰/۰۸	۰/۰۰۶	۰/۲۸	۰/۵۶	۰/۰۱۳	۰/۴۲	۰/۶۶
	ادراک مثبت از تنیدگی					۰/۰۲۰	۰/۲۲	۰/۳۵

بر اساس نتایج جدول فوق مقدار آماره F معنی دار نشده است و بنابراین معادله رگرسیون معنی دار نیست. همچنین ضریب بتای به دست آمده نیز از معنی داری برخوردار نمی باشد. بر این اساس فرضیه دوم پژوهش مبنی بر اینکه استرس ادراک شده پیش بینی کننده معنی دار رضایت از زندگی است تأیید نمی شود.

جدول ۷. نتایج تحلیل رگرسیون نشخوار فکری بر روی رضایت از زندگی

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	R	R ²	F	Sig.	بتا	t	Sig.
رضایت از زندگی	بازتاب	۰/۴۴	۰/۱۹	۱۳/۵۳	۰/۰۰۰۱	-۰/۰۸	۰/۶۰	۰/۴۵
	در فکر فرو رفتن					-۰/۴۶	۴/۳۰	۰/۰۰۰۱
	افسردگی					-۰/۳۷	۳/۲۶	۰/۰۰۰۱

بر اساس نتایج جدول فوق ۱۹ درصد واریانس رضایت از زندگی توسط ابعاد نشخوار فکری تبیین می‌شود. همچنین نتایج بیانگر این است که از بین سه مؤلفه نشخوار فکری (بازتاب، در فکر فرورفتن، افسردگی)، در فکر فرورفتن و افسردگی پیش‌بینی کننده منفی و معنی‌دار رضایت از زندگی بودند اما بازتاب نتوانست رضایت از زندگی را به‌طور معنی‌داری پیش‌بینی کند. علاوه بر این متغیر در فکر فرورفتن نسبت به افسردگی پیش‌بین قوی‌تری برای رضایت از زندگی بود ($P=0/1$). پس می‌توان نتیجه گرفت که نشخوار فکری بر رضایت از زندگی تأثیر دارد.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که بین مؤلفه‌های نشخوار فکری و رضایت از زندگی رابطه‌ی معناداری مشاهده نشد. همچنین از بین ابعاد نشخوار فکری دو مؤلفه در فکر فرورفتن و افسردگی با رضایت از زندگی رابطه منفی و معناداری داشتند، اما بازتاب با رضایت از زندگی معنی‌داری نداشت. در نهایت نمره کل نشخوار فکری با رضایت از زندگی رابطه منفی و معنی‌داری داشت که این نتیجه با پژوهش ژو، ژانگ، وانگ، لی، یانگ، سانگ و همکاران^۱ (۲۰۲۰) که به این نتیجه رسیدند که سطح منفی استرس ادراک‌شده باعث افزایش نشخوار فکری و کاهش رضایت از زندگی می‌شود هم سو می‌باشد.

با توجه به این‌که انسان موجود هدفمندی است و همیشه در پی ارزیابی از خود و زندگی خود است تا زمانی که به آنچه که می‌خواهد دست نیابد احساس رضایت نمی‌کند و این سطح رضایت با توسعه اقتصادی اجتماعی هم‌خوانی دارد و سطح رضایت از زندگی در افراد مختلف متفاوت است. افرادی که رضایت از زندگی بالایی دارند سلامت عمومی بهتری داشته و در مقابل رضایت از زندگی کمتر منجر به سلامت عمومی کمتر علائم افسردگی، مشکلات شخصی، رفتارهای نامناسب و وضعیت اجتماعی ضعیف‌تر می‌شود.

دلایل متفاوتی مثل: شرایط اقتصادی بد کشور، بیکاری، چالش‌های زندگی زناشویی، افزایش مشکلات ناباروری، کاهش تاب‌آوری و افزایش بیماری‌های جسمانی همگی باعث نشخوار فکری و درگیری‌های ذهنی می‌شود. با توجه که زنان در این شرایط خیلی به موضوع پیش‌آمده فکر می‌کنند و مدام دچار نشخوار فکری می‌شوند، درگیر احساس‌های منفی می‌شوند، خلقشان تنگ می‌شود دچار احساس افسردگی در سطوح مختلف می‌شوند پس می‌توان بیان کرد که این احساس افسردگی و نشخوار فکری باعث می‌شود از زندگی لذت نبرند و در نتیجه کاهش رضایت از زندگی را به دنبال دارد.

بر اساس نتایج جدول ۶ مقدار آماره F معنی‌دار نشده است و بنابراین معادله رگرسیون معنی‌دار نیست. همچنین ضریب بتای به‌دست‌آمده نیز از معنی‌داری برخوردار نمی‌باشد. بر این اساس فرضیه دوم پژوهش مبنی بر اینکه استرس ادراک شده پیش‌بینی کننده معنی‌دار رضایت از زندگی است تأیید نمی‌شود؛ که این تحقیق با تحقیق دهقانی فیروزآبادی (۱۳۹۶) که به این نتیجه رسیدند که بین استرس ادراک‌شده و رضایت از زندگی رابطه‌ی وجود ندارد هم سو می‌باشد؛ اما با تحقیق ژو و همکاران (۲۰۲۰) که به این نتیجه رسیدند که استرس ادراک‌شده باعث کاهش رضایت از زندگی می‌شود ناهمسو می‌باشد.

با توجه به تعریف مفهومی استرس ادراک‌شده و این‌که فردی تا چه حد زندگی خود را غیرقابل‌پیش‌بینی و استرس‌زا ببیند و نوع درک افراد از میزان استرس و موقعیت استرس‌زا می‌تواند در کنترل کردن آن استرس متفاوت باشد. بعضی افراد از روش خودکار آمدی استرس ادراک‌شده استفاده می‌کنند و بعضی دچار درماندگی ادراک‌شده می‌شوند این استرس می‌تواند بر جنبه‌ای از زندگی تأثیر منفی و بر جنبه‌های دیگر تأثیر مثبت بگذارد، در واقع ممکن است فرد برای حل کردن موقعیت استرس‌زا با چالش‌های روبرو شود که به

¹ Zhu, Zhang, Wang, Li, Yang, Song & et al.

زندگی‌اش معنایی برای ادامه دادن ببخشد به بیان کامل‌تر می‌توان گفت اگر شخصی ادراک منفی از استرس داشته باشد استرس را برای خودش خوشایند ندانسته و با دید منفی به آن نگاه می‌کند، بنابراین سعی می‌کند از طریق سبک‌های مقابله‌ای اجتنابی و هیجان مدار رفتار کنند ولی زمانی که شخص ادراک مثبتی از استرس داشته باشد وجود موقعیت‌های استرس‌زا را برای پیشبرد موفقیت‌های شخصی مهم می‌داند و مسئله مدار مشکلات را حل می‌کند. شناخت مسئله و مشکل، ریختن طرح برنامه‌ریزی و مهارت‌های مدیریت استرس در کاهش و درک استرس به شیوه مثبت اثرگذار می‌باشد. افرادی که تلاش می‌کنند مشکلاتشان را حل کنند سطح استرسشان کاهش می‌یابد و افرادی که چنین تلاشی نمی‌کنند میزان استرس بالایی را تجربه می‌کنند (Zhang, 2022). حمایت ادراک‌شده خانواده و محیط باعث می‌شود سطح استرس در زنان کاهش یابد و استرس را به صورت مثبت ارزیابی کنند. با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان بیان کرد استرس ادراک‌شده لزوماً با رضایت از زندگی افراد ارتباطی ندارد.

بر اساس نتایج جدول ۷، ۱۹ درصد واریانس رضایت از زندگی توسط ابعاد نشخوار فکری تبیین می‌شود. همچنین نتایج بیانگر این است که از بین سه مؤلفه نشخوار فکری (بازتاب، در فکر فرورفتن، افسردگی)، در فکر فرورفتن و افسردگی پیش‌بینی کننده منفی و معنی‌دار رضایت از زندگی بودند اما بازتاب نتوانست رضایت از زندگی را به طور معنی‌داری پیش‌بینی کند. علاوه بر این متغیر در فکر فرورفتن نسبت به افسردگی پیش‌بین قوی‌تری برای رضایت از زندگی بود ($P=0/1$). پس می‌توان نتیجه گرفت که نشخوار فکری بر رضایت از زندگی تأثیر دارد.

افرادی که دچار نشخوار فکری هستند احساس افسردگی همراه با تحریف‌های شناختی مثل تعمیم، انتزاع، مسئولیت مفرط دارند. نشخوار فکری به طرز غیرارادی وارد آگاهی فرد می‌شود و توجه فرد را از موضوعات اصلی منحرف می‌کند. باور زنان به هیجانات منفی و مشکل در کنترل این هیجانات خود باعث نشخوار فکری می‌شود. زنان بیش‌تر احتمال دارد احساسات خود را مسئول وضعیت هیجانی روابطشان بدانند و تمام بار حفظ رابطه مثبت با دیگران را به دوش بکشند و این خود باعث نشخوار فکری می‌شود در این شرایط فرد شادکامی‌اش کاهش می‌یابد و احساسات منفی خود را بروز نمی‌دهد و آن را سرکوب می‌کند. با توجه به این‌که نشخوار فکری یکی از عوامل مؤثر بر سلامت روان افراد می‌باشد و می‌تواند تا حد زیادی بر افکار و خلق‌وخوی افراد تأثیر بگذارد فرد را از محیطش جدا می‌کند وی را در افکار درونی درگیر می‌کند و جلوی حل مسئله را می‌گیرد و با توجه به نتایج به دست آمده از تحقیق فوق نشخوار فکری در ارتباطات او در زندگی اجتماعی و شخصی افراد تأثیر منفی می‌گذارد و هر چه نشخوار فکری بالا برود باعث کاهش میزان رضایت از زندگی می‌شود.

بر مبنای پژوهش انجام شده می‌توان نتیجه گرفت که بین مؤلفه‌های نشخوار فکری و رضایت از زندگی رابطه‌ی معناداری مشاهده نشد. همچنین از بین ابعاد نشخوار فکری دو مؤلفه در فکر فرورفتن و افسردگی با رضایت از زندگی رابطه منفی و معناداری داشتند، ما بازتاب با رضایت از زندگی معنی‌داری نداشت. در نهایت نمره کل نشخوار فکری با رضایت از زندگی رابطه منفی و معنی‌داری داشت. در تبیین یافته‌ها می‌توان بیان داشت که نشخوار فکری بر اثر فرورفتن فرد در فکر یا درگیر شدن افسردگی، رضایتش از زندگی کاهش می‌یابد و زندگی فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

فرضیه دوم پژوهش مبنی بر اینکه استرس ادراک‌شده پیش‌بینی کننده معنی‌دار رضایت از زندگی است تأیید نمی‌شود. همچنین نتایج بیانگر این است که از بین سه مؤلفه نشخوار فکری (بازتاب، در فکر فرورفتن، افسردگی)، در فکر فرورفتن و افسردگی پیش‌بینی کننده منفی و معنی‌دار رضایت از زندگی بودند اما بازتاب نتوانست رضایت از زندگی را به طور معنی‌داری پیش‌بینی کند. علاوه بر این متغیر در فکر فرورفتن نسبت به افسردگی پیش‌بین قوی‌تری برای رضایت از زندگی بود ($P=0/1$). پس می‌توان نتیجه گرفت که نشخوار فکری بر رضایت از زندگی تأثیر دارد. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که برای داشتن یک زندگی نرمال نیازمند به رضایت از زندگی در ابعاد مختلف می‌باشیم و این نوع نگرش فرد به خود و زندگی بسیار زیاد مهم می‌باشد. عوامل زیادی می‌تواند باعث

کاهش و یا افزایش میزان رضایت از زندگی شود. در این تحقیق به این نتیجه دست یافتیم که نشخوار فکری باعث کاهش رضایت از زندگی می‌شود در واقع هر چه میزان نشخوار فکری افزایش یابد میزان رضایت از زندگی کاهش می‌یابد. یکی از عواملی که تأثیرش را بر رضایت از زندگی مورد بررسی قرار گرفت استرس ادراک‌شده بود نتایج بررسی‌ها نشان داد استرس ادراک‌شده تأثیری بر روی رضایت از زندگی ندارد و آن را افزایش یا کاهش نمی‌دهد؛ که با نتایج همایونی و حسینی (۱۴۰۱) همسو می‌باشد.

۶- منابع

- ۱- ابراهیمی، علی‌اصغر؛ و بخشی پور، ابوالفضل (۱۳۹۴). اثربخشی آموزش گروهی واقعیت‌درمانی بر اعتمادبه‌نفس و رضایت از زندگی زنان مطلقه تحت پوشش بهزیستی قوچان، سومین همایش ملی سلامت روان و تندرستی، قوچان دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان.
- ۲- احمدیان، علی (۱۳۹۱). تأثیر درمان شناختی ذهن‌آگاهی بر فشار خون، تنیدگی و شادکامی بیماران مرد مبتلا به فشارخون بیمارستان گلستان اهواز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز.
- ۳- اورکی، محمد؛ صفاری‌نیا، مجید؛ و بهرامی، سجاد (۱۴۰۱). اثربخشی مداخله شناختی رفتاری مبتنی بر ذهن‌آگاهی (MBCT) بر استرس ادراک‌شده، سازگاری با بیماری، کیفیت زندگی و کارکردهای شناختی در بیماران تحت شیمی‌درمانی. مجله روانشناسی سلامت ایران، ۵(۴)، ۴۵-۵۸. doi:10.30473/ijohp.2023.63821.1249
- ۴- ایران‌منش، مریم؛ سلطانی‌نژاد، امیر؛ و سلیمانی‌نژاد، احمد (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش روان‌درمانی مثبت‌نگر بر میزان عزت‌نفس و رضایت از زندگی زنان دارا جراثم اخلاقی زندان مرکز شهر کرمان، نهمین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران، شرکت همایشگران مهر اشراق.
- ۵- دهقانی‌فیروزآبادی، محمدحسین (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین استرس ادراک‌شده، سبک‌های مقابله‌ای و نگرش مذهبی؛ با رضایت از زندگی مادران دارای کودک سرطانی. مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی (موسسه آموزش عالی نگاره)، ۱۸(۲)، ۱۹-۳۶.
- ۶- رحمانیان، مهدیه؛ و میزابی‌اصل، مهدی (۱۴۰۲). اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر نشخوار فکری و استرس ادراک‌شده زنان مبتلا به اختلال وسواسی-اجباری در شرایط پاندمی کرونا. رویش روان‌شناسی، ۱۲(۲)، ۱۶۳-۱۷۲. doi:20.1001.1.2383353.1402.12.2.15.1
- ۷- شکوهی‌امیرآبادی، لیلا؛ خلعتبری، جواد؛ و رضابخش، حسین (۱۳۸۹). استرس ادراک‌شده در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج با سبک‌های اسنادی مختلف در سال ۸۷. نوآوری مدیریت آموزشی (اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی)، ۵(۴)، ۱۰۷-۱۱۹.
- ۸- صداقت‌سروندانی، فاطمه (۱۳۹۵). اثربخشی درمان شناختی رفتاری بر کاهش حساسیت اضطرابی نشخوار فکری و بهبود تصویر بدنی در افراد دارای نشانگان اختلال بدریخت‌انگاری بدن. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد.
- ۹- منصوری، احمد؛ فرنام، علیرضا؛ بخشی‌پور رودسری، عباس؛ و محمودعلیلو، مجید (۱۳۸۹). مقایسه نشخوار فکری در بیماران مبتلا به اختلال افسردگی عمده، اختلال وسواس-اجبار، اختلال اضطراب فراگیر و افراد بهنجار. مجله دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، ۱۷(۳)، ۱۸۹-۱۹۵.
- ۱۰- نادری‌راوندی، مریم؛ صدیقی‌ارفعی، فریبرز؛ و بربری، مرضیه (۱۳۹۴). رابطه ویژگی‌های شخصیتی و راهبردهای مقابله با میزان استرس ادراک‌شده در پرستاران. نشریه پرستاری ایران، ۲۸(۹۷)، ۱۱-۲۲.
- ۱۱- همایونی، عاطفه؛ و حسینی، زهرا (۱۴۰۱). بررسی ارتباط استرس ادراک‌شده و اضطراب سلامتی با کیفیت زندگی طی پاندمی

کروناویروس. طب پیشگیری، ۹(۱)، ۳۸-۴۹. doi:10.32598/JPM.9.1.3

- 12- Argyl., M. (2001). *The psychology of happiness*. London. Routledge.
- 13- Bernstein, M., Kovar, H., Paulussen, M., Randall, R. L., Schuck, A., Teot, L. A., & Juergensg, H. (2006). Ewing's sarcoma family of tumors: current management. *The oncologist*, 11(5), 503-519. doi:10.1634/theoncologist.11-5-503
- 14- Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of health and social behavior*, 385-396. doi:10.2307/2136404
- 15- Johnson, D. P., & Whisman, M. A. (2014). Gender differences in rumination: A meta-analysis. *Personality and individual differences*, 55(4), 367-374. doi:10.1016/j.paid.2013.019
- 16- Lee, S. A., Jobe, M. C., Mathis, A. A., & Gibbons, J. A. (2020). Incremental validity of coronaphobia: Coronavirus anxiety explains depression, generalized anxiety, and death anxiety. *Journal of anxiety disorders*, 74, 102268. doi:10.1016/j.janxdis.2020.102268
- 17- Mimura, C., & Griffiths, P. (2004). A Japanese version of the perceived stress scale: translation and preliminary test. *International journal of nursing studies*, 41(4), 379-385. doi:10.1016/j.ijnurstu.2003.10.009
- 18- Peng, Y., Zhou, H., Zhang, B., Mao, H., Hu, R., & Jiang, H. (2022). Perceived stress and mobile phone addiction among college students during the 2019 coronavirus disease: The mediating roles of rumination and the moderating role of self-control. *Personality and Individual Differences*, 185, 111222. doi:10.1016/j.paid.2021.111222
- 19- Treynor, W., Gonzalez, R., & Nolen-Hoeksema, S. (2003). Rumination reconsidered: A psychometric analysis. *Cognitive therapy and research*, 27, 247-259. doi:10.1023/A:1023910315561
- 20- Tumminia, A., Vinciguerra, F., Parisi, M., Graziano, M., Sciacca, L., Baratta, R., & Frittitta, L. (2019). Adipose tissue, obesity and adiponectin: role in endocrine cancer risk. *International journal of molecular sciences*, 20(12), 2863. doi:10.3390/ijms20122863
- 21- Zhang, H. (2022). The influence of the ongoing COVID-19 pandemic on family violence in China. *Journal of family violence*, 37(5), 733-743. doi:10.1007/s10896-020-00196-8
- 22- Zhu, N., Zhang, D., Wang, W., Li, X., Yang, B., Song, J., ... & Tan, W. (2020). A novel coronavirus from patients with pneumonia in China, 2019. *New England journal of medicine*, 382(8), 727-733. doi:10.1056/NEJMoa2001017

Investigating the Relationship Between Rumination and Perceived Stress with Life Satisfaction in Married Women in Shiraz

Fatemeh Dinakani¹, Reza Chamleh^{2*}, Fatemeh Abdolahi³

1. M. A in Educational Psychology, Fatemiyeh Shiraz Institute of Higher Education, Shiraz, Iran.

fatemeh.dinakani1376@gmail.com

2. Ph.D in educational psychology, Shiraz university, Shiraz, Iran. (Corresponding Author)

rezachalme@gmail.com

3. M. A in General Psychology, Fatemiyeh Shiraz Institute of Higher Education, Shiraz, Iran.

Fatemehabdolahi231372@gmail.com

Abstract

The aim of the present research was to explain the relationship between rumination and perceived stress with life satisfaction in married women in Shiraz. The research method was a descriptive and survey-based. The statistical population included all the women of Shiraz city, and 210 individuals were selected as the statistical sample size using a convenience sampling. Data were collected using the Hoeksma and Maro's Rumination Questionnaire (1991), Cohen et al.'s Perceived Stress Questionnaire (1983) and Diener Ammons Larsen and Griffin's Life Satisfaction Questionnaire (1985). The findings revealed that among the dimensions of rumination, the two components of preoccupation and depression had a negative and significant relationship with life satisfaction. However, there was no significant relationship between reflection and life satisfaction. In conclusion, the overall score of rumination was negatively and significantly related to life satisfaction, and ultimately, perceived stress is not a significant predictor of life satisfaction.

Keywords: Rumination, Perception Stress, Life Satisfaction, Married Women, Shiraz.

This Journal is an open access Journal Licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License

(CC BY 4.0)

بررسی تأثیر روان‌درمانی مبتنی بر روابط موضوعی بر دل‌بستگی و خشم زنان سرپرست خانوار در شهر اصفهان

آرمیتا نوئین^{۱*}، بالقیس عینعلی^۲

۱- استادیار روان‌شناسی، گروه روان‌شناسی و مشاوره، مؤسسه آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی راغب اصفهانی، اصفهان، ایران.
(نویسنده مسئول)

armitanooien2012@gmail.com

۲- کارشناس ارشد روان‌شناسی، گروه روان‌شناسی و مشاوره، مؤسسه آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی راغب اصفهانی، اصفهان، ایران.

einali.b41@gmail.com

تاریخ پذیرش: [۱۴۰۱/۱۰/۲۰]

تاریخ دریافت: [۱۴۰۱/۷/۱۳]

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، بررسی تأثیر مداخله‌ی روابط ابژه‌ای بر دل‌بستگی و خشم زنان سرپرست خانوار در شهر اصفهان بود. این پژوهش از نوع نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون، در جامعه آماری زنان سرپرست خانوار مراجعه‌کننده به کلینیک مددکاری اجتماعی اصفهان در سال ۱۴۰۱ اجرا شد. از میان این زنان، ۳۰ نفر انتخاب و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و گواه (۱۵ نفر) قرار گرفتند. با استفاده از پرسشنامه‌های خشم اشلایبرگر (۱۹۶۲) و سبک‌های دل‌بستگی هازن و شیور (۱۹۸۷)، قبل از شروع جلسات مداخله و پس از پایان خشم و دل‌بستگی مورد ارزیابی قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار spss20 و آزمون کواریانس جهت تحلیل فرضیه‌ها انجام شد. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که مداخله ابژه‌ای بر خشم و مولفه‌های آن (احساس خشمگینانه، تمایل به بروز کلامی خشم، تمایل به بروز فیزیکی خشم، خلق و خوی خشمگینانه، واکنش خشمگینانه، بروز خشم بیرونی، بروز خشم درونی، مدیریت خشم بیرونی و مدیریت خشم درونی) در تأثیر معنادار داشته است و موجب افزایش مدیریت خشم و در بقیه مولفه‌ها موجب کاهش آنها شده است ($P < 0/05$). همچنین مداخله ابژه‌ای بر سبک‌های دل‌بستگی در بین زنان سرپرست خانوار شهر اصفهان تأثیر معنادار داشته است و موجب افزایش دل‌بستگی ایمن و کاهش دل‌بستگی دوسوگرا و اجتنابی شده است ($P < 0/05$).

واژگان کلیدی: مداخله ابژه‌ای، دل‌بستگی، خشم، زنان سرپرست خانوار.

۱- مقدمه

جامعه‌شناسان معتقدند، واژه سرپرست خانوار یک اصطلاح توصیفی است و به کسی اطلاق می‌شود که قدرت قابل ملاحظه‌ای در مقایسه با سایر اعضای خانواده دارد و عهده‌دار مسئولیت‌های اقتصادی خانواده است (بختیاری و محبی، ۱۳۸۶). سازمان بهزیستی بخش مهمی از سرپرستان خانواده را زنانی معرفی می‌کند که به دلیل عواملی چون طلاق، اعتیاد، ازکارافتادگی همسر، رها شدن توسط مردان مهاجر و بی‌مبالاتی عهده‌دار تأمین معاش مادی و معنوی خود و اعضای خانواده‌شان هستند. بر اساس تعریف نرخ جمعیت زنان سرپرست خانوار در دهه‌های اخیر رشد گسترده‌ای داشته است.

پژوهش‌ها نشان می‌دهد، در جوامعی مانند ایران که به‌طور معمول مردان نان‌آور (سرپرست) خانواده بوده و زنان به‌خلنه‌داری مشغول‌اند، آنچه موجب شده سرپرستی زنان خانوار به‌عنوان یک مسئله اجتماعی شناخته شود، مشکلات و موانعی است که در دنیای بیرون بر سر راه سرپرستی زنان به وجود آمده است (علی‌اکبری صبا، ۱۳۹۶). آسیب‌های زنان سرپرست خانوار همانند بسیاری دیگر از آسیب‌های اجتماعی با یکدیگر در ارتباط‌اند؛ به‌طوری که بعضی از آسیب‌ها خود زمینه‌ساز آسیب‌های دیگری است. مثلاً دسترسی نداشتن زنان به فرصت‌های شغلی مناسب، مهم‌ترین عامل فقر بین این زنان است. فقر زنان به منزله یک آسیب، زمینه‌ساز بزهکاری ایشان و فرزندان می‌شود؛ به‌طوری که فشار فقر اقتصادی در این نوع خانوارها باعث می‌شود فرزندان در مقاطع پایین ترک تحصیل کنند. ترک تحصیل فرزندان خود عاملی برای گرایش به بزهکاری یا تشدید آن است. فقر، بر کاهش اعتمادبه‌نفس آنان مؤثر است و اعتمادبه‌نفس پایین خطر تشدید انزوای اجتماعی را به همراه دارد (خانی، خضری و یاری، ۱۳۹۶).

راهبرد زنان سرپرست خانوار در این وضعیت برقراری توازن بین نقش‌های شغلی و خانوادگی است که به دلیل نبود حمایت‌های لازم در این زمینه، با تعارض بین نقش‌ها مواجه می‌شوند که برای آنان پیامدهای نامطلوبی چون کاهش کیفیت زندگی و تضعیف نقش‌های خانوادگی را به دنبال دارد (رستگار خالد و عظیمی، ۱۳۹۳). این زنان خود را بی‌پناه، ناامن و ناکام از زندگی می‌یابند و قربانی شرایطی که باید به خاطر منافع خانواده از نیازهای خود صرف‌نظر کند. این شرایط در او احساس خشم به وجود می‌آورد. خشم ناشی از ناکامی که بر اساس تحقیقات انجام‌شده در ایران، زنان سرپرست خانواده در مقایسه با زنان عادی از خشم بیشتری برخوردارند، احساس ناتوانی در برآوردن خواسته‌های فرزندان، احساس تنهایی و بی‌کسی، فقدان افراد هم‌دل برای در میان گذاشتن مشکلات فرزندان و نبود فرصت برای پیگیری مسائل تحصیلی فرزندان؛ و سایر مشکلات را برای زنان سرپرست خانواده هستند به وجود می‌آورد که در پیش‌بینی خشم و سایر اختلالات روان‌شناختی، سهم قابل ملاحظه‌ای دارند (بختیاری، ۱۳۸۶). از سوی دیگر دل‌بستگی نایمن زنان سرپرست خانوار و پیدایش دل‌بستگی و رشد آن، می‌تواند از دیدگاه‌های روان‌تحلیل‌گری، کردارشناسی و رفتارگرایی مورد بررسی قرار گیرد. همه این نظریه‌های تحولی به‌گونه‌ای به رابطه اولیه کودک-مادر و تأثیر سازنده یا مخرب آن بر هیجانات، عواطف و رفتار و در مجموع شخصیت کودکی و بزرگسالی افراد تأکید داشته‌اند. نظریات مختلف روانشناسی جهت توصیف روابط والد-فرزند اصطلاحات مختلفی به کار گرفته شده است: روابط موضوعی، وابستگی و دل‌بستگی. نظریه دل‌بستگی بر این باور است که دل‌بستگی، پیوندی جهان‌شمول است و در تمام انسان‌ها وجود دارد. بدین معنی که انسان‌ها تحت تأثیر پیوندهای دل‌بستگی‌شان هستند. بالبی معتقد است که رابطه نایمن موجب بی‌اعتمادی، مشکل در هماهنگی و حساس بودن و نارضایتی هیجانی در روابط عاشقانه می‌شود. دل‌بستگی فقط به دوره نوزادی محدود نمی‌شود و در مراحل بعدی زندگی تداوم دارد و زندگی فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد (عطاری، ۱۳۹۶). دل‌بستگی به دوران بزرگسالی وقوع رابطه فرد با دیگران، مواجهه با تنیدگی‌ها و مشکلات زندگی، مدیریت عواطف و هیجان‌ها، سازگاری زناشویی و پاره‌ای از مسائل دیگر تعمیم می‌یابد (Mikulincer, Hirschberger, Nachmias & Gillath, 2001).

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که، کسانی که از دل‌بستگی ایمن برخوردار بودند، سبک‌های تنظیم هیجان‌های سازش یافته داشتند، در ارتباطات بین فردی از همدلی برخوردار بودند و آشفتگی فردی ناچیزی در آن‌ها دیده می‌شد. در مقابل کسانی که از دل‌بستگی نایمن

برخوردار بودند، از سبک‌های تنظیم هیجانی سازش نایافته بهره می‌جستند، دچار ذهنی آشفته، دچار ناتوانی هیجانی و کم‌بهره از همدلی بودند. افراد با دل‌بستگی ایمن در شمار متعددی از وظایف و ارتباطات شامل ارتباطات بین فردی، حل مشکلات اجتماعی، رویارویی با تنیدگی، سلامت جسمانی و روانی بسیار موفق می‌باشند (احمدی، ۱۳۹۶). بشارت و شالچی (۱۳۸۶) در پژوهشی به بررسی نوع رابطه سبک‌های دل‌بستگی، ایمن اجتنابی و دو سو گرا با راهبردهای مقابله با تنیدگی در قالب سه سبک مقابله مسئله محور، هیجان محور مثبت و هیجان محور منفی پرداخت. نتایج نشان داد بین سبک‌های دل‌بستگی و راهبردهای مقابله با تنیدگی را رابطه معنی‌دار وجود دارد. همچنین همبستگی بین سبک دل‌بستگی ایمن با سبک‌های مقابله هیجان محور مثبت و مسئله محور، مثبت بود، درحالی‌که با سبک منفی هیجان محور، همبستگی منفی به دست داد. سبک دل‌بستگی اجتنابی با سبک مقابله مسئله محور و سبک مقابله هیجان محور منفی و سبک دل‌بستگی دو سو گرا با سبک مقابله هیجان محور مثبت، همبستگی مثبت داشت. کوزاریلی، کارافا، کالینز و توگلر^۱ (۲۰۰۳) عقاید مختلفی درباره روابط انسانی با سبک‌های دل‌بستگی متفاوت را در بین بزرگسالان کشف کرد. بزرگسالانی که دل‌بستگی ایمن داشتند تمایل به این عقیده داشتند که عشق عاطفی، پایدار و بادوام است. اما آن‌هایی که دل‌بستگی دوسوگرا داشتند بارها به دنبال روابط قابل‌اعتمادتر و پایدارتری هستند. کسانی که دل‌بستگی اجتنابی داشتند، عشق را موقت و نایاب توصیف می‌کردند (Mikulincer et al., 2001). در بزرگسالانی که دل‌بستگی دوسوگرا دارند غالباً تمایلی به نزدیک شدن با دیگران ندارند و نگرانند که طرف مقابلشان متقابلاً به احساسات آن‌ها پاسخ ندهند. این امر به دلیل سرد شدن رابطه و دوری، به قطع رابطه متوالی، می‌انجامد. این افراد پس از خاتمه یافتن یک رابطه، بسیار احساس آشفستگی و پریشانی می‌کنند. در بزرگسالان، کسانی که دل‌بستگی اجتنابی دارند، در برقراری روابط نزدیک و صمیمانه مشکل دارند. این افراد سرمایه‌گذاری عاطفی چندانی در برقراری روابط با دیگران نمی‌کنند و در صورت خاتمه یافتن یک رابطه نیز زیاد ناراحت نمی‌شوند. آن‌ها معمولاً با بهانه‌هایی (مثل درگیری‌های کاری) از برقراری روابط نزدیک اجتناب می‌کنند. دیگر ویژگی‌های متداول این افراد عبارت است از ناکامی در پشتیبانی از دوستان و نزدیکان در خلال لحظات پر استرس و ناتوانی در به اشتراک گذاشتن احساسات، افکار و هیجانات با دیگران (Feeney, 2004).

در زنان سرپرست خانوار باید مداخلات درمانی مناسب برای رفع مشکلات در مقابله با خشم و دل‌بستگی نایمن صورت پذیرد. یکی از این مداخلات، مداخله ابژه‌ای است. اصطلاح ابژه را اولین بار زیگموند فروید^۲ در سال ۱۹۰۵ وضع کرد. این واژه برای بیان این حقیقت به کار می‌رود که برخی اوقات افراد دیگران را آن‌طور که واقعاً هستند ادراک نمی‌کنند بلکه آنان را بر مبنای تصورات خود ادراک می‌کنند. این امر به گونه‌ای است که انگار آن‌ها با یک شخصیت خیالی دوبعدی در ذهنشان رابطه دارند تا با یک شخص واقعی چندبعدی این شخص واقعی دارای آمیزه‌ای از خصلت‌ها و ویژگی‌های مطلوب و نامطلوب است (جهانبخشیان، رسولی، تاجیک اسماعیلی و صرامی فروشانی، ۱۳۹۸). درمان روابط ابژه روی کمک به افراد برای شناسایی و کاوش نقص در کارکردهای بین‌فردی‌شان تمرکز دارد و روی روش‌هایی تمرکز دارد که روابط را می‌توان بهبود داد. یک درمانگر می‌تواند به مردم کمک کند تا درک کنند چگونه روابط ابژه‌ای کودکی روی هیجان‌ها، انگیزه‌ها و روابط فعلی‌شان اثر دارد و چگونه در مشکلاتی که فرد با آن روبرو می‌شود حضور دارند. یک درمانگر روابط ابژه همچنین می‌تواند به افراد یاری دهد تا راه‌هایی برای یکپارچه کردن وجوه «خوب» و «بد» ابژه‌های درونی بیابند که موجب می‌شود فرد قادر باشد تا دیگران را واقعی‌تر ببیند. این رویکرد همچنین می‌تواند به افراد کمک کند تا تعارض‌های درونی کمتری تجربه کنند و قادر باشند تا با دیگران به شکل همه‌جانبه‌تری ارتباط برقرار کنند (Siegel, 2020). درمان روابط ابژه روی کمک به افراد برای شناسایی و کاوش نقص در کارکردهای بین فردی تمرکز دارد. یک درمانگر می‌تواند به مراجع در درک اینکه چگونه روابط ابژه‌ای کودکی روی هیجان‌ها، انگیزه‌ها و روابط فعلی‌شان اثر دارد کمک کند. جنبه‌هایی از خود که دوپاره یا سرکوب شده‌اند در طول درمان به آگاهی آورده می‌شوند. افراد می‌توانند این جنبه‌های خودشان را موردبررسی قرار دهند تا اصالت

1. Cozzarelli, Karafa, Collins & Tagler
2. Sigmund Freud

خویش را تجربه کنند. اصالت مفهوم یکپارچه‌ای از خود و دیگران است (Pollack & Keaschuk, 2007). یک درمانگر روابط ابژه‌ای همچنین می‌تواند به افراد کمک کند تا راه‌هایی برای یکپارچه کردن وجوه خوب و بد ابژه‌های درونی بیابند که موجب می‌شود فرد قادر باشد دیگران را واقعی‌تر ببیند. این رویکرد همچنین می‌تواند به افراد کمک کند تا تعارض‌های درونی کمتری را تجربه کرده و با دیگران به شکل همه‌جانبه‌تری ارتباط برقرار کنند. در درمان با رویکرد روابط ابژه واکاوی ابژه‌های اولیه با هدف کمک به حل تعارضات ارتباطی فعلی و بهبود در عملکرد فرد با ایجاد خودآگاهی و بینش صورت می‌گیرد. درمانگر با تحلیل روابط ابژه در دوران کودکی پی می‌برد که این تعاملات درونی چگونه بر روابط فعلی فرد با دیگران تأثیر می‌گذارد. ایجاد بینش و آگاهی بیشتر منجر به توانایی بهتر برای ایجاد روابط سالم و یکپارچه‌سازی جنبه‌های «خوب و بد» دیگران در روابط بیرونی و همین‌طور رابطه با ابژه‌های درونی می‌شود. در نهایت درمان باعث کاهش تعارضات درونی تجربه شده توسط مراجع می‌شود. درمان روابط ابژه با ارتباط آغاز می‌شود. در این مسیر، رابطه درمانی همدلانه همراه با پذیرشی شکل می‌گیرد که درون آن، درمانگر و مراجع با آموختن درباره سابقه خانوادگی و دنیای درونی مراجع به کاوش درباره ترس‌ها، امیدها، امیال، اعتماد و اضطراب درمان‌جو، جنبه‌های دویاره سازی شده یا سرکوب‌شده را بررسی و تجربه می‌کنند تا ببینند چگونه بر روابط فعلی تأثیر می‌گذارد (Pollack & Keaschuk, 2007).

۲- مرور مبانی نظری و پیشینه

از سوی دیگر پیشینه‌های نظری نشان می‌دهد که برای بهبود فرایندهای هیجانی و روانشناسی افراد می‌توان از روان‌درمانی روابط ابژه‌ای بهره برد. اگرچه تاکنون مطالعه چاپ شده‌ای وجود ندارد که به تأثیر روان‌درمانی ابژه‌ای بر خشم و دل‌بستگی افراد پرداخته باشد اما مطالعات زیادی درباره سودمندی درمان روابط ابژه‌ای بر روی سایر عناصر هیجانی و شناختی پرداخته است از جمله شهادت ده‌سرخ، قدیریان، یکتا، یکتا، فروغی‌پور، قاضی‌زاده هاشمی و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی به بررسی قلمروهای درون روانی و بین فردی در بیماران مبتلا به مولتیپل اسکلروزیس و مقایسه آن‌ها با افراد عادی (روابط موضوعی و مدیریت خشم) پرداخت. نتایج نشان داد که از نظر روابط موضوعی، به جز بیگانگی روابط، بین دو گروه تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین نتایج نشان داد که به‌طور کلی بین شاخص خشم گروه بیماران ام اس و گروه شاهد از نظر آماری تفاوت معناداری وجود ندارد. با این حال، ۱۲/۸ درصد از بیماران ام اس در حالت خشم و کنترل خشم در مقایسه با افراد عادی تفاوت معنی‌داری داشتند. این تفاوت به‌ویژه در خلق‌وخوی خشمگین و ابراز خشم بیشتر بود. نتایج نشان داد که درمان روابط ابژه‌ای می‌تواند زمینه‌ای برای کاهش اضطراب در بین افراد باشد، همچنین درمان روابط ابژه‌ای می‌تواند بر مدیریت خشم در بین افراد مؤثر باشد، همچنین هنرپوران (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی اثربخشی رویکرد تلفیقی ایماگوتراپی و روابط موضوعی بر کنترل هیجانات زوج‌های خیانت‌کار پرداخت. نتایج نشان داد که تصویر درمانی با رویکرد تلفیقی و روابط موضوعی تأثیر معناداری بر کنترل هیجانات و خرده‌مقیاس‌های خشم، افسردگی و عاطفه مثبت دارد. نتایج پس‌آزمون و جلسه پیگیری نشان داد که خرده‌مقیاس اضطراب، نه‌تنها تغییر معناداری داشته است، بلکه سایر خرده‌مقیاس‌ها تغییرات معنی‌داری را بالاتر از پس‌آزمون در جلسه ۱۰ نشان داده‌اند. در نتیجه پس از افشای خیانت، حل، کنترل و درمان واکنش‌های آسیب‌زا و افزایش بخشش برای زوج‌درمانگران اجتناب‌ناپذیر است.

تأثیر زوج‌درمانی روابط موضوعی بر ابرازگری هیجانی زوجین دارای تعارض زناشویی توسط حسینی، وکیلی و ابوالمعالی الحسینی (۱۴۰۰) مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که مداخله زوج‌درمانی روابط موضوعی بر بیان هیجانی مثبت، بیان عاطفی صمیمیت و بیان هیجانی منفی تأثیر دارد. این اثر در مرحله پیگیری پایدار بود.

قره داغی (۱۳۹۸) به بررسی پیش‌بینی خردمندی، بر اساس ادراک از والدگری پدر با نقش میانجی قدرت ایگو در دانشجویان پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد قدرت ایگو نقش میانجی معنی‌داری در ارتباط بین ادراک از والدگری پدر و خردمندی در دانشجویان دارد، ولی

مستقیماً با خردمندی فرزندان ارتباط معنی‌داری ندارد. به‌صورت کلی می‌توان نتیجه گرفت که چگونگی رفتار پدر یکی از عواملی است که به‌طور غیرمستقیم با تقویت توانمندی ایگو، می‌تواند پیش‌بینی کند که فرزندان از چه میزان خردمندی برخوردار باشند. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود فراوانی و حضور سالم پدر در تربیت فرزندان مورد توجه قرار گیرد.

شکیبا، محمدخانی، پورشهباز و مشتاق بیدختی (۱۳۸۹) اثربخشی روان‌درمانی کوتاه‌مدت روابط موضوعی بر کاهش شدت افسردگی و مشکلات بین فردی زنان مبتلا به اختلال افسردگی اساسی با همبودی اختلال‌های شخصیت خوشه C پرداخت. نتایج نشان داد آزمودنی‌ها در مجموع به ۵۵ درصد بهبودی در کاهش شدت افسردگی با اندازه اثر ۱/۹۲ و ۴۲ درصد بهبودی در مشکلات بین فردی با اندازه اثر ۲/۰۶ رسیدند که در مرحله پیگیری هم ادامه داشتند. همچنین دمیچی و صلاحیان (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی رابطه سبک‌های دل‌بستگی، عشق و رضایت جنسی با احساس تنهایی در زنان نشان دادند که در میان سبک‌های دل‌بستگی، سبک دل‌بستگی اجتنابی رابطه معناداری با احساس تنهایی دارد. همچنین سبک عشق استورگ نیز با احساس تنهایی رابطه معنادار داشته و هر دو متغیر پیش‌بینی معناداری برای احساس تنهایی در زنان داشتند، ولی رضایت جنسی رابطه معناداری با مؤلفه احساس تنهایی برقرار نکرده و پیش‌بین معناداری برای احساس تنهایی نبود. این یافته‌ها از نیاز به تمرکز بر عوامل دل‌بستگی و عشق با احساس تنهایی حمایت می‌کند. بر طبق این یافته‌ها و با توجه به اینکه زنان سرپرست خانواده از گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه و در حال افزایش می‌باشند و بر سر راه این گروه از افراد آسیب‌ها، موانع و مشکلات بیشتری نسبت به زنان دیگر قرار گرفته است که همین مسئله منجر به خشم در آنان می‌گردد. از طرفی دل‌بستگی ناایمن سرپرست خانواده باعث مشکلات هیجانی و نداشتن همراه و دوست در مواقعی که به همدلی اطرافیان و کمک آن‌ها نیاز دارد می‌شود. به نظر می‌رسد مداخله‌ی ابژه‌ای مداخله‌ی مناسبی برای کمک به حل تعارضات و مشکلات دوران کودکی این افراد که باعث مشکلات فعلی فرد می‌گردد باشد. از این‌رو، بر اساس آنچه گفته شد، به نظر می‌رسد که مداخله‌ی ابژه‌ای بر خشم و دل‌بستگی در زنان سرپرست خانواده تأثیرگذار باشند.

۳- روش‌شناسی

این پژوهش از نوع نیمه آزمایشی با مقایسه دل‌بستگی و خشم در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون بود. به این منظور با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس از بین ۱۸ مرکز مددکاری اجتماعی، ۱ مرکز انتخاب و از بین مراجعه‌کنندگان این مرکز ۳۰ نفر انتخاب و به‌صورت تصادفی در دو گروه ۱۵ نفره (آزمایش و گواه) قرار گرفتند. افراد برای ورود به پژوهش باید معیارهای زن ۳۰ تا ۴۰ ساله بودن، تحصیلات سیکل تا دیپلم می‌داشتند و رد اختلال روان‌پزشکی حاد بر اساس مصاحبه بالینی و اطلاعات داخل پرونده را دارا می‌بودند و در صورت عدم تمایل آزمودنی، غیبت بیش از یک جلسه و شدت یافتن بیماری روان‌شناختی می‌توانستند از پژوهش خارج شوند. پس از آنکه ابزارهای پژوهش توسط شرکت‌کنندگان تکمیل گردید گروه آزمایش تحت ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای مداخله روابط ابژه‌ای، برگرفته از پروتکل درمانی استادتر (Steenbarger, Smith & Budman, 1996) به تواتر هفته‌ای دو جلسه دریافت کردند، در صورتی که گروه گواه در لیست انتظار قرار داشتند. پس از اتمام جلسات مداخله، پرسشنامه‌ها مجدداً توسط هر دو گروه تکمیل گردید.

ابزارهای گردآوری داده‌ها عبارت بودند از:

الف) پرسشنامه خشم: پرسشنامه موسوم به خشم اسپیلبرگر، برای هنجاریابی و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی^۱، توسط چارلز اسپیلبرگر^۲ و همکاران بر روی ۱۶۴۴ نفر بزرگسال عادی و ۲۷۶ نفر بیمار روان‌پزشکی اجرا شد و بر مبنای داده‌های جمع‌آوری‌شده، میانگین، انحراف استاندارد، ضریب آلفا، رتبه‌های درصدی و نمره‌های استاندارد T برای مقیاس‌ها و خرده مقیاس‌های STAXI-2 محاسبه

1. State-Trait anger expression inventory (STAXI-2)

2 Charles Spielberger

و در راهنمای عملی آن گزارش شد. اطلاعات خلاصه‌شده در راهنمای عملی آزمون نشان داد که ضرایب آلفا برای مقیاس‌ها و خرده مقیاس‌های ناظر بر حالت خشم و صفت خشم برابر $0/084$ یا بالاتر و برای مقیاس‌های ناظر بر بیان خشم، مدیریت خشم و شاخص کلی بیان خشم برابر $0/73$ یا بالاتر بوده است. این پرسشنامه ۳۲ ماده دارد و در طیف لیکرت چهارگزینه‌ای (۱=هرگز تا ۴=خیلی زیاد) درجه‌بندی شده است. هنجاریابی این پرسشنامه در ایران نیز انجام گرفته است.

ب) پرسشنامه دل‌بستگی (IPPA): این ابزار که دارای ۱۸ سؤال است و توسط هازن و شیور (۱۹۸۷) ارائه شده است و توسط اساتید دانشگاه اصفهان به فارسی ترجمه و بر پرستاران بیمارستان‌های دولتی شهر اصفهان هنجاریابی شده است. این پرسشنامه در مقیاس لیکرتی ۵ درجه‌ای (۰=هرگز تا ۴=همیشه) درجه‌بندی شده است. خرده مقیاس‌های آن عبارت از: دل‌بستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا بودند. در نهایت نمرات ۶ ماده هر مقیاس با هم جمع شده و نمره هر کدام از زیر مقیاس‌ها به دست می‌آید. هازن و شیور پایایی بازآزمایی کل این پرسشنامه را $0/81$ و پایایی با آلفای کرونباخ را $0/78$ به دست آوردند. روایی بر کل آزمون، سبک دوسوگرا، سبک اجتنابی و سبک ایمن به ترتیب $0/80$ ، $0/87$ ، $0/84$ و $0/79$ به دست آمد که رابطه مثبت و معنادار آن دو را باهم نشان می‌دهند. در پژوهش حاضر پایایی این پرسشنامه، به روش آلفای کرونباخ محاسبه گردیده که برابر با $0/82$ می‌باشد.

۳-۱- روند اجرای پژوهش

جهت اجرای پژوهش ابتدا هماهنگی‌های لازم جهت نمونه‌گیری با مراکز مددکاری موردنظر انجام گرفت و پس از آنکه پرسشنامه‌ها بر روی جامعه موردنظر انجام شد، ۳۰ نفر انتخاب شدند و در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و گواه (۱۵ نفر) انتخاب شدند. سپس پروتکل روابط ابژه‌ای در ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای انجام شد. پس از اتمام جلسات مداخله، پرسشنامه‌ها مجدداً توسط هر دو گروه تکمیل گردید.

۴- یافته‌ها

جدول ۱- فراوانی و درصد گروه نمونه به تفکیک سن آزمودنی‌ها

گروه آزمایش		گروه گواه		سن
فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۶	۰/۴۰	۶	۰/۴۰	۳۰-۳۵
۹	۰/۶۰	۹	۰/۶۰	۳۵-۴۰

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، $0/60$ از گروه آزمایش و گواه شامل آزمودنی با سن ۳۰-۳۵ سال و $0/40$ گروه آزمایش و کنترل شامل آزمودنی با سن ۳۵-۴۰ سال است.

جدول ۲- فراوانی و درصد گروه نمونه به تفکیک تحصیلات آزمودنی‌ها

گروه آزمایش		گروه گواه		تحصیلات
فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۴	۰/۲۷	۷	۰/۴۷	سیکل
۱۱	۰/۷۳	۸	۰/۵۳	دیپلم

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، ۰/۲۷ از گروه آزمایش شامل آزمودنی‌ها با تحصیلات سیکل و ۰/۷۳ گروه آزمایش شامل آزمودنی‌ها با تحصیلات دیپلم است. ۰/۴۷ از گروه گواه شامل آزمودنی‌ها با تحصیلات سیکل و ۰/۵۳ گروه گواه شامل آزمودنی‌ها با تحصیلات دیپلم است.

داده‌های به دست آمده توسط نرم‌افزار spss20 مورد ارزیابی قرار گرفت. در بخش آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار) و در بخش آمار استنباطی از آمار تحلیلی کوواریانس و هم‌چنین برای نرمال‌سازی داده‌ها از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف انجام شد. جدول ۱ به معرفی شاخص‌های آماری خشم و مؤلفه‌های آن در دو گروه آزمایش و گواه در دو مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون پرداخته است.

جدول ۳ - شاخص‌های آماری خشم و مؤلفه‌های آن در گروه آزمایش و گواه در دو مرحله پیش و پس‌آزمون

متغیرها	آزمون	آزمایش		گواه		
		میانگین	انحراف استاندارد	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
احساس خشمگینانه	پیش‌آزمون	۱۲/۲۶	۶/۴۱	۱۵	۱۲/۹۳	۶/۸۶
	پس‌آزمون	۹/۴۸	۴/۴۴	۱۵	۱۲/۵۳	۶/۴۹
تمایل به بروز کلامی خشم	پیش‌آزمون	۱۱/۹۱	۵/۹۸	۱۵	۱۱/۷۲	۵/۸۲
	پس‌آزمون	۹/۳۲	۵/۶۴	۱۵	۱۱/۵۴	۵/۶۹
تمایل به بروز فیزیکی خشم	پیش‌آزمون	۱۰/۲۶	۵/۴۸	۱۵	۱۰/۶۰	۵/۹۸
	پس‌آزمون	۷/۴۶	۳/۱۲	۱۵	۱۰/۲۵	۵/۳۴
خلق‌وخوی خشمگینانه	پیش‌آزمون	۹/۱۳	۴/۹۸	۱۵	۹/۳۳	۵/۲۴
	پس‌آزمون	۶/۹۳	۳/۷۹	۱۵	۹/۲۴	۵/۱۱
واکنش خشمگینانه	پیش‌آزمون	۱۲/۵۲	۶/۵۱	۱۵	۱۲/۶۵	۶/۵۸
	پس‌آزمون	۱۰/۴۴	۵/۶۳	۱۵	۱۲/۵۷	۶/۵۲
بروز خشم بیرونی	پیش‌آزمون	۷/۸۰	۴/۹۲	۱۵	۶/۴۶	۳/۸۱
	پس‌آزمون	۵/۶۶	۳/۷۱	۱۵	۶/۳۳	۳/۸۴
بروز خشم درونی	پیش‌آزمون	۷/۲۶	۴/۴۱	۱۵	۷/۷۹	۴/۶۵
	پس‌آزمون	۵/۴۰	۳/۶۸	۱۵	۷/۶۰	۴/۶۱
مدیریت خشم بیرونی	پیش‌آزمون	۶/۳۸	۳/۳۲	۱۵	۸/۳۵	۴/۴۱
	پس‌آزمون	۸/۳۳	۴/۳۹	۱۵	۸/۴۲	۴/۲۸
مدیریت خشم درونی	پیش‌آزمون	۶/۲۹	۳/۲۵	۱۵	۷/۶۴	۴/۱۵
	پس‌آزمون	۷/۸۷	۴/۲۱	۱۵	۷/۸۲	۴/۱۹
خشم (نمره کل)	پیش‌آزمون	۹۸/۱۳	۱۷/۳۴	۱۵	۹۸/۴۰	۱۷/۵۸
	پس‌آزمون	۸۲/۱۲	۱۶/۳۹	۱۵	۹۷/۲۴	۱۷/۱۹

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود در گروه آزمایش در مرحله پس‌آزمون (بعد از مداخله ابژه‌ای) در مقایسه با پیش‌آزمون به‌طور مشهودی خشم و مؤلفه‌های (احساس خشمگینانه، تمایل به بروز خشم فیزیکی و کلامی، خلق‌وخوی خشمگینانه و بروز خشم درونی و بیرونی) کاهش و مدیریت خشم بیرونی و درونی افزایش یافته است. تفاوت‌ها در گروه گواه چشم‌گیر نیست.

جدول ۴ به معرفی شاخص‌های آماری دل‌بستگی و انواع آن در دو گروه آزمایش و گواه در دو مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون پرداخته است.

جدول ۴- شاخص‌های آماری سبک‌های دل‌بستگی در دو گروه پیش‌آزمون و پس‌آزمون

متغیرها	آزمون	آزمایش		کنترل	
		میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
دل‌بستگی ایمن	پیش‌آزمون	۴/۳۶	۲/۳۸	۴/۹۳	۲/۶۴
	پس‌آزمون	۵/۱۶	۲/۹۴	۴/۸۴	۲/۷۵
دل‌بستگی اجتنابی	پیش‌آزمون	۶/۹۱	۳/۹۸	۶/۶۷	۳/۴۱
	پس‌آزمون	۴/۳۲	۲/۷۲	۶/۵۴	۳/۲۱
دل‌بستگی دو سوگرا/	پیش‌آزمون	۵/۵۸	۳/۶۹	۵/۴۱	۳/۳۵
	پس‌آزمون	۳/۳۷	۱/۲۲	۵/۳۹	۳/۳۱
اضطرابی					

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود در گروه آزمایش در مرحله پس‌آزمون (بعد از مداخله ابژه‌ای) در مقایسه با پیش‌آزمون به‌طور مشهودی سبک‌های دل‌بستگی اجتنابی و دو سوگرا کمتر و سبک ایمن بیشتر شده است. تفاوت‌ها در گروه گواه چشمگیر نیست.

برای بررسی اثربخشی مداخله ابژه‌ای بر خشم و مؤلفه‌های آن در بین زنان سرپرست خانوار شهر اصفهان از آزمون تحلیل کواریانس استفاده شد و پیش از آن شرط عدم تعامل میان متغیر مستقل (گروه) و کواریته (پیش‌آزمون) با متغیر وابسته خشم بررسی گردید. نتایج این بررسی در جدول ۶ نشان داده شده است.

جدول ۶ - تعامل میان گروه (آزمایش و گواه) در مراحل پیش‌آزمون با پس‌آزمون خشم و مؤلفه‌های آن

متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره آزمون	p
احساس خشمگینانه	۱/۰۲	۱	۱/۰۲	۱/۲۲	۰/۲۹
تمایل به بروز کلامی خشم	۰/۸۹	۱	۰/۸۹	۱/۲۶	۰/۲۷
تمایل به بروز فیزیکی خشم	۰/۴۳	۱	۰/۴۳	۱/۱۳	۰/۳۰
خلق و خوی خشمگینانه	۱/۳۵	۱	۱/۳۵	۲/۴۳	۰/۱۳
واکنش خشمگینانه	۱/۵۳	۱	۱/۵۳	۲/۵۶	۰/۱۵
بروز خشم بیرونی	۰/۲۶	۱	۰/۲۶	۰/۳۷	۰/۵۴
بروز خشم درونی	۸/۴۱	۱	۸/۴۱	۳/۲۳	۰/۰۸۴
مدیریت خشم بیرونی	۱/۱۹	۱	۱/۱۹	۰/۷۶	۰/۳۹
مدیریت خشم درونی	۱۰/۱۱	۱	۱۰/۱۱	۳/۸۳	۰/۰۶۱
خشم (نمره کل)	۲/۴۸	۱	۲/۴۸	۰/۲۲	۰/۶۴

همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود در آزمون تعامل متغیر خشم و مؤلفه‌های آن نسبت به تغییر مقدار آماره در میان گروه پیش‌آزمون با پس‌آزمون از لحاظ آماری معنی‌دار نیست ($p > 0/05$). جدول ۷ به بررسی پیش از آن شرط عدم تعامل میان متغیر مستقل (گروه) و کواریته (پیش‌آزمون) با متغیر وابسته خشم برای تحلیل کواریانس پرداخته است.

جدول ۷ - آزمون تعامل میان گروه (آزمایش و گواه) در مراحل پیش‌آزمون با پس‌آزمون سبک‌های دل‌بستگی

متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره آزمون	p
دل‌بستگی ایمن	۴/۸۵	۱	۴/۸۵	۲/۴۵	۰/۱۳
دل‌بستگی اجتنابی	۱/۱۶	۱	۱/۱۶	۰/۵۶	۰/۴۵
دل‌بستگی دو سوگرا	۵/۰۱	۱	۵/۰۱	۲/۸۳	۰/۱۰

همان‌طور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود برای تمام متغیرها به تغییر مقدار آماره آزمون تعامل میان گروه و پیش‌آزمون با پس‌آزمون از لحاظ آماری معنی‌دار نیست ($p > 0/05$)؛ بنابراین برای بررسی اثربخشی مداخله ایژه‌ای بر سبک‌های دل‌بستگی در بین زنان سرپرست خانوار شهر اصفهان می‌توان از آزمون تحلیل کواریانس استفاده کرد. دومین پیش‌فرض‌های تحلیل کواریانس، همگنی واریانس‌های خطای متغیر وابسته خشم در بین عامل (گروه) می‌باشد. برای آزمون همگنی واریانس‌های خطا از آزمون لوین استفاده شد که نتایج آن در جدول ۸ نشان داده شده است.

جدول ۸ - آزمون همگنی واریانس‌های خطا در مدل‌های منطبق با خشم و مؤلفه‌های آن

متغیرها	آماره لوین F	Df1	Df2	p
احساس خشمگینانه	۳/۲۳	۱	۲۸	۰/۰۸
تمایل به بروز کلامی خشم	۱/۸۸	۱	۲۸	۰/۱۸
تمایل به بروز فیزیکی خشم	۰/۲۶	۱	۲۸	۰/۶۱
خلق و خوی خشمگینانه	۱/۵۵	۱	۲۸	۰/۲۲
واکنش خشمگینانه	۲/۵۲	۱	۲۸	۰/۱۲
بروز خشم بیرونی	۲/۴۰	۱	۲۸	۰/۱۳
بروز خشم درونی	۳/۲۶	۱	۲۸	۰/۰۸
مدیریت خشم بیرونی	۱/۱۲	۱	۲۸	۰/۲۹
مدیریت خشم درونی	۱/۵۰	۱	۲۸	۰/۲۴
خشم (نمره کل)	۰/۹۲	۱	۲۸	۰/۳۴

همان‌طور که در جدول ۸ مشاهده می‌شود بر اساس مقادیر آماره‌ی لوین ($p > 0/05$) آزمون فرضیه همگنی واریانس‌های خطا خشم و مؤلفه‌های آن در زنان سرپرست خانوار شهر اصفهان مورد تأیید قرار می‌گیرد؛ بنابراین واریانس‌های خطای متغیرهای وابسته خشم و مؤلفه‌های آن در زنان سرپرست خانوار شهر اصفهان در بین عامل (گروه) مساوی هستند. جدول ۹ به بررسی پیش‌فرض‌های تحلیل کواریانس، همگنی واریانس‌های خطای متغیر وابسته دل‌بستگی در بین عامل (گروه) می‌باشد. برای آزمون همگنی واریانس‌های خطا با استفاده از آزمون لوین پرداخته است.

جدول ۹- آزمون همگنی واریانس‌های خطا در مدل‌های منطبق با سبک‌های دل‌بستگی

متغیرها	آماره لوین F	Df1	Df2	p
دل‌بستگی ایمن	۲/۲۲	۱	۲۸	۰/۱۵
دل‌بستگی اجتنابی	۱/۱۰	۱	۲۸	۰/۳۰
دل‌بستگی دو سوگرا	۱/۵۰	۱	۲۸	۰/۲۴

همان‌طور که در جدول ۹ مشاهده می‌شود بر اساس مقادیر آماره‌ی لوین ($p > 0/05$) آزمون فرضیه همگنی واریانس‌های خطا سبک‌های دل‌بستگی در زنان سرپرست خانوار شهر اصفهان مورد تأیید قرار گرفت. بنابراین واریانس‌های خطای متغیرهای وابسته سبک‌های دل‌بستگی در زنان سرپرست خانوار شهر اصفهان در بین عامل (گروه) مساوی هستند. سومین پیش‌فرض تحلیل کوواریانس، فرض نرمال بودن داده‌ها می‌باشد. برای آزمون نرمال بودن داده‌ها در متغیر خشم از روش کلموگروف-اسمیرنوف استفاده شد که نتایج آن در جدول ۱۰ آمده است.

جدول ۱۰- نتایج آزمون نرمال بودن باقیمانده‌های مدل خشم و مؤلفه‌های آن

متغیرها	آماره Z کلموگروف-اسمیرنوف	سطح معناداری	تعداد مشاهدات
احساس خشمگینانه	۱/۱۹	۰/۱۲	۱۵
تمایل به بروز کلامی خشم	۱/۲۵	۰/۰۸	۱۵
تمایل به بروز فیزیکی خشم	۱/۱۴	۰/۱۴	۱۵
خلق و خوی خشمگینانه	۱/۱۳	۰/۱۵	۱۵
واکنش خشمگینانه	۱/۳۳	۰/۰۶	۱۵
بروز خشم بیرونی	۰/۹۸	۰/۲۹	۱۵
بروز خشم درونی	۰/۸۸	۰/۴۲	۱۵
مدیریت خشم بیرونی	۰/۹۷	۰/۳۰	۱۵
مدیریت خشم درونی	۱/۳۲	۰/۰۶	۱۵
خشم (نمره کل)	۱/۱۲	۰/۱۴	۱۵

آماره Z کلموگروف-اسمیرنوف برای خشم و مؤلفه‌های آن ($p > 0/05$) معنادار نمی‌باشد؛ بنابراین فرض نرمال بودن باقیمانده‌های مدل برای خشم و مؤلفه‌های آن تأیید می‌گردد. آزمون نرمال بودن داده‌ها در متغیر دل‌بستگی از روش کلموگروف-اسمیرنوف استفاده شد که نتایج آن در جدول ۱۱ آمده است.

جدول ۱۱- نتایج آزمون نرمال بودن باقیمانده‌های مدل سبک‌های دل‌بستگی

متغیرها	آماره Z کلموگروف-اسمیرنوف	سطح معناداری	تعداد مشاهدات
دل‌بستگی ایمن	۱/۱۰	۰/۱۷	۱۵
دل‌بستگی اجتنابی	۰/۸۳	۰/۴۹	۱۵
دل‌بستگی دو سوگرا	۰/۷۱	۰/۶۹	۱۵

آماره z کلموگروف-اسمیرنوف برای سبک‌های دل‌بستگی ($p>0/05$) معنادار نمی‌باشد؛ بنابراین فرض نرمال بودن باقیمانده‌های مدل برای سبک‌های دل‌بستگی تأیید می‌گردد.

یافته‌ها پژوهش نشان داد که میانگین خشم و مؤلفه‌های آن در گروه آزمایش با گروه گواه در مرحله پس‌آزمون تفاوت معناداری دارد و از این رو فرضیه اول پژوهش تأیید گردید. نتایج تحلیل کواریانس برای مقایسه میانگین خشم و مؤلفه‌های خشم در دو گروه آزمایش و گواه در مرحله پس‌آزمون در جدول ۱۲ نشان داده شده است.

جدول ۱۲ - آزمون تحلیل کواریانس مقایسه میانگین خشم و مؤلفه‌های خشم در دو گروه آزمایش و گواه در مرحله پس‌آزمون

متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورا ت	F	سطح معنادار ی	مجذور اتا
خشم	پیش‌آزمون	۱	۶۹/۱۵	۶/۰۹	۰/۰۲	۰/۱۹
	گروه	۱	۱۷۱/۷۲	۱۵/۱۴	۰/۰۰۱	۰/۳۶
	خطا	۲۶	۱۱/۳۴			
	کل تصحیح شده	۳۰	۱۳۸۳۶۸			
احساس خشمگینانه	پیش‌آزمون	۱	۳۱/۱۹	۳۷/۵۶	۰/۰۰۱	۰/۵۹
	گروه	۱	۶/۵۲	۷/۸۴	۰/۰۰۹	۰/۲۳
	خطا	۲۶	۰/۸۳			
	کل تصحیح شده	۳۰	۵۹۷۸			
تمایل به بروز کلامی خشم	پیش‌آزمون	۱	۳۵/۰۲	۴۹/۱۵	۰/۰۰۰۱	۰/۶۵
	گروه	۱	۳۷/۹۹	۵۳/۳۳	۰/۰۰۰۱	۰/۶۷
	خطا	۲۶	۰/۷۱			
	کل تصحیح شده	۳۰	۶۴۲۴			
تمایل به بروز فیزیکی خشم	پیش‌آزمون	۱	۲۴/۴۶	۶۳/۷۸	۰/۰۰۰۱	۰/۷۱
	گروه	۱	۱۶/۷۹	۴۳/۷۹	۰/۰۰۰۱	۰/۶۲
	خطا	۲۶	۰/۳۸			
	کل تصحیح شده	۳۰	۶۴۶۹			
خلق و خوی خشمگینانه	پیش‌آزمون	۱	۱۰/۱۳	۶/۹۸	۰/۰۱۴	۰/۲۱
	گروه	۱	۱۹/۱۲	۱۳/۱۹	۰/۰۰۱	۰/۳۴
	خطا	۲۶	۱/۴۵			
	کل تصحیح شده	۳۰	۵۸۳۳			
پیش‌آزمون	۱	۲/۸۰	۱/۴۱	۰/۲۴	۰/۰۵	

بررسی تأثیر روان‌درمانی مبتنی بر روابط موضوعی ... آرمیتا نوئین و بالقیس عینعلی

واکنش	گروه	۱۸/۷۵	۱	۱۸/۷۵	۹/۴۶	۰/۰۰۵	۰/۲۷
خشمگینانه	خطا	۵۱/۵۰	۱	۱/۹۸			
	کل تصحیح شده	۱۹۵	۳۰				
بروز خشم	پیش‌آزمون	۱۳/۳۳	۱	۱۳/۳۳	۳/۲۰	۰/۰۸	۰/۱۱
بیرونی	گروه	۲۰/۶۳	۱	۲۰/۶۳	۴/۹۵	۰/۰۳	۰/۱۶
	خطا	۱۰۸/۳۲	۲۶	۴/۱۶			
	کل تصحیح شده	۷۴۸	۳۰				
بروز خشم	پیش‌آزمون	۱/۷۴	۱	۱/۷۴	۰/۶۶	۰/۴۲	۰/۰۲۵
درونی	گروه	۱۷/۴۱	۱	۱۷/۴۱	۶/۶۸	۰/۰۱۶	۰/۲۰
	خطا	۶۷/۷۳	۲۶	۲/۶۰			
	کل تصحیح شده	۶۱۳	۳۰				
مدیریت	پیش‌آزمون	۲۴/۴۰	۱	۲۴/۴۰	۱۵/۶۸	۰/۰۰۱	۰/۳۷
خشم بیرونی	گروه	۲۲/۰۵	۱	۲۲/۰۵	۱۴/۱۷	۰/۰۰۱	۰/۳۵
	خطا	۴۰/۴۶	۲۶	۱/۵۵			
	کل تصحیح شده	۱۱۹۰۶	۳۰				
مدیریت	پیش‌آزمون	۱/۲۹	۱	۱/۲۹	۰/۴۸	۰/۴۹	۰/۰۲
خشم درونی	گروه	۲۰/۰۷	۱	۲۰/۰۷	۷/۵۹	۰/۰۱۱	۰/۲۳
	خطا	۶۸/۶۷	۲۶	۲/۶۴			
	کل تصحیح شده	۶۰۴	۳۰				

نتایج جدول ۱۲ بین متوسط خشم در دو گروه گواه و آزمایش در مرحله پس‌آزمون پس از حذف تأثیر پیش‌آزمون تفاوت معنادار وجود دارد و مداخله ابژه‌ای موجب کاهش معنادار خشم در زنان شده است ($p < ۰/۰۱$). میزان این تأثیر برابر با ۰/۳۶ می‌باشد. همچنین مداخله ابژه‌ای باعث کاهش معنادار احساس خشمگینانه در مرحله پس‌آزمون ($p < ۰/۰۱$) شده است. میزان این تأثیر برابر با ۰/۲۳ بود. میزان تمایل به بروز کلامی خشم در زنان گروه آزمایش کاهش معنادار داشته است ($p < ۰/۰۱$) و میزان این تأثیر برابر با ۰/۶۷ بود. همچنین تمایل به بروز فیزیکی خشم در گروه آزمایش نسبت به گروه گواه کاهش معنادار داشته است ($p < ۰/۰۱$) و میزان این تأثیر برابر با ۰/۶۲ می‌باشد. مداخله ابژه‌ای توانسته است خلق‌وخوی خشمگینانه افراد گروه آزمایش را در مقایسه با گروه گواه کاهش دهد ($p < ۰/۰۱$) و میزان این تأثیر نیز برابر با ۰/۳۴ بود. میزان واکنش خشمگینانه در افراد گروه آزمایش نسبت به گروه کاهش معنادار ($p < ۰/۰۱$) با میزان تأثیر ۰/۲۷ کاهش بروز خشم بیرونی ($p < ۰/۰۱$) با میزان تأثیر ۰/۱۶، کاهش بروز خشم درونی ($p < ۰/۰۵$) تأثیرگذاری ۰/۲۰ بوده است. مدیریت خشم درونی در زنان گروه آزمایش در مقایسه با گروه گواه ($p < ۰/۰۵$) با میزان تأثیرگذاری ۰/۳۵ و مدیریت خشم بیرونی ($p < ۰/۰۱$) با میزان تأثیر ۰/۲۳ بوده است.

یافته‌های پژوهش نشان داد که میانگین سبک دل‌بستگی ایمن و مؤلفه‌های آن در گروه آزمایش با گروه گواه در مرحله پس‌آزمون تفاوت معناداری دارد و از این رو فرضیه دوم پژوهش تأیید گردید. نتایج تحلیل کواریانس برای مقایسه میانگین دل‌بستگی و مؤلفه‌های آن در دو گروه آزمایش و گواه در مرحله پس‌آزمون در جدول ۱۳ نشان داده شده است.

جدول ۱۳- نتایج تحلیل کواریانس مداخله‌ای بر سبک دل‌بستگی ایمن در مرحله پس‌آزمون در دو گروه آزمایش و گواه

متغیرها	مجموعه مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	مجذورات اتا	
دل‌بستگی	پیش‌آزمون	۱	۶۵/۴۶	۹۸/۴۹	۰/۰۰۰۱	۰/۷۹	
ایمن	گروه	۱	۴۳/۳۷	۶۵/۲۵	۰/۰۰۰۱	۰/۷۱	
	خطا	۲۶	۱۷/۲۸				
	کل تصحیح شده	۳۰	۱۱۶۹۲				
دل‌بستگی دو	پیش‌آزمون	۱	۸/۰۸	۴/۵۶	۰/۰۴۲	۰/۱۵	
سوگرا	گروه	۱	۳۱/۱۲	۱۷/۵۶	۰/۰۰۰۱	۰/۴۰	
	خطا	۲۶	۴۶/۰۵				
	کل تصحیح شده	۳۰	۱۱۰۱۸				
دل‌بستگی دو	پیش‌آزمون	۱	۸/۰۸	۴/۵۶	۰/۰۴۲	۰/۱۵	
سوگرا	گروه	۱	۳۱/۱۲	۱۷/۵۶	۰/۰۰۰۱	۰/۴۰	
	خطا	۲۶	۴۶/۰۵				
	کل تصحیح شده	۳۰	۱۱۰۱۸				

بنا به نتایج جدول ۱۳ برای بررسی اثربخشی مداخله‌ای بر سبک دل‌بستگی ایمن در زنان گروه گواه و آزمایش با استفاده از آزمون تحلیل کواریانس نشان می‌دهد که سبک دل‌بستگی ایمن در مرحله پس‌آزمون در گروه آزمایش نسبت به گروه گواه بهبود معناداری داشته است ($p < 0/01$) و میزان این تأثیر برابر با ۰/۷۱ کاهش سبک دل‌بستگی اجتنابی در زنان گروه آزمایش در مقایسه با گروه گواه ($p < 0/01$) و میزان تأثیر ۰/۱۶ و کاهش معنادار سبک دل‌بستگی دوسوگرا در زنان گروه آزمایش در مقایسه با گروه گواه ($p < 0/01$) با میزان تأثیر ۰/۴۰ شده است.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر تعیین اثربخشی مداخله‌ای بر دل‌بستگی و خشم زنان سرپرست خانوار شهر اصفهان بود. تحلیل داده‌ها نشان داد که این آموزش بر بهبود خشم و ابعاد آن و بهبود دل‌بستگی زنان سرپرست خانوار شهر اصفهان است مثبت و معناداری دارد. در تبیین این موضوع می‌توان گفت که از آنجاکه بالبی ۱۹۶۹ معتقد است اولین رابطه عاطفی و اولین رابطه‌ای که در الگوی رفتار بعدی منعکس می‌شود بین کودک و مادر شکل می‌گیرد. این رابطه عاطفی موجب ایجاد دل‌بستگی کودک به مادر می‌شود. مفهوم دل‌بستگی بیانگر تمایل کودک به برقراری یک رابطه نزدیک با افراد خاص و احساس ایمنی بیشتر در حضور این افراد است. آن رفتارها از

کودکی وجود دارند و به تدریج که کودک بزرگ‌تر می‌شود این روابط گسترده شده و به اعضای دیگر خانواده و گروه‌های برون خانوادگی گسترش می‌یابد و به نحوی تا پایان عمر باقی می‌ماند؛ بنابراین این روابط تا بزرگسالی و پایان عمر ادامه دارد. همچنین بالبی معتقد است جدایی از نگاره دل‌بستگی مدت‌زمان زیادی طول می‌کشد یکی از واکنش‌های اصلی در این هنگام خشم است که اغلب بعد از اضطراب نمایان می‌شود. همچنین پژوهش‌ها نشان می‌دهد که دل‌بستگی به‌عنوان مکانیزم تنظیم عواطف عمل می‌کند و با عواطفی مانند خشم در ارتباط است. شواهد نشان می‌دهد که ایمنی دل‌بستگی در افراد بزرگسال نحوه مقابله با استرس ترک منبع دل‌بستگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این افراد پاسخ‌های خوداتکایی بیشتر و در ماندگی کمتری در مقایسه با افراد با دل‌بستگی نایمن نشان می‌دهند. شواهد پژوهش‌های بالبی نشان می‌دهد که دل‌بستگی نایمن منجر به ایجاد خشم نسبت به مراقب می‌شود. سبک دل‌بستگی به‌عنوان مکانیزم تنظیم عواطف می‌تواند تعیین‌کننده الگوهای خشم در تمام عمر باشد (افروز، کاکابرابی، صیدی، قنبری و مومنی، ۱۳۸۹).

همچنین یکی از هیجان‌های حیاتی برای بشر که هم می‌تواند جنبه انطباقی و هم غیر انطباقی داشته باشد، خشم است. خشم به گونه‌های مختلفی تعریف شده است. انجمن روان‌شناسی آمریکا خشم را به‌عنوان یک هیجان مفید تعریف می‌کند که اگر خارج از کنترل باشد و روابط میان فردی افراد را تحت تأثیر قرار دهد، می‌تواند مخرب هم باشد. خشم اغلب پاسخی است در مقابل برآورده نشدن انتظارات خود یا دیگران یا در مقابل رفتارهای خود و دیگران که غیرقابل قبول و غیرقابل پذیرش پنداشته می‌شوند. داده‌های بسیار زیادی وجود دارد که نشان می‌دهد که خشم و رفتارهای پرخاشگرانه در افراد با سبک با دل‌بستگی اجتنابی، امری بسیار شایع است. کریچ فیلد و آسوکیت نشان دادند که سبک‌های دل‌بستگی نایمن با رفتارهای غیرمنطقی، خشم و رفتارهای پرخاشگرانه در ارتباط است.

نتایج این پژوهش نشان داد که مداخله ابژه‌ای توانسته است در بهبود خشم و الگوهای دل‌بستگی در زنان سرپرست خانوار را بهبود بخشد. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های تخیری، فخری و حسن‌زاده (۱۴۰۰) با عنوان نقش واسطه‌ای تنظیم شناختی هیجان در رابطه بین روابط ابژه با تحمل پریشانی هیجانی در دانشجویان دانشکده پرستاری تهران مرتبط می‌باشد. این پژوهش‌ها نشان دادند که روابط ابژه‌ای می‌تواند در بهبود عناصر هیجانی و الگوهای دل‌بستگی‌های افراد مؤثر باشد.

زنان سرپرست خانوار که با دلایل مختلفی از جمله از دست دادن نان‌آور خانواده تبدیل به سرپرست جدید خانواده شده‌اند دارای سبک‌های دل‌بستگی نایمن در روابط بین فردی و بروز خشم بودند. آن‌چنان که پژوهش‌ها نشان می‌دهد یکی از ریشه‌های اصلی خشم احساس درماندگی و ناکامی است. وقتی زن خود را تنها و بی‌یاور احساس می‌کند چنانچه در برخورد با مشکلاتش و روابط با دیگران و خودش احساس ایمن بودن نکند دچار درماندگی و ناکامی شده و این را با خشم نشان می‌دهد. برای بهبود سبک دل‌بستگی یعنی رهانیدن افراد از احساس عدم امنیت، افزایش ظرفیت ایگو برای تحمل تنهایی، شناخت هیجان‌ها و تحمل آن‌ها بدون بروز عینی و شناخت و تجربه جدید ابژه‌هایی که در فرد احساس ناامنی ایجاد می‌کند و تمرکز بر بهسازی رابطه درونی بخش‌های مختلف شخصیت به‌جای روابط بین فردی و بینش یافتن به آنچه در درون می‌گذرد و سرایت خارجی می‌یابد توانست به زنان سرپرست خانوار کمک کند احساس امنیت بیشتری کند و خشم و ناکامی که از درماندگی و مراقبت از خود در یک فضای ناامن تجربه می‌کردند را بهبود بخشد. اکتساب مهارت‌های مرتبط با روابط ابژه‌ای، محور اصلی رشد دل‌بستگی، شکل‌گیری روابط بین فردی، کیفیت تعامل‌های اجتماعی، تنظیم هیجان و حتی سلامت روان فرد به شمار می‌آید و به‌عنوان یک آموزش حائز اهمیت در جوامع کنونی به شمار می‌رود. امید است که سایر پژوهشگران به بررسی کارایی این درمان بر روی سایر مؤلفه‌های روانشناختی-اجتماعی افراد و سایر اقشار جامعه بپردازند.

پیشنهاد می‌شود مداخله ابژه‌ای بر خشم در زنان سرپرست خانوار شهر اصفهان تأثیر معنادار داشته است، بر مبنای این یافته می‌توان پیشنهاد کرد برای زنان سرپرست خانوار شهرهای دیگر هم دوره‌های آموزشی مداخله ابژه‌ای برگزار گردد تا بتوانند به‌صورت آگاهانه خشم خود را مدیریت نمایند. یافته دیگر این پژوهش حاکی از این‌که مداخله ابژه‌ای بر سبک‌های دل‌بستگی در بین زنان سرپرست

خانوار شهر اصفهان تأثیر معنادار داشته است، بر مبنای این یافته می‌توان پیشنهاد کرد که از نتیجه پژوهش حاضر در مراکز مشاوره خانواده و مراکز مشاوره مدارس برای آگاهی خانواده‌ها استفاده گردد. با توجه به یافته‌های این پژوهش پیشنهاد می‌گردد: به‌منظور پرورش نسلی با روحیه سالم، توانمند و خودکارآمد آموزش انواع دل‌بستگی و ابژه‌های ایجاد شده در نوزادان و ... این دوره‌های آموزشی برای زوج‌های جوان برگزار گردد تا بتوانند با آگاهی و اطلاعات بهتر فرزندآوری داشته و به تربیت صحیح آنان همت گمارند. با توجه به یافته‌های این پژوهش پیشنهاد می‌گردد: مسئولین ذی‌ربط در مباحث ازدواج با هماهنگی و هم‌افزایی با کارشناسان مربوطه، به‌منظور آگاهی و بالابردن سطح علمی افراد در شرف ازدواج این‌گونه مباحث را جزء آموزش‌های پیش از ازدواج قرار دهند. این پژوهش دارای محدودیت‌هایی بود برای مثال، این تحقیق روی زنان سرپرست خانوار شهر اصفهان انجام شد، لذا در تعمیم نتایج به سایر شهرها باید احتیاط کرد. در این پژوهش از پرسشنامه به‌عنوان ابزار اندازه‌گیری استفاده شد و از سایر روش‌ها مثل مصاحبه و مشاهده به دلیل محدودیت‌های کرونایی کمتر استفاده گردیده است. به دلیل شرایط کرونا، تشکیل جلسات به‌صورت حضوری با سختی و دشواری صورت گرفت. به دلیل شرایط خاص (شغلی و سخت‌گیری کارفرما برای دادن مرخصی - مدیریت زندگی و فرزندان و...) زنان سرپرست خانوار، هماهنگی جهت حضور در جلسات و رفت‌وآمد آنان سخت و دشوار بود.

۶- منابع

- ۱- افروز، غلامعلی؛ کاکابرایی، کیوان؛ صیدی، مریم؛ قنبری، نیک‌زاد؛ و مومنی، خدامرد (۱۳۸۹). رابطه سبک‌های دل‌بستگی با نحوه مدیریت خشم و سلامت عمومی. اندیشه و رفتار در روانشناسی بالینی، ۵(۱۸)، ۸۷-۹۵.
- ۲- بختیاری، آمنه؛ و محبی، سیده فاطمه (۱۳۸۶). حکومت و زنان سرپرست خانوار. مطالعات راهبردی زنان، ۳۴، ۶۷-۱۱۰.
- ۳- بشارت، محمدعلی؛ و شالچی، بهزاد (۱۳۸۶). مطالعه نوع رابطه سبک‌های دل‌بستگی ایمن، اجتنابی و دو سوگرا با راهبردهای مقابله با تئیدگی در قالب سه سبک مقابله مسئله محور، هیجان محور مثبت و هیجان محور منفی. روانشناسی تحولی (روانشناسان ایرانی)، ۳(۱۱)، ۲۲۵-۲۳۵.
- ۴- تخیری، محمودرضا؛ فخری، محمدکاظم؛ و حسن‌زاده، رمضان (۱۳۹۶). نقش واسطه‌ای تنظیم شناختی هیجان در رابطه بین روابط ابژه با تحمل پریشانی هیجانی در دانشجویان دانشکده پرستاری تهران. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۲۱، ۲۹۷-۳۰۷.
- ۵- جهانبخشیان، نیره؛ رسولی، محسن؛ تاجیک اسماعیلی، عزیزاله؛ و صرافی فروشانی، غلامرضا (۱۳۹۸). مقایسه اثربخشی گروه‌درمانی مبتنی بر نظریه نظام‌های خانواده و زوج‌درمانی کوتاه‌مدت روابط ابژه بر سازگاری زناشویی زنان. مجله علوم پزشکی رازی، ۲۶(۱۱)، ۷۳-۸۶.
- ۶- حسینی، فاطمه؛ وکیلی، پریش؛ و ابوالمعالی الحسینی، خدیجه (۱۴۰۰). اثربخش زوج‌درمانی مبتنی بر روابط ابژه بر مدیریت خشم زوج‌های دارای تعارض زناشویی. فصلنامه خانواده‌درمانی کاربردی، ۲(۱)، ۱۰۸-۱۲۵. doi: 10.22034/aftj.2021.269608.1054
- ۷- خانی، سعید؛ خضری، فرشید؛ و یاری، کتابون (۱۳۹۶). آسیب‌پذیری اجتماعی زنان سرپرست خانوار و زنان دارای سرپرست در منطقه سلطان آباد شهر تهران. زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)، ۱۵(۴)، ۶۲۰-۵۹۷. doi:10.22059/jwdp.2017.233709.1007203
- ۸- دمیرچی، یاسمن؛ و صلاحیان؛ افشین (۱۳۹۷). بررسی رابطه سبک‌های دل‌بستگی، عشق و رضایت جنسی با احساس تنهایی در زنان. فصلنامه علمی مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان، ۱۶(۱)، ۱۷۷-۱۹۸. doi:10.22051/JWSPS.2018.18129.1603

- ۹- رستگار خالد، امیر؛ و عظیمی، هاجر (۱۳۹۳). بررسی تعارض شغلی / خانوادگی زنان سرپرست خانوار. فصلنامه زن در توسعه و سیاست، ۱۲(۳)، ۴۲۵-۴۴۸. doi:10.22059/jwdp.2014.53692
- ۱۰- شکیب، شیما؛ محمدخانی، پروانه؛ پورشهباز، عباس؛ و مشتاق بیدختی، نهاله (۱۳۸۹). اثربخشی روان‌درمانی کوتاه‌مدت روابط موضوعی بر کاهش شدت افسردگی و مشکلات بین فردی زنان مبتلا به اختلال افسردگی اساسی با همبودی اختلال‌های شخصیت خوشه C. روانشناسی بالینی، ۲(۴)، ۲۹-۴۰. doi:10.22075/JCP.2017.2036
- ۱۱- علی‌اکبری صبا، روشنگر (۱۳۹۶). زنان سرپرست خانوار دارای همسر و مشخصه‌هایی از ازدواج آنها. دومانه‌نامه تحلیلی پژوهشی، ۱۰(۱)، ۱۳-۱۰.
- ۱۲- قره داغی، علی (۱۳۹۸). مدل‌سازی معادله ساختاری تعیین‌گرهای خردمندی بر اساس ادراک از والدگری پدر با نقش میانجی قدرت ایگو در دانشجویان. فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۱۳(۴۹)، ۱۹۳-۲۱۸. doi:10.22054/qccpc.2021.61579.2723
- ۱۳- هنرپروران، نازنین (۱۳۹۶). اثربخشی رویکرد تلفیقی ایماگوتراپی و رلبه با ابژه بر کنترل عواطف زوجین خیانتکار. روش‌ها و مدل‌های روانشناختی، ۸(۲۷)، ۱۵-۲۸. dor:20.1001.1.22285516.1396.8.27.2.7
- 14- Cozzarelli, C. Karafa, J. A. Collins, N. L., & Tagler, M. J. (2003). Stability and change in adult attachment styles: associations with personal vulnerabilities, life events. and global construals of self and others. *Journal of Social and Clinical Psychology, 22*(3), 315-346. doi:10.1521/jscp.22.3.315.22888
- 15- Feeney, B. C. (2004). A secure base: responsive support of goal strivings and exploration in adult intimate relationships. *Journal of personality and social psychology, 87*(5), 631. doi:10.1037/0022-3514.87.5.631
- 16- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. In *Interpersonal development* (pp. 283-296). Routledge.
- 17- Mikulincer, M., Hirschberger, G., Nachmias, O., & Gillath, O. (2001). The affective component of the secure base schema: affective priming with representations of attachment security. *Journal of personality and social psychology, 81*(2), 305.
- 18- Pollack, D. L., & Keaschuk, R. A. (2007). The object relations of bulimic women in context: An integration of two studies. *Eating Disorders, 16*(1), 14-29. doi:10.1080/106402607016687920
- 19- Shahamt Dehsorkh, F., Ghadirian, F., Yekta, Y., Yekta, R., Foroughipour, M., Ghazizadeh Hashemi, F., Esmaili, M., & Khabazkhoob, M. (2023). Intrapsychic and Interpersonal Realms in Patients with Multiple Sclerosis and Their Comparison with Normal Individuals: A look at Object Relations and Anger Management. *Iran J Psychiatry, 18*(1), 18-25. doi:10.18502/ijps.v18i1.11409
- 20- Siegel, J. P. (2020). Digging deeper: An object relations couple therapy update. *Family process, 59*(1), 10-20. doi:10.1111/famp.12509
- 21- Smith D. S. (2000). *Object Relation and Depression*. University of Detroit Mercy Detroit Michigan.
- 22- Steenbarger, B. N., Smith, H. B., & Budman, S. H. (1996). Integrating science and practice in outcomes assessment: A bolder model for a managed era. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training, 33*(2), 246. doi:10.1037/0033-3204.33.2.246

Investigating the Effect of Object Intervention on Attachment and Anger of Female Heads of Households in Isfahan City

Armita Nooein^{1*}, Belgheis Einali²

1. Assistant Professor of Psychology, Department of Psychology and Counseling, Ragheb Esfahani Non-Governmental Higher Education Institute, Isfahan, Iran. (Corresponding Author)

armitanooein2012@gmail.com

2. Master of Psychology, Department of Psychology and Counseling, Ragheb Esfahani Non-Governmental Higher Education Institute, Isfahan, Iran.

einali.b41@gmail.com

Abstract

The aim this study was to investigate the effect of object relations intervention on attachment and anger of female heads of households in Isfahan city. This semi-experimental research with a pre-test-post-test design was carried out in the statistical population of female heads of households referring to Isfahan Social Work Clinic in 1401. Among these women, 30 people were randomly selected and placed in two experimental (15 people) and control (15 people) groups. Using Spielberger's (1962) anger questionnaires and Hazen and Shaver's (1987) attachment styles, anger and attachment were evaluated before the start of the intervention sessions and after the end. Data analysis was done using spss20 software and covariance test to analyze hypotheses. The results of data analysis showed that object intervention on anger and its components (angry feeling, tendency to express anger verbally, tendency to physical expression of anger, angry mood, angry reaction, occurrence of external anger, occurrence of internal anger, management external anger and internal anger management) had a significant effect and caused an increase in anger management and a decrease in other components ($P < 0.05$). Also, object intervention has had a significant effect on attachment styles among female heads of households in Isfahan city and has increased secure attachment and decreased ambivalent and avoidant attachment ($P < 0.05$).

Keywords: Object interference, Attachment, Anger, Female heads of the household.

This Journal is an open access Journal Licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License

(CC BY 4.0)

پیش بینی اختلال اضطراب فراگیر در بین زنان دانشجو با استفاده از رویکرد جنگل تصادفی

زهرا غلامی^۱، حبیبه زارع^{۲*}

۱- واحد فیروزآباد، دانشگاه آزاد اسلامی، فیروزآباد، ایران.

Zroyaee@yahoo.com

۲- استادیار گروه زیست شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

drhzare@pnu.ac.ir

تاریخ پذیرش: [۱۴۰۱/۱۱/۱۵]

تاریخ دریافت: [۱۴۰۱/۹/۲]

چکیده

سلامت روان یکی از بزرگترین چالش‌ها برای نسل کنونی است. اختلال اضطراب فراگیر (GAD) یکی از بسیاری از مشکلات سلامت روان است. افراد مبتلا به این اختلال نگرانی‌ها و تنش‌های اغراق آمیزی را در مورد رویدادهای روزمره تجربه می‌کنند. گزارش شده است که حدود ۵ درصد از جمعیت کشورهای توسعه یافته به GAD مبتلا هستند و زنان دو برابر بیشتر از مردان به این بیماری مبتلا می‌شوند و یک اتفاق رو به رشد در بین زنان بالاحص زنان دانشجو است. این پژوهش با هدف پیش بینی اختلال اضطراب فراگیر در بین زنان دانشجو با رویکرد جنگل تصادفی، انجام شده است. از روش داده کاوی جهت پیش بینی استفاده شد. جامعه پژوهشی را زنان دانشجوی دانشگاه آزاد شیراز تشکیل دادند. تعداد ۱۵۰ نفر از دانشجویان زن به روش تصادفی ساده انتخاب و با پرسشنامه DSM-IV، مورد ارزیابی قرار گرفتند. در این فرآیند، الگوریتم جنگل تصادفی برای تولید مدل پیش‌بینی پیشنهاد شده است. NetBeans IDE ابزاری بود که برای ساخت این پیاده سازی استفاده شد. جاوا زبان برنامه نویسی انتخاب شده برای کدگذاری این نمونه اولیه بود و از کتابخانه WEKA در این پیاده سازی استفاده شد. نتایج نشان داد که دقت پیش‌بینی با روش جنگل تصادفی بالای ۰.۹ است که نشان می‌دهد رویکرد جنگل تصادفی قادر به پیش‌بینی دقیق اختلال اضطراب فراگیر GAD است. برای ارزیابی ویژگی، رویکرد جنگل تصادفی در پیش‌بینی دقیق فردی که از GAD رنج نمی‌برد سازگاری نشان می‌دهد. نتایج به دست آمده از نمونه اولیه در مقایسه با خط پایه که در ابزار R پیاده سازی شده است، نسبتاً سازگار است. به طور خلاصه، رویکرد جنگل تصادفی عملکرد پیش‌بینی بالایی تولید می‌کند و می‌تواند روابط مهم بین پارامتر پیشنهادی و پارامتر وابسته را استخراج کند.

واژگان کلیدی: داده کاوی، اختلال اضطراب فراگیر، جنگل تصادفی.

۱- مقدمه

در عصر پرشتاب امروز، همه از جمله دانش آموزان، والدین، کارمندان و کارفرمایان در تلاش هستند تا رقابتی باقی بمانند. سبک زندگی رقابتی باعث می شود افراد مشتاق به موفقیت دست یابند و باعث می شود چالش ها، ناامیدی ها و خواسته های متعدد را مدیریت کنند. در این محیط تحت فشار، اختلالات اضطرابی به آرامی به سلامت روان آنها هجوم آورده است.

اختلالات اضطرابی می تواند اشکال مختلفی داشته باشد از جمله اختلال اضطراب فراگیر، فوبیا، اختلال هراس و اختلال اضطراب اجتماعی. اختلالات اضطرابی با اضطراب مکرر و بیش از حد و سایر علائم ناتوان کننده مشخص می شوند. اختلال اضطراب فراگیر (GAD)، یکی از شایع ترین اختلالات اضطرابی، به عنوان نگرانی و استرس بیش از حد در مورد رویدادها و مشکلات روزمره از جمله مسائل بی اهمیت در زندگی روزمره تعریف می شود. طبق آمار انجمن اضطراب و افسردگی آمریکا (Torpy, 2011) ۶.۸ میلیون بزرگسال یا ۳.۱ درصد از جمعیت ایالات متحده، تحت تأثیر اختلال اضطراب فراگیر هستند. افراد مبتلا به این اختلال فاجعه را پیش بینی می کنند و نسبت به پول، سلامتی، خانواده، کار و مسائل دیگر بدبین هستند. آنها تحت تأثیر چرخه ای از نگرانی هستند که می تواند عملکرد روزانه آنها را مختل کند.

جالب توجه است که این اختلال در زنان دو برابر بیشتر از مردان شایع است. از این رو، این پژوهش قصد دارد به طور خاص بر اختلال اضطراب فراگیر در بین زنان دانشجوی تمرکز کند. اهداف این تحقیق عبارتند از:

- بررسی، اتخاذ و تقویت الگوریتم جنگل تصادفی برای پیش بینی اختلال اضطراب فراگیر در بین زنان
- توسعه، اجرا و ارزیابی رویکرد جنگل تصادفی برای تعمیم اختلال اضطراب

۲- مرور مبانی نظری و پیشینه**۲-۱- داده کاوی**

امروزه داده کاوی در جریان اصلی است. این عملی است که در اواسط دهه ۱۹۹۰ به عنوان یک رویکرد جدید برای تجزیه و تحلیل داده ها و کشف دانش ظهور کرد (Yoo, Alafaireet, Marinov, Pena-Hernandez, Gopidi, Chang et al., 2012). پیشرفت فناوری محاسباتی و ذخیره سازی عظیم داده ها، علاقه محققان را برای کاوش در حوزه داده کاوی افزایش داده است. روش های مختلف داده کاوی به عنوان اقدامات متقابل برای بسیاری از مشکلات مانند ابداع استراتژی بازاریابی پیشرفته، تدوین برنامه های تجاری صرفه جویی در هزینه، تشخیص تقلب و شناسایی ایمیل های هرزنامه معرفی شده اند.

کاربرد داده کاوی را می توان به دو حوزه عمده طبقه بندی کرد که عبارتند از: پیش بینی خودکار روندها و رفتارها و کشف خودکار الگوهای ناشناخته قبلی (Yoo et al., 2012). فیاد، پیاتسکی-شپیپارو و اسمیت^۱ (۱۹۹۶) نشان داد که اهداف پیش بینی و توصیف را می توان با استفاده از انواع روش های خاص داده کاوی به دست آورد. نباید مرزی وجود داشته باشد که مشخص کند هر تکنیک صرفاً در خدمت یک هدف از هدف پیشگویی یا توصیفی است. بنابراین، انتخاب روش های مناسب داده کاوی باید بر اساس ماهیت هدف (خروجی)، ویژگی ورودی، نیازهای محاسباتی روش ها، تحمل مقادیر از دست رفته، نقاط پرت و تعداد کمی از نقاط داده و قابلیت توضیح مدل باشد (Van, Gay, Kennedy, Barin & Leijdekkers, 2010).

روش‌های داده‌کاوی به دسته‌های مختلفی تقسیم می‌شوند. این مطالعه بر روی روش‌های داده‌کاوی خوشه‌بندی، طبقه‌بندی و تداعی تمرکز دارد. تجزیه و تحلیل خوشه‌ای یا خوشه‌بندی، یک تکنیک داده‌کاوی است که هدف آن گروه‌بندی اشیاء داده به کلاس‌ها یا خوشه‌ها است، به طوری که اشیاء درون یک خوشه شباهت زیادی به یکدیگر دارند، اما با اشیاء در همه خوشه‌های دیگر بسیار متفاوت هستند. هدف طبقه‌بندی پیش‌بینی کلاس اشیاء در مواردی است که برچسب کلاس ناشناخته است (Aminudin, 2015). قواعد ارتباط دانشی را نشان می‌دهد که در مجموعه داده‌ها به عنوان پیامدهای احتمالی و مربوط به محاسبه مجموعه‌های مکرر است (Fayyad et al., 1996).

۲-۲- داده‌کاوی در حوزه بهداشت و درمان

فرآیند داده‌کاوی به طور گسترده در زمینه‌های متعددی به کار گرفته شده است و در حوزه مراقبت‌های بهداشتی رواج بیشتری یافته است زیرا نیاز به یک روش تحلیلی کارآمد برای شناسایی اطلاعات ناشناخته و با ارزش در داده‌های مراقبت‌های بهداشتی وجود دارد (Tomar & Agarwal, 2013). در مراقبت‌های بهداشتی، در میان سایر عملکردها، فرآیند داده‌کاوی برای شناسایی تقلب در بیمه سلامت و پیش‌بینی خطرات بیماری، هزینه‌های پزشکی بیماران و مدت اقامت بیماران در بیمارستان به کار گرفته شده است. نتیجه عمل داده‌کاوی در این زمینه برای ارائه مزایایی برای کل اکوسیستم مراقبت‌های بهداشتی در نظر گرفته شده است.

برای هدف پیش‌بینی در رابطه با مراقبت‌های بهداشتی، روش طبقه‌بندی در مقایسه با روش‌های داده‌کاوی خوشه‌بندی و ارتباط مناسب‌تر تلقی می‌شود. طبقه‌بندی دارای ویژگی‌های سادگی، سرعت طبقه‌بندی نمونه‌های بدون برچسب و نمایش گرافیکی بصری است. جدای از آن، مدل پیش‌بینی آن می‌تواند به راحتی توسط متخصصان حوزه تایید و درک شود (Matthiesen, 2010).

۲-۳- جنگل تصادفی

جنگل تصادفی یکی از روش‌های طبقه‌بندی است. این روشی برای تجمیع توانایی پیش‌بینی طبقه‌بندی‌کننده‌های متعدد است که به عنوان طبقه‌بندی گروهی شناخته می‌شود. طبقه‌بندی گروهی یک روش یادگیری ماشینی است که هدف آن دستیابی به دقت پیش‌بینی بهتر در مقایسه با مدل‌های منفرد با استفاده از مزایای مدل‌های متعدد است (Oza, 2009). تمایل دارد مدل‌های پایه‌ای را تولید کند که در عین حال مکمل باشند و در نتیجه یک طبقه‌بندی جامع ایجاد شود. بسیاری از الگوریتم‌های یادگیری ماشینی سنتی یک مدل واحد مانند درخت تصمیم و شبکه عصبی تولید می‌کنند. با این حال، روش یادگیری گروهی چندین مدل تولید می‌کند. لوکیس و ماراگوداکیس^۱ (۲۰۱۰) آزمایشی را نشان داد تا نشان دهد چگونه یک روش مجموعه‌ای می‌تواند عملکرد طبقه‌بندی‌کننده را بهبود بخشد. آزمایش میزان خطای محاسبه شده ۰/۰۶ را در طبقه‌بندی گروهی نشان داد که در مقایسه با طبقه‌بندی باینری ۰/۳۵ در آزمایش کمتر بود.

جنگل تصادفی بسیاری از طبقه‌بندی‌کننده‌های پایه درختی را ایجاد می‌کند، که در آنها هر درخت به مقادیر یک بردار ورودی تصادفی بستگی دارد که به طور مستقل از کل مجموعه داده با جایگزینی و با توزیع یکسان همه درختان در جنگل نمونه‌برداری شده است (Loukis & Maragoudakis, 2010). تصادفی بودن جنگل تصادفی از نمونه‌ها و متغیرهای تصادفی منتخب نشأت می‌گیرد.

روش‌های خوشه‌بندی معمولاً زمانی انجام می‌شوند که اطلاعات بسیار کمی در مورد داده‌ها شناخته شده باشد یا هیچ اطلاعاتی وجود نداشته باشد (Fayyad et al., 1996). اغلب برای پیش‌بینی و طبقه‌بندی مسائل استفاده نمی‌شود، اما روش خوبی برای تشخیص یک الگوی پنهان از مجموعه داده است. موضوع اصلی مربوط به قوانین انجمن معدن در مجموعه داده‌های مراقبت‌های بهداشتی، تعداد

زیادی از قوانین کشف شده است که اکثر آنها بی ربط هستند. برای ایجاد مشکل بیشتر، مرتبط ترین قوانین با معیارهای با کیفیت بالا فقط در مقادیر پشتیبانی پایین ظاهر می شوند (Yoo et al., 2012).

رویکرد جنگل تصادفی دقت خوبی در عملکرد کلی خود نشان داده است. خلیلیا، چاکرابورتی و پاپسیو^۱ (۲۰۱۱) نشان داد که جنگل تصادفی^۲ از ماشین بردار پشتیبان، کیسه بندی و تقویت از نظر ناحیه زیر منحنی^۳ مشخصه عملیاتی گیرنده^۴ برای پیش بینی خطرات بیماری ناشی از داده های بسیار نامتعادل عملکرد بهتری داشت. با این حال، محدودیتی در داده های به دست آمده وجود دارد که ممکن است منجر به استفاده چندین بار از داده های یکسان برای یک بیمار شود که ممکن است باعث سوگیری جزئی در نتیجه پیش بینی شود.

به طور کلی، الگوریتم جنگل تصادفی دقت پیش بینی بالایی ایجاد می کند. از این رو، در این پژوهش، این الگوریتم در حوزه دیگری از سلامت که همان سلامت روان است، برای تعیین تناسب و عملکرد آن اعمال می شود.

۲-۴- اختلال اضطراب فراگیر^۵ (GAD)

اضطراب یک واکنش طبیعی است مانند احساس اضطراب قبل از نشستن برای معاینه، عصبی بودن هنگام شرکت در مصاحبه و ناراحتی به دلیل مواجهه با مشکل مالی. اینها همه موقعیت های اضطراب آور هستند. با این حال، افرادی که دارای شرایط اضطرابی مزمن مانند داشتن نگرانی مداوم، بیش از حد و غیر واقعی در مورد چیزهای روزمره مانند مسئولیت های شغلی، سلامت خانواده یا مسائل بی اهمیت مانند کارها و قرار ملاقات ها و همراه با علائم جسمی هستند، می توانند به عنوان مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر در نظر گرفته شوند. مبتلایان نگرانی و اضطراب بیش از حد را تجربه می کنند و اغلب انتظار بدترین اتفاقات را دارند حتی زمانی که هیچ دلیل واضحی برای نگرانی وجود ندارد. به طور خلاصه، آنها قادر به مهار نگرانی های خود نیستند.

GAD بر اساس کتابچه راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی، تعریف شده است که یک طبقه بندی استاندارد از اختلالات روانی است که توسط متخصصان بهداشت روان در جهان استفاده می شود. بر اساس راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی (American Psychiatric Association, 2013) این اختلال با ویژگی های انتظارات دلهره آمیز تشخیص داده می شود که بیش از روزها برای یک دوره حداقل شش ماهه، در مورد تعدادی از رویدادها یا موضوعات رخ می دهد. نگرانی باعث پریشانی یا اختلال عملکردی می شود و با حداقل سه مورد از علائم زیر مانند بی قراری، خستگی آسان، مشکل در تمرکز، تحریک پذیری، تنش عضلانی و اختلال خواب همراه است (Behar, DiMarco, Hekler, Mohlman & Staples, 2009). با این حال، تشخیص GAD تنها در صورتی امکان پذیر است که فرد معیارهای تشخیصی سایر اختلالات اضطرابی را در آن دوره نداشته باشد (American Psychiatric Association, 2013).

۳- روش شناسی

از آنجایی که پارامتر نشانه های افسردگی را هدف قرار داده بود، پارامترها از BDI، یکی از پرکاربردترین تست های روان سنجی برای اندازه گیری شدت افسردگی گرفته شد. آنها توسط یک روانپزشک ثبت شده تأیید شدند تا از ارتباط آن در ارزیابی اختلال اضطراب

1. Khalilia, Chakraborty & Popescu
2. Random Forest
3. AUC
4. ROC
5. Generalized Anxiety Disorder

فراگیر اطمینان حاصل شود. پارامترها در جدول ۱ نشان داده شده است که شامل ۲۴ پارامتر شامل جزئیات شخصی و علائم افسردگی است.

جدول ۱- پارامترهای مورد استفاده

اطلاعات شخصی	۱. سن (عددی)
	۲. شغل (اسمی)
	۳. دوران کودکی ناخوشایند
	تجربه (اسمی)
علائم افسردگی	۴. اندوه
	۵. بدبینی
	۶. شکست گذشته
	۷. از دست دادن لذت
	۸. احساس گناه
	۹. احساس تنبیه
	۱۰. بی‌زاری از خود
	۱۱. انتقاد از خود
	۱۲. افکار یا آرزوهای خودکشی
	۱۳. گریه کردن
	۱۴. آشفتگی
	۱۵. از دست دادن علاقه
	۱۶. بلا تکلیف
	۱۷. بی‌ارزشی
	۱۸. از دست دادن انرژی
	۱۹. تغییر در الگوی خواب
	۲۰. تحریک پذیری
	۲۱. تغییر در اشتها
	۲۲. مشکل تمرکز
	۲۳. خستگی ناشی از خستگی
	۲۴. از دست دادن علاقه به رابطه جنسی

داده‌های این پژوهش از طریق پیمایش جمع‌آوری شده است. در این نظرسنجی، هر شرکت‌کننده از دانشجویان زن دانشگاه آزاد شیراز موظف بود یک عدد را پر کند. پرسشنامه‌ای که مشتمل بر گروه‌هایی از عبارات برای توصیف احساسات وی بر اساس پارامترهایی است که در بالا ذکر شد. این پرسشنامه بر اساس پرسشنامه DSM V (American Psychiatric Association, 2013) طراحی شده است. این نظرسنجی با ۱۵۰ پاسخ‌دهنده زن دانشجو برای ایجاد پایگاه داده GAD ایجاد کرد. بر اساس داده‌های جمع‌آوری‌شده، تنها داده‌های پاسخ‌دهندگان زن برای تمرکز بر زنان در این پژوهش استخراج شد.

پس از جمع آوری داده ها، کیفیت داده ها باید تایید شود. بنابراین، روش پیش پردازش داده ها انجام شد. در جمع آوری داده ها، مشکلی که با آن مواجه شد، ورود نامناسب داده ها مانند ارائه پاسخ نامربوط در نظرسنجی بود. تاپل با ورود نامناسب داده حذف شد تا داده های پر سر و صدا را هموار کند یا با محتمل ترین مقدار آن را پر کند که یکی از محبوب ترین استراتژی ها برای مقابله با این موضوع بود. علاوه بر این، تابع یافتن و جایگزینی برای رسیدگی به ناسازگاری در قالب داده ای که از نظرسنجی به دست آمده بود، استفاده شد. در مکانیزم تبدیل داده ها، داده های جمع آوری شده به فرم های مناسب برای استفاده در فرآیند پیاده سازی تبدیل شد.

داده های جمع آوری شده که به صورت بیابیه بود، سپس با فرمول بندی فرمول هایی برای ایجاد امتیاز برای هر تاپل با استفاده از Microsoft Excel به یک امتیاز تبدیل شد. مقیاس نمره برای هر پاسخ با ارزیابی وضعیت افسردگی پاسخگو از ۰ تا ۳ امتیاز اختصاص یافت. افرادی که بیش از ۲۸ امتیاز کسب کردند، مبتلا به افسردگی شدید در نظر گرفته شدند که احتمالاً می تواند نشان دهنده GAD باشد. تعمیم تکنیکی بود که برای سازماندهی داده های اولیه در دسته های سطح بالاتر آن استفاده می شد. قالب مورد نیاز برای ورود به فرآیند پیاده سازی به صورت arff. از این رو، مجموعه داده پردازش شده به نوع فایل arff. تبدیل شد.

تجزیه و تحلیل داده ها یک مرحله مقدماتی قبل از اینکه مجموعه داده از طریق فرآیند داده کاوی منتقل شود برای بازرسی و شناسایی هر گونه مجموعه داده سوگیری احتمالی که ممکن است منجر به عملکرد ضعیف فرآیند داده کاوی شود، بود. پس از تجزیه و تحلیل مجموعه داده تمیز شده، عدم تعادل کلاس در جایی که موارد مثبت کلاس اقلیت بودند، شناسایی شد.

نسبت نمونه های مثبت به موارد منفی به دست آمده از داده های جمع آوری شده ۱:۱۰ بود. بر اساس این نسبت، روش کم نمونه گیری حذف شد، زیرا موارد مثبت در مقایسه با موارد منفی به طور قابل توجهی کم بود. از این رو، SMOTE به جای آن برای افزایش نمونه های اقلیت با ایجاد نمونه های "مصنوعی" در مجموعه داده به عنوان ابزاری برای کاهش مجموعه داده های سوگیری استفاده شد. در این فرآیند، از ابزار فیلتر Weka برای تولید توزیع داده های بی طرفانه استفاده شد و مجموعه داده به دست آمده برای استفاده در فرآیند بعدی ذخیره شد. پس از فرآیند SMOTE، داده های به دست آمده به ۱:۲.۳ تقسیم بندی شدند. سپس، این مجموعه داده برای جلوگیری از خوشه بندی داده های سنتز شده تصادفی شد. این مرحله از طریق تابع تصادفی در ابزار Weka به دست آمد و مجموعه داده پردازش شده نهایی برای فرآیند بعدی ذخیره شد.

در فرآیند طراحی و اجرا، الگوریتم جنگل تصادفی برای تولید مدل پیش بینی پیشنهاد شده است. NetBeans IDE ابزاری بود که برای ساخت این پیاده سازی استفاده شد. جاوا زبان برنامه نویسی انتخاب شده برای کدگذاری این نمونه اولیه بود و از کتابخانه WEKA در این پیاده سازی استفاده شد. پارامترهای اجرای این جنگل تصادفی عبارتند از:

الف) نمونه گیری بوت استرپ: به اندازه مجموعه آموزشی.

ب) تعدادی درخت: ۱۰ و ۱۰۰ درخت تصادفی برای مقایسه همبستگی تعداد درختان و نتیجه تولید شده رشد می کنند.

پ) تعداد ویژگی های انتخاب شده به طور تصادفی برای انتخاب در یک گره خاص:

$$\text{floor}(\log_2(N))+1 = \text{floor}(\log_2(25))+1 = 5$$

N تعداد کل ویژگی ها در داده ها، از جمله ویژگی کلاس است.

ت) اطلاعات برای انتخاب تقسیم به منظور تقسیم فضای داده های طبقه بندی شده به دست می آید. به دست آوردن اطلاعات و شاخص جینی هر دو معیارهای تقسیم ناخالصی هستند. تفاوت در تابع ناخالصی است. هر درخت به بیشترین میزان ممکن رشد می

کند، هیچ هرس اعمال نمی‌شود، و پیش‌بینی کلی بر اساس اکثریت آرای طبقه طبقه بندی شده است. علاوه بر این، تخمین احتمال GAD تنظیم شده به عنوان احتمال پیش‌بینی $\leq 0/8$ به عنوان یک وضعیت جدی در نظر گرفته می‌شود، در حالی که بین ۰.۵ تا ۰.۸ یک وضعیت متوسط و کمتر از ۰/۵ یک وضعیت خفیف در نظر گرفته می‌شود. شاخص‌های عملکرد Random Forest نیز در نمونه اولیه گنجانده شده است.

پس از اجرای فرآیند، نتایج تجربی به دست آمد. به منظور ایجاد درک بهتر از روش پیشنهادی، تعداد درختان در جنگل‌های تصادفی، داده‌های پردازش‌شده و داده‌های پردازش نشده در نظر گرفته شد تا به نمونه اولیه جنگل تصادفی وارد شود و نتایج تولید شده در آن مورد بحث قرار گیرد.

۴- یافته‌ها

نتایج حاصل از ابزار R بر اساس پیاده‌سازی تصادفی جنگل در زیر نشان داده شده است. واریانس داده‌های مجموعه داده متعادل و نامتعادل در جدول ۲ نشان داده شده است. تحلیل عملکرد برای این مطالعه در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۲- مجموعه داده متعادل و نامتعادل مورد استفاده

مجموعه داده	تعداد ویژگی	تعداد درخت	پیاده‌سازی تصادفی جنگل R	مورد
مجموعه داده متعادل	۵	۱۰۰		۱
مجموعه داده متعادل	۵	۱۰		۲
مجموعه داده نامتعادل	۵	۱۰۰		۳
مجموعه داده نامتعادل	۵	۱۰		۴

جدول ۳- تجزیه و تحلیل عملکرد از پیاده‌سازی R

ویژگی	حساسیت	دقت	تجزیه و تحلیل عملکرد	مورد
۱	۰.۹۷۷۳	۰.۹۹۳۱		۱
۰.۹۷۵۹	۰.۹۳۰۲	۰.۹۳۷۹		۲
۱	۰.۴۵۴۵	۰.۹۴۶۴		۳
۰.۹۹۰۱	۰.۳۶۳۶	۰.۹۲۸۵		۴

حساسیت (true positive rate) به معنی نسبتی از موارد مثبت است که آزمایش آن‌ها را به درستی به عنوان مثبت علامت‌گذاری می‌کند. ویژگی (true negative rate) به معنی نسبتی از موارد منفی است که آزمایش آن‌ها را به درستی به عنوان منفی علامت‌گذاری می‌کند.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد که مجموعه داده متعادل از دقت، حساسیت و ویژگی بالاتری در مقایسه با مجموعه داده نامتعادل در هر دو پیاده سازی برخوردار است. با اعمال SMOTE به مجموعه داده، اثر مثبت نمونه‌گیری داده‌ها مشاهده شد. این نتیجه نشان می‌دهد که گنجاندن نمونه‌گیری داده‌ها عملکرد طبقه‌بندی را بهبود می‌بخشد.

نتایج اجرای نمونه اولیه نشان داد که افزایش تعداد درختان بر دقت، حساسیت و ویژگی تأثیری ندارد. با این حال، برای اجرای R، در مورد ۱۰۰ درخت در مقایسه با ۱۰ درخت دقت بهتری را نشان داد. به طور کلی، درختان بیشتر معمولاً دقت فزاینده ای ایجاد می‌کنند. با این حال، این اثر زمانی که به یک نقطه خاص برسد، صاف می‌شود. برای توضیح نتیجه به‌دست‌آمده از اجرای نمونه اولیه، این ممکن است به این دلیل باشد که مجموعه داده برای این تحقیق به طور قابل توجهی کوچک بود، جایی که تعداد درخت‌ها عملکرد طبقه‌بندی را به طور قابل توجهی بهبود نمی‌بخشد.

از آنجایی که این تحقیق برای دستیابی به هدف پیش‌بینی اختلال اضطراب فراگیر انجام شده است، نشان داده شده است که تمام دقت پیش‌بینی بالای ۰/۹ است که نشان می‌دهد رویکرد جنگل تصادفی قادر به پیش‌بینی دقیق GAD است. از نظر حساسیت، نتایج نوسان بین مجموعه داده متعادل و مجموعه داده نامتعادل را نشان می‌دهد. آنها نشان می‌دهند که مجموعه داده نامتعادل می‌تواند بر عملکرد طبقه بندی کننده تأثیر بگذارد. برای ارزیابی ویژگی، رویکرد جنگل تصادفی در پیش‌بینی دقیق فردی که از GAD رنج نمی‌برد سازگاری نشان می‌دهد. نتایج به‌دست‌آمده از نمونه اولیه در مقایسه با خط پایه که در ابزار R پیاده‌سازی شده است، نسبتاً سازگار است. به طور کلی، رویکرد جنگل تصادفی عملکرد پیش‌بینی خوبی ایجاد کرده است که با نتایج به‌دست‌آمده ثابت شده است، همانطور که در جدول ۲ نشان داده شده است. به منظور آشکار کردن رابطه بین متغیرهای وابسته و مستقل، نتایج به‌دست‌آمده خستگی یا خستگی، افکار یا آرزوهای خودکشی، از دست دادن را توصیف می‌کنند. به عنوان پیشرو در تابلوی امتیاز متغیر اهمیت دارد، که توجه می‌کند چرا این پارامترها نقش مهمی در پیش‌بینی اینکه آیا یک فرد دچار GAD شده است یا خیر. می‌توان این گونه تفسیر کرد که اگر فردی بیش از حد معمول خسته باشد و تمایل بیشتری به خودکشی داشته باشد و نسبت به افراد و چیزها از دست داده باشد، این علائم نشان می‌دهد که او دچار اختلال اضطراب فراگیر شده است. بنابراین، این می‌تواند بینش‌هایی را برای بخش سلامت روان فراهم کند تا بتواند GAD را در مراحل اولیه تشخیص دهد و آنها را قادر سازد تا اقداماتی را برای درمان بیمار انجام دهند.

به طور خلاصه، رویکرد جنگل تصادفی عملکرد پیش‌بینی بالایی تولید می‌کند و می‌تواند روابط مهم بین پارامتر پیشنهادی و پارامتر وابسته را استخراج کند.

۶- منابع

- 1- American Psychiatric Association, D. S. M. T. F., & American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5* (Vol. 5, No. 5). Washington, DC: American psychiatric association.
- 2- Aminudin, M. A., Fadiawati, N., & Tania, L. (2015). Pengembangan LKS berbasis multipel representasi pada materi klasifikasi materi. *Jurnal Pendidikan dan Pembelajaran Kimia*, 4(2), 720-731.
- 3- Behar, E., DiMarco, I. D., Hekler, E. B., Mohlman, J., & Staples, A. M. (2009). Current theoretical models of generalized anxiety disorder (GAD): Conceptual review and treatment implications. *Journal of anxiety disorders*, 23(8), 1011-1023. doi:10.1016/j.janxdis.2009.07.006
- 4- Fayyad, U., Piatetsky-Shapiro, G., & Smyth, P. (1996). From data mining to knowledge discovery in databases. *AI magazine*, 17(3), 37-37. doi:10.1609/aimag.v17i3.1230
- 5- Khalilia, M., Chakraborty, S., & Popescu, M. (2011). Predicting disease risks from highly imbalanced data using random forest. *BMC medical informatics and decision making*, 11, 1-13. doi:10.1186/1472-6947-11-51

- 6- Loukis, E., & Maragoudakis, M. (2010, June). Heart murmurs identification using random forests in assistive environments. In *Proceedings of the 3rd International Conference on Pervasive Technologies Related to Assistive Environments* (pp. 1-6). doi:10.1145/1839294.1839304
- 7- Antony, M. M. (2013). Recommended Readings and DVDs Anxiety Disorders, Depression, and Related Problems. vol, 2631, 1-17.
- 8- Matthiesen, R. (Ed.). (2010). *Bioinformatics methods in clinical research*. Totowa, NJ, USA: Humana Press. doi:10.1007/978-1-60327-194-3_5
- 9- Oza, N. C. (2009). Ensemble data mining methods. In *Encyclopedia of Data Warehousing and Mining, Second Edition* (pp. 770-776). IGI Global. doi:10.4018/978-1-59140-557-3.ch085
- 10- Tomar, D., & Agarwal, S. (2013). A survey on Data Mining approaches for Healthcare. *International Journal of Bio-Science and Bio-Technology*, 5(5), 241-266.
- 11- Torpy, J. M. (2011). Generalized anxiety disorder. *JAMA*, 305(5), 522. doi:10.1001/jama.305.5.522
- 12- Van, A., Gay, V. C., Kennedy, P. J., Barin, E., & Leijdekkers, P. (2010, December). Understanding risk factors in cardiac rehabilitation patients with random forests and decision trees. In *Conferences in Research and Practice in Information Technology Series*.
- 13- Yoo, I., Alafaireet, P., Marinov, M., Pena-Hernandez, K., Gopidi, R., Chang, J. F., & Hua, L. (2012). Data mining in healthcare and biomedicine: a survey of the literature. *Journal of medical systems*, 36, 2431-2448. doi:10.1007/s10916-011-9710-5

Predicting Generalized Anxiety Disorder Among Female Students Using Random Forest Approach

Zahra Gholami¹, Habibeh Zare^{2*}

1. Firoozabad Branch, Islamic Azad University, Firozabad, Iran.

Zroyaee@yahoo.com

2. Assistant Professor, Department of Biology, Payam Noor University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)

drhzare@pnu.ac.ir

Abstract

Mental health is considered one of the major challenges for the generations. Generalized anxiety disorder (GAD) is one of many mental health complications. However, individuals with the disorder experience hyperbolic concerns and tensions regarding daily events. Furthermore, it is reported that approximately 5% of the population of developed countries suffer from GAD. Additionally, women are affected by this disease twice as often as men, and it is an increasing disorder among women, particularly female students. This paper aims to predict generalized anxiety disorder among female students using the random decision forest algorithm. The data mining method was utilized for prediction. Female students of Shiraz Azad University developed the research community. Therefore, 150 female students were selected by simple random method and tested with a DSM-IV questionnaire. Accordingly, a random forest algorithm is proposed to generate a prediction model. Moreover, NetBeans IDE was applied for operationalization. Java was the programming language to code the prototype, and the WEKA library was involved in the operation. However, the results showed that the prediction accuracy with the random forest algorithm exceeds 0.9, which indicates that the algorithm is likely to predict GAD accurately. The random decision forest algorithm consistently predicts an individual not suffering from GAD. The results are relatively consistent compared to the baseline employed in the R. However, the random decision forest algorithm produces high predictive performance and may display significant relationships between the proposed and dependent parameters.

Keywords: Data mining, Generalized Anxiety Disorder (GAD), Random Decision Forest.

This Journal is an open access Journal Licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License

(CC BY 4.0)

مدل‌سازی معادلات ساختاری گرایش به طلاق بر اساس باورهای بدکارکردی جنسی، باورهای ارتباطی با میانجی‌گری دل‌زدگی زناشویی

هانا اسدی^۱، فواد شریفی^۲، حسین قمری گیوی^{۳*}

۱- دانشجوی دکتری مشاوره، گروه مشاوره، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

hana.asadi.1362@gmail.com

۲- کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، گروه مشاوره، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

foad.sharifi.6310@gmail.com

۳- استاد تمام گروه مشاوره، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران. (نویسنده مسئول)

Hghhossein44@gmail.com

تاریخ پذیرش: [۱۴۰۱/۱۱/۵]

تاریخ دریافت: [۱۴۰۱/۷/۲۵]

چکیده

هدف از پژوهش حاضر ارائه مدلی برای پیش‌بینی میل به طلاق بر اساس باورهای بدکارکردی جنسی و باورهای ارتباطی با میانجی‌گری دل‌زدگی زناشویی در زنان و مردان مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره شهرداری اردبیل بود. روش: این پژوهش از نظر روش‌شناسی در زمره‌ی پژوهش‌های همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه مراجعان مراکز مشاوره شهر اردبیل بود که از این میان ۲۹۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه انتخاب شدند. جهت جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از پرسشنامه پرسشنامه باورهای بدکارکردی جنسی نوبره، پنیو و گویا (۲۰۰۷)، پرسشنامه باورهای ارتباطی آیدلسون و اپشتاین (۱۹۸۱)، پرسشنامه دل‌زدگی زناشویی پاینز (۱۹۹۶) و پرسشنامه میل به طلاق روزبولت، زمبروت (۱۹۸۳) استفاده شد. تحلیل داده‌ها به روش مدل معادلات ساختاری و با استفاده از نرم‌افزار AMOS-24 انجام گرفت. یافته‌ها: نتایج نشان داد با توجه به شاخص‌های برازش ارائه شده، مدل پژوهش پس از اصلاح از برازش مناسبی برخوردار است. همچنین، اثر مستقیم باورهای بدکارکردی جنسی و باورهای ارتباطی بر میل به طلاق معنادار بود و در رابطه بین باورهای بدکارکردی جنسی و باورهای ارتباطی با میل به طلاق، دل‌زدگی زناشویی نقش میانجی داشت. نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش نشان داد که باورهای بدکارکردی جنسی و باورهای ارتباطی به صورت مستقیم تأثیر مثبت بر میل به طلاق دارد و باورهای بدکارکردی جنسی با میانجی‌گری دل‌زدگی زناشویی اثر غیرمستقیم و مثبت بر میل به طلاق دارد و باورهای ارتباطی با میانجی‌گری دل‌زدگی زناشویی اثر غیرمستقیم و مثبت بر میل به طلاق نشان می‌دهد. به تعبیری سرخوردگی و دل‌زدگی زناشویی، کاهش تدریجی دلبستگی عاطفی به همسر است که با احساس بیگانگی، بی‌علاقگی و بی‌تفاوتی به یکدیگر و جایگزینی عواطف منفی به جای عواطف مثبت همراه است بنابراین، با در نظر گرفتن پیامدهای ناشی از دل‌زدگی زناشویی زوجین می‌توان تا حد زیادی تمایل زوجین به طلاق را پیش‌بینی کرد.

واژگان کلیدی: میل به طلاق، باورهای بدکارکردی جنسی، باورهای ارتباطی، دل‌زدگی زناشویی.

۱- مقدمه

امروزه مشکلات خانواده‌ها به‌طور چشمگیری افزایش یافته است. افزایش تعداد زوج‌های مشکل‌دار، به هم خوردن تعادل خانواده‌ها، مختل شدن روابط زوجین و همچنین آمار بالای طلاق شاهدهی بر این ادعا است. پدیده طلاق، یکی از معضلات مهم در زندگی زوجین محسوب می‌شود که شیوع روزافزون آن پژوهشگران و نظریه‌پردازان حوزه خانواده و ازدواج را بر آن داشته که در مورد علل و عوامل تأثیرگذار بر آن به بررسی و تحقیق بپردازند (یوسفی و کیانی، ۲۰۱۲). طلاق فرایندی است که با تجربه بحران عاطفی هر دو زوج شروع می‌شود و با تلاش برای حل تعارض از طریق ورود به موقعیت جدید با نقش‌ها و سبک زندگی جدید خاتمه می‌یابد (Zheng, Duan & Ward, 2019). گرایش به طلاق به‌عنوان تمایل زوجین به جدایی و گسستن رابطه زناشویی شامل سه بعد شناختی (تخیل در مورد طلاق)، عاطفی (هیجانان مثبت و منفی نسبت به طلاق) و رفتاری (آمادگی رفتاری برای اقدام به طلاق) است (Ozouni-Davaji, Farahbakhsh, Esmacily & Kazemi, 2018). می‌توان اظهار داشت که تصمیم به طلاق نتیجه فشار درونی شدیدی است که حداقل به یکی از همسران وارد می‌شود که ممکن است از طریق برآورده نشدن نیازها یا اهداف، شیوه‌های مقابله‌ای ضعیف، مدیریت حوادث زندگی یا ناتوانی در انتقال احساسات به همسر باشد (Young & Long, 1998). به‌نوعی تمامی عوامل موقعیتی و ارتباطی می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای بر تعاملات زوجین و سلامت خانواده داشته باشند (عظیمی، همایونی و محمدزاده، ۲۰۱۶). طلاق و جدایی اثرات منفی زیادی چه از لحاظ روانی و چه از لحاظ جسمانی بر زوجین (شامل افزایش خطر بیماری‌های روانی، افزایش بیماری‌های جسمانی، خودکشی، تصادفات منجر به مرگ، خشونت و آدم کشی) و همچنین بر فرزندان (افسردگی، گوشه‌گیری، ضعف کفایت اجتماعی، مشکلات بهداشتی و تحصیلی) بر جای می‌گذارد (Hiyoshi, Fall, Netuveli & Montgomery, 2015). تجربه طلاق، سازگاری افراد را در تمام ابعاد (روان‌شناختی، جسمانی، اجتماعی و هیجانی) تحت تأثیر قرار می‌دهد و باعث کاهش عملکرد و ناکارآمدی اعضای خانواده پس از طلاق می‌گردد (محمدی، شیخ هادی سیروئی، گرافر، زهراکار، شاکرمی و داورنیا، ۱۳۹۵). پژوهشگران معتقدند عوامل گوناگونی در سطوح فردی، خانوادگی و اجتماعی به تفکیک و نیز در تعامل با یکدیگر بر رابطه زوجین اثر گذاشته و ممکن است منجر به گرایش به سمت طلاق شوند (Amato & Hohmann-Marriott, 2007). یکی از این عوامل مشکل‌زا که در رابطه زوجین احتمال دارد اتفاق بیفتد باورهای بدکارکردی جنسی است بر طبق پژوهش‌ها افکار و نگرش‌های ناسازگارانه در چگونگی تفسیر اطلاعات در موقعیت‌های جنسی و نهایتاً تجربه، میل، برانگیختگی و ارگاسم نقش بسیار مهمی ایجاد می‌کند. اگر محرک ورودی به‌گونه‌ای تفسیر شود که باعث به وجود آمدن افکار جنسی مثبت شود در مقایسه با تغییری که باعث ایجاد افکار منفی می‌شود، احتمالاً تأثیرات متفاوتی بر پاسخ جنسی فرد خواهد داشت (اسپنس، ۱۳۸۵). عملکرد جنسی، بخشی از زندگی و رفتار انسان است و چنان با شخصیت فرد درهم آمیخته است که صحبت از آن به‌عنوان پدیده مستقل، غیرممکن به نظر می‌رسد. تمایلات جنسی همواره مرکز توجه، علاقه و کنجکاوی بوده است و بر کیفیت زندگی فرد و شریک او تأثیر غیرقابل‌انکاری دارد (سادوک، سادوک و روئیز، ۱۴۰۰). یکی از مهم‌ترین عوامل خوشبختی در زندگی زناشویی، روابط لذت‌بخش جنسی است و رضایت‌بخش نبودن آن منجر به احساس محرومیت، ناکامی و عدم ایمنی در همسران می‌شود این محرومیت جنسی در بسیاری از مواقع در نهایت منجر به طلاق و ازهم‌گسستگی زندگی زناشویی می‌شود. بی‌توجهی به اهمیت مشکلات جنسی در روابط زناشویی موجب صدمات بسیاری به روابط زن و شوهر می‌شود و با ایرادگیری از همسر، ابراز نارضایتی از زندگی، قهرهای طولانی، تعارض، تهدید به جدایی و غیره همراه است (Mccarthy, 2002). رفتار جنسی به آن دسته از رفتارها و روش‌هایی اشاره دارد که انسان بر اساس آن‌ها، تمایلات جنسی خود را تجربه و اظهار می‌کند. افراد در زمان‌های متفاوت و به دلایل متفاوت، رفتارهای جنسی متفاوتی (از منظر شکل رفتاری و نه ماهیت) را از خود نشان می‌دهند. فعالیت جنسی طبیعی، ناشی از برانگیختگی جنسی و تغییرات فیزیولوژیکی در فرد برانگیخته شده است. هدف فعالیت جنسی در انسان رسیدن به ارگاسم و ارضاء نیاز است. فعالیت جنسی

همچنین شامل مسیر و فعالیت‌هایی است که طی آن‌ها، علایق جنسی فرد دیگر (منظور شریک جنسی) نیز برانگیخته می‌گردد رفتار جنسی دربرگیرنده جنبه‌های زیستی، هیجانی و فیزیکی است که هر کدام از این جنبه‌ها به‌نوعی درگیر در رفتار جنسی بوده و در انجام آن مشارکت دارند (Rowland & Incrocci, 2008). وجود مشکلات جنسی، باعث می‌شود تا زوجین از روابط جنسی خود لذت کافی نبرده و این مسئله، خود را به‌عنوان مشکلات زناشویی نشان دهد. از طرفی سازمان بهداشت جهانی مدعی است که رابطه جنسی حق اساسی بشر و بخش جدانشدنی زندگی وی می‌باشد که می‌تواند نقش مهمی در سلامت فرد ایفا کند. در کنار این مسائل، شواهد متعددی وجود دارد که نشان می‌دهد افرادی که رابطه جنسی بیشتری دارند و از آن لذت می‌برند عمر بیشتری نسبت به کسانی دارند که رابطه جنسی ندارند و این در حالی است که افراد بسیاری از بدکارکردی‌های جنسی رنج می‌برند و سلامت روان و بهزیستی آنان به مخاطره می‌افتد (Bartlik, Rosenfeld & Beaton, 2005). از دیگر عوامل مؤثر بر زندگی زناشویی که رابطه معناداری با رضایت و دوام زندگی زناشویی دارد باورهای ارتباطی است منظور از باورهای ارتباطی، دیدگاه یا ذهنیتی است که زوجین نسبت به ارتباط زناشویی خود دارند و آن را به‌عنوان واقعیت پذیرفته‌اند و منظور از باورهای ارتباطی ناکارآمد، آن شیوه از باورها و افکار غیرمنطقی است که مختص رابطه‌ی زناشویی است و در اثر استفاده بیش‌ازحد ایجاد مشکل می‌کند که دربرگیرنده: ۱ (باور به مخرب بودن مخالفت)، ۲ (باور به تغییرناپذیری) ۳ (کمال‌گرایی جنسی) ۴ (انتظار ذهن‌خوانی زوجین از هم) و ۵ (باور به تفاوت‌های جنسیتی) است (Johnson, Horne, Hardy & Anderson, 2018). یکی از عواملی که تأثیر یک ارتباط را کاهش دهد و باعث درک نادرست پیام ارسال‌شده یا به عبارتی رمزگشایی درست آن شود عبارت از باورهای نادرست، پیش‌داوری‌ها و نگرش‌های منفی است (Dowgwillo, Pincus, Newman, Wilson, Molenaar & Levy, 2019). نتایج پژوهش گوئرو، اندرسن و عیفی^۱ (۲۰۱۷) نشان داد که باورهای ارتباطی هر شریک بر رابطه زناشویی تأثیر می‌گذارد و تعیین می‌کند که چگونه به یکدیگر پاسخ می‌دهند و بر خشنودی زناشویی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. جکسون، گراو و بیچامپ^۲ (۲۰۱۰) نقش رابطه منطقی بین زوجین را به‌منظور جلوگیری از وقوع پدیده دلزدگی زناشویی مهم می‌دانند و عدم توانایی در برقراری ارتباط منطقی با همسر را شایع‌ترین مشکلی می‌دانند که زوجین ناراضی مطرح می‌کنند. همچنین نتایج پژوهش شایسته، صاحبی و علی‌پور (۱۳۸۵) نشان می‌دهد که بین باورهای ارتباطی با رضایتمندی زناشویی رابطه منفی معنادار وجود دارد. یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار بر کیفیت تعاملات زوجین، دلزدگی زناشویی است. دلزدگی حالت دردناک فرسودگی جسمی، عاطفی و روانی است کسانی را متأثر می‌سازد که توقع دارند عشق رؤیایی به زندگیشان معنا ببخشند. این حالت زمانی بروز می‌کند که آن‌ها متوجه می‌شوند علیرغم تلاش‌هایشان رابطه‌شان به زندگی معنا نداده و نخواهد داد (Perissutti & Barraca, 2013). مؤلفه‌های دلزدگی زناشویی در سه بعد جداگانه، اما مرتبط با هم شامل خستگی جسمانی، ازپا افتادگی روانی و ازپافتادگی عاطفی است (Sobral, Matos & Costa, 2015). دلزدگی با علائمی مثل ازپا افتادن جسمی و نشانگانی مانند احساس خستگی، کسالت، بی‌حالی، سردردهای مزمن، دردهای شکمی، کم‌اشتهایی و پرخوری همراه است. ازپا افتادن عاطفی با احساس‌هایی مثل آزرده‌گی، عدم تمایل به حل مشکلات، ناامیدی، غمگینی، تهی بودن، بی‌معنایی، افسردگی، بی‌کسی، بی‌انگیزگی، در دام افتادگی، بیهودگی، آشفتگی عاطفی و حتی انگیزه‌های خودکشی مشخص می‌شود. ازپا افتادگی روانی نیز به شکل کاهش خودباوری، نظر منفی نسبت به همسر، احساس یأس و سرخوردگی نسبت به همسر، ناکامی در مورد خود و دوست نداشتن خود مشخص می‌گردد (Pines, 2013). زمانی که افراد پا به عرصه زندگی زناشویی می‌گذارند با انتظارات و توقعات خاصی که از پیش در ذهن خود داشته‌اند، وارد این رابطه می‌گردند؛ اما زمانی که متوجه می‌شوند که واقعیت چیزی دیگر است به تدریج دچار نوعی احساس سرخوردگی و دلخوری و در نهایت دلزدگی از رابطه زناشویی خود می‌شوند، این پدیده امری تدریجی است و به ندرت ناگهانی اتفاق می‌افتد، در حقیقت عشق و صمیمیت به تدریج تحلیل می‌رود و همراه با آن فرسودگی کلی به وجود می‌آید، در بدترین حالت دلزدگی منجر به

1 . Guerrero, Andersen & Afifi

2 . Jackson, Grove & Beauchamp

قطع شدن و شکستن رابطه زناشویی می‌شود (Pines, 2013). با توجه به آنچه گفته شد، باورهای بد کارکردی جنسی، باورهای ارتباطی و دل‌زدگی زناشویی از عوامل پیش‌بینی کننده مهم و تأثیرگذار در کاهش کیفیت رابطه ی زوجی و افزایش بی‌ثباتی در ازدواج هستند و می‌توانند مقدمات بی‌میلی زوجین به ادامه زندگی مشترک و تمایل به طلاق و جدایی را در آنان افزایش دهند. لذا پژوهش حاضر به بررسی عوامل پیش‌بینی کننده میل به طلاق از زوایایی جدید و با در نظر گرفتن متغیرهای باورهای بدکارکردی جنسی و باورهای ارتباطی به‌عنوان متغیرهای پیش‌بینی کننده مستقیم میل به طلاق و متغیر دل‌زدگی زناشویی به‌عنوان متغیر میانجی پرداخت. هدف پژوهش حاضر آزمون مدل رابطه بین باورهای بدکارکردی جنسی و باورهای ارتباطی با میانجی‌گری دل‌زدگی زناشویی بود. همچنین فرضیه‌های پژوهش حاضر عبارتند از:

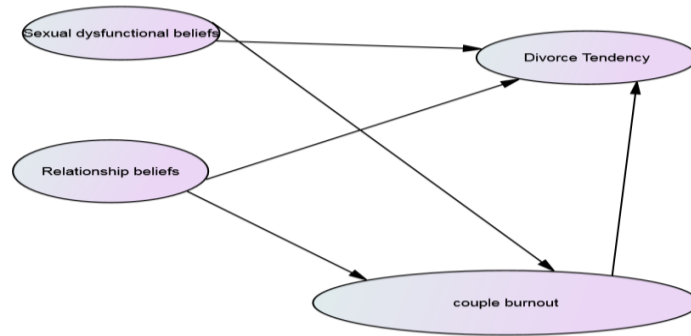
- ۱- باورهای بدکارکردی جنسی بر میل به طلاق اثر مستقیم دارد.
- ۲- باورهای ارتباطی بر میل به طلاق اثر مستقیم دارد.
- ۳- باورهای بدکارکردی جنسی و باورهای ارتباطی از طریق دل‌زدگی زناشویی بر میل به طلاق اثر غیرمستقیم دارند

۲- مرور مبانی نظری و پیشینه

بین رفتارها و اختلالات جنسی با باورهای جنسی رابطه وجود دارد. باورهای جنسی به‌عنوان افکار فرد در مورد رفتارهای جنسی تعریف می‌شود. مطالعات قبلی نشان داده است، باورهای جنسی متفاوت در شکل‌گیری بدکارکردی‌های جنسی متفاوت نقش مهمی دارد (Nobre & Pinto-Gouveia, 2006). باورهای بدکارکردی جنسی، خواه توسط آموزش، خواه توسط الگوهای فرهنگی متعارض تعیین شود، می‌تواند به سکوتی رنج‌آور منجر شود که مخفیانه و بدون آگاهی صحیح از دلایل آن، شخص را از نظر روانی تحلیل می‌برد و از پا در می‌آورد و بر کیفیت ارتباطش تأثیر منفی می‌گذارد و باعث کاهش صمیمیت زناشویی می‌شود (Bălănean, 2012). نقش باورهای ارتباطی ناکارآمد نیز بر مسائل زناشویی در پژوهش‌های مختلف مورد مطالعه قرار گرفته است در این راستا می‌توان به ارتباط سطح بالای باورهای ارتباطی و سطح پایین رضایت زناشویی (Sharp & Ganong, 2000). باورها و بی‌ثباتی در ازدواج (صاحب دل، جمشیدی و شکوری، ۱۳۹۶)، باورها و دل‌زدگی زناشویی (رضاحاجی بیگدلی و تمنایی‌فر، ۱۳۹۶)، رابطه معنادار باورهای ارتباطی و سازگاری زناشویی (Hamamci, 2005؛ کیش‌بافان، ۱۳۹۳) و همچنین نتایج تحقیقات گاتمن^۱ (۲۰۱۳) که باورهای ارتباطی زوجین را پیش‌بینی کننده وقوع طلاق می‌داند، اشاره کرد. تحقیقات کارشناسان خانواده نشان می‌دهد که امروزه شیوع دل‌زدگی زناشویی بیشتر شده است. به طوری که ۵۰٪ از زوجین در ازدواج خود با دل‌زدگی مواجه می‌شوند (عبادت‌پور، نوابی‌نژاد، شفیع‌آبادی و فلسفی‌نژاد، ۱۳۹۲). تساپلاس، آرون و اورباچ^۲ (۲۰۰۹)، در پژوهش خود نشان دادند که دل‌زدگی زناشویی منجر به از بین رفتن صمیمیت و جدایی عاطفی زوجین می‌شود. این موضوع سبب می‌شود تا زوجین نتوانند پاسخ مناسبی برای حل اختلاف‌هایشان بیابند.

1 . Gottman

2 . Tsapelas, Aron & Orbu

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

۳- روش‌شناسی

پژوهش حاضر، همبستگی از نوع مدل معادلات ساختاری است. جامعه آماری این پژوهش کلیه زوجین متأهل مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره شهر اردبیل در سال ۱۴۰۱ بودند. در این مطالعه از روش نمونه‌گیری در دسترس و با در اختیار داشتن لیست افراد مراجعه‌کننده به این مراکز مشاوره، ۲۹۰ نفر از این مراجعان انتخاب شدند و با ارائه پرسشنامه‌های پژوهش به این افراد اطلاعات لازم کسب شد. جهت تحلیل داده‌ها، از ضریب آلفای کرونباخ برای بررسی اعتبار و از روایی سازه و تحلیل عاملی پرسشنامه‌ها برای کسب اطمینان از روایی پرسشنامه‌های پژوهش بهره گرفته شد. تحلیل داده‌ها در این پژوهش با نرم‌افزارهای SPSS-26 و AMOS-24 انجام گرفت.

الف) پرسشنامه باورهای بد کارکردی جنسی^۱: این پرسشنامه ۴۰ ماده‌ای برای ارزیابی باورها و تصورات قلبی جنسی است که در ادبیات بالینی، عوامل مستعدکننده ایجاد بدکارکردی جنسی مردان و زنان تلقی می‌شود. پرسشنامه در دو نسخه مردان و زنان ارائه شده است. هر کدام از آن‌ها باورهای وابسته به هر جنس را به‌طور اختصاصی اندازه‌گیری می‌کند. از افراد خواسته می‌شود تا موافقت خود را در یک مقیاس پنج درجه‌ای از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق طبقه‌بندی کنند (Nobre & Pinto-Gouveia, 2006). زیر مقیاس فرم زنان شامل شش باور است: باورهای مربوط به پاک‌دامنی زن، باورهای مربوط به میل و لذت جنسی به‌مثابه گناه، باورهای مربوط به تصویر بدنی، باورهای مربوط به تقدم عاطفه بر لذت جنسی و باورهای مربوط به تقدم وظایف مادرانه بر رابطه جنسی. پایایی آزمون بازآزمون برای نسخه مردان و زنان با فاصله چهار هفته دارای همبستگی معنادار و رضایت بخشی بوده است. آلفای کرونباخ برای نسخه مردان ۰/۹۳ و برای نسخه زنان ۰/۸۳. همسانی درونی پرسشنامه را تأیید کرده است (Nobre & Pinto-Gouveia, 2006). در نسخه فارسی این پرسشنامه برای مردان همسانی درونی ۰/۸۹؛ و برای زنان ۰/۸۰ به دست آمده است (محمدی، قایدی و محمدی-جوینده، ۱۳۸۶). در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی کلی پرسشنامه باورهای بدکارکردی جنسی ۰/۹۰۲ به دست آمد.

ب) پرسشنامه باورهای ارتباطی^۲: این پرسشنامه دارای ۴۰ سؤال است که برای اندازه‌گیری باورهای ارتباطی درباره روابط زناشویی توسط اپشتاین و آیدلسون^۳ (۱۹۸۱) ساخته شده است و نسخه فارسی آن توسط (مظاهری و پور اعتماد، ۱۳۸۰) به نقل از ادیب راد، مهدی‌ف ادیب راد و دهشیری، (۱۳۸۴) تهیه شده است. این پرسشنامه دارای ۵ خرده مقیاس است که عبارتند از: الف-باور به مخرب بودن مخالفت، ب-باور به عدم تغییرپذیری همسر، پ-توقع ذهن‌خوانی، ت-کامل‌گرایی جنسی، ث-باور در مورد تفاوت‌های جنسیتی است. سؤالات این پرسشنامه از نوع لیکرت می‌باشد و آزمودنی‌ها نظر خود را در مورد هر عبارت در قالب یکی از گزینه‌ها

1. Sexual dysfunctional beliefs Questionnaire (SDBQ)
 2. Relationship beliefs inventory
 3. Epstein & Eidelson

(کاملاً غلط تا کاملاً درست) ابراز می‌دارند. با جمع زدن امتیازات مربوط به هر خرده مقیاس، نمره خرده مقیاس مربوطه محاسبه و با جمع کردن نمره ۵ خرده مقیاس، نمره کل باورهای ارتباطی محاسبه می‌شود. نمره بالاتر نشان‌دهنده باورهای ارتباطی غیرمنطقی‌تر است. ضریب آلفای کرونباخ برای این مقیاس از ۰/۷۲ درصد تا ۰/۸۱ برآورد شده است و هر خرده مقیاس رابطه معناداری با مقیاس‌های زناشویی دارد (O'Leary, 1987).

پ) **مقیاس دل‌زدگی زناشویی**^۱: این ابزار توسط پاینز در سال ۱۹۹۶ جهت اندازه‌گیری میزان دل‌زدگی زناشویی ساخته شده است. دارای ۲۱ عبارت است که سه بعد از پافتادگی جسمانی، عاطفی و روانی را می‌سنجد (نقل از سیرین و دنیز^۲، ۲۰۱۶). طبق نظر پاینز (۱۹۹۶) درجه ۲ و کمتر نشان از رابطه خوب، درجه ۳ خطر دل‌زدگی، درجه ۴ حالت دل‌زدگی، درجه ۵ وجود بحران و درجه بیش از ۵ کمک فوری است (Sirin & Deniz, 2016). نسخه‌های ترجمه‌شده این ابزار به‌طور موفقیت‌آمیزی در مطالعات بین فرهنگی در کشورهای مختلف مورد استفاده بودند (پاینز و نانز، ۲۰۰۳). اعتبار این ابزار توسط پاینز (۱۳۹۴) از طریق روش بازآزمایی در یک دوره یک ماهه ۰/۸۹، برای یک دوره دو ماهه ۰/۷۶ و برای یک دوره چهار ماهه ۰/۶۶ اعلام شده است (شفیعی و قمرانی، ۱۳۹۶). سیرین و دنیز (۲۰۱۶) ضریب اعتبار را از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۲ اعلام کردند. روایی سازه این مقیاس به‌وسیله همبستگی منفی با ویژگی‌های ارتباطی مثبت مانند نظر مثبت در مورد ارتباط، کیفیت ارتباط، احساس امنیت، خودشکوفایی، احساس هدفمندی، کشش و جاذبه عاطفی نسبت به همسر و کیفیت رابطه جنسی آن‌ها تأیید شده است (Pines & Nunes, 2003). سیرین و دنیز (۲۰۱۶) نیز روایی این ابزار را تأیید کردند. نظریور، زهراکار، پوریحیی و داورنیا (۱۳۹۸) در پژوهش خود بر روی نمونه ایرانی، ضریب همسانی درونی این ابزار را با محاسبه آلفای کرونباخ ۰/۷۷ اعلام کرده‌اند. در پژوهش نادری، افتخار و آملازاده (۱۳۸۸) ضریب اعتبار از طریق آلفای کرونباخ ۰/۷۸ محاسبه شده است و روایی همگرای آن از طریق همبستگی منفی با پرسشنامه رضایت زناشویی انریچ تأیید شده است. در پژوهش حاضر اعتبار کل از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۱ بود.

ت) **پرسشنامه میل به طلاق**^۳: پرسشنامه میل به طلاق، به‌وسیله روزبولت و زمبروت^۴ (۱۹۸۳)، طراحی شده و ۲۸ گویه دارد. این پرسشنامه برای ارزیابی زوجین مستعد و متمایل به طلاق به کار می‌رود و شامل ۴ بعد و هر بعد ۷ گویه دارد. ۱- تمایل به خارج شدن (متمایل به طلاق)، ۲- تمایل به مسامحه، ۳- ابراز احساسات و ۴- وفاداری است. هر گویه با مقیاس درجه‌بندی ۷ تایی نمره‌گذاری می‌شود. (۱- هرگز، ۲- به‌ندرت، ۳- خیلی کم، ۴- کم، ۵- زیاد، ۶- خیلی زیاد، ۷- همیشه)؛ بنابراین نمره کل این پرسشنامه با جمع نمرات گویه‌ها به دست می‌آید. نمره بالا حاکی از میزان بالای تمایل به طلاق است. پایایی این مقیاس در بعد خارج شدن (متمایل به طلاق) ۰/۹۱، برای ابراز احساسات ۰/۷۶، وفاداری ۰/۶۳ و مسامحه ۰/۸۶ گزارش شده است (Rusbult, & Zembrodt, 1983). در ایران داودی، اعتمادی و بهرامی (۱۳۹۰)، پرسشنامه را ترجمه و روایی آن تأیید و پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ، برای نمره کل ۰/۸۸ و برای بعد خارج شدن ۰/۹۸، ابراز احساسات ۰/۹۰، وفاداری ۰/۸۶ و مسامحه ۰/۷۲ گزارش شده است. فرم کوتاه و ۱۴ گویه ای این پرسشنامه به‌وسیله زارعی محمودآبادی (۱۳۹۱)، در افراد متقاضی طلاق اجرا شده و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ برای کل نمونه ۰/۸۹ برای زنان و ۰/۸۷ برای مردان و برای تمایل به خارج شدن ۰/۸۹ و مسامحه ۰/۸۸ گزارش شده است. در پژوهش حاضر از فرم کوتاه و ۱۴ گویه ای این پرسشنامه استفاده شده است و برای تعیین اعتبار این مقیاس از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد که با توجه به مفروضه‌های تحلیل عاملی مشخص شد که شاخص کفایت نمونه‌برداری (kmo)، ۰/۸۲ است که از حداقل مقدار قابل قبول آن یعنی ۰/۷ بیشتر است. همچنین محاسبات نشان داد که شاخص مجذور کای برای آزمون کرویت بارتلت از لحاظ آماری معنادار است $p < 001$ و بار عاملی تمام گویه‌ها و ماتریس عاملی آن‌ها بین ۰/۴۷ تا ۰/۷۶ بوده است؛ لذا با توجه به برقراری

1. couple burnout measurement (CBM)

2. Sirin & Deniz

3. Divorce Tendency Scale

4. Rusbult, & Zembrodt

مفروضه‌های تحلیل عاملی می‌توان به استخراج عامل‌ها اطمینان کرد. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی کلی پرسشنامه میل به طلاق ۰/۸۳ بدست آمد.

۴- یافته‌ها

نمونه مورد مطالعه از نظر سنی اکثراً در بازه سنی ۳۰ تا ۴۰ سال (۴۳/۱ درصد) بودند. ۷۸/۳ درصد از نمونه را مردان و ۲۱/۷ درصد را زنان به خود اختصاص داده بودند. از بین مقاطع تحصیلی بیشترین تعداد شرکت‌کننده‌ها متعلق به مقطع کارشناسی با تعداد ۱۱۶ نفر (۴۰ درصد) بودند. از نظر تعداد فرزند، ۷۳/۱ درصد از افراد دارای یک یا دو فرزند و از نظر شغل، ۲۰۴ نفر (۷۰/۳ درصد) شاغل بودند.

جدول ۲. نتایج میانگین، انحراف معیار، چولگی، کشیدگی و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	۱	۲	۳	۴
باورهای بدکارکردی	۶۸/۷۵	۱۱/۵۶	۰/۲۷۶	-۱/۵۳۲	۱			
جنسی								
باورهای ارتباطی	۲۹/۵۱	۱۶/۱۰	۰/۸۳۷	-۲/۰۰۸	۰/۱۴*	۱		
دلزدگی زناشویی	۴۳/۶۲	۱۲/۲۲	۰/۶۲۱	-۰/۱۴۱	۰/۴۰*	۰/۶۵**	۱	
میل به طلاق	۸۰/۳۳	۱۴/۸۱	-۱/۳۴۰	۱/۵۳۷	۰/۵۳*	-۰/۱۹**	۰/۲۷*	۱

$P < 0/05$ *, $p < 0/01$ **

قبل از برازش مدل، ابتدا شاخص‌های توصیفی و ضرایب همبستگی مدل بررسی شد. جدول ۲، میانگین و انحراف معیار هر یک از متغیرهای حاضر در پژوهش و ماتریس همبستگی آن‌ها را نشان می‌دهد که طبق این جدول، ارتباط بین متغیرها در سطح ۰/۰۱ و ۰/۰۵ معنادار است که بیشترین مقدار ضریب همبستگی مربوط به رابطه بین باورهای ارتباطی و دلزدگی زناشویی (۰/۶۵) است. مقدار چولگی و کشیدگی متغیرهای پژوهش کمتر از ۳ است که نشان می‌دهد مفروضه‌ی نرمالیتیه چند متغیره نیز برقرار است.

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل

شاخص‌های برازش	بازه قابل قبول	شاخص‌های برازش
نسبت کای اسکور به درجات آزادی ^۱ (CMID/DF)	$p\text{-value} < 0/05$	شاخص نیکویی برازش ^۲ (GFI)
	خوب < ۳	شاخص برازش هنجار شده ^۳ (NFI)
	قابل قبول < ۵	شاخص برازش افزایشی ^۴ (IFI)
		شاخص برازش تطبیقی ^۵ (CFI)
۰/۹۰۴	> ۰/۹۰	
۰/۹۶۶	> ۰/۹۰	
۰/۹۷۳	> ۰/۹۰	
۰/۹۷۳	> ۰/۹۰	

1. Chi-Square Ratio to Degrees of Freedom

2. Goodness of fit index

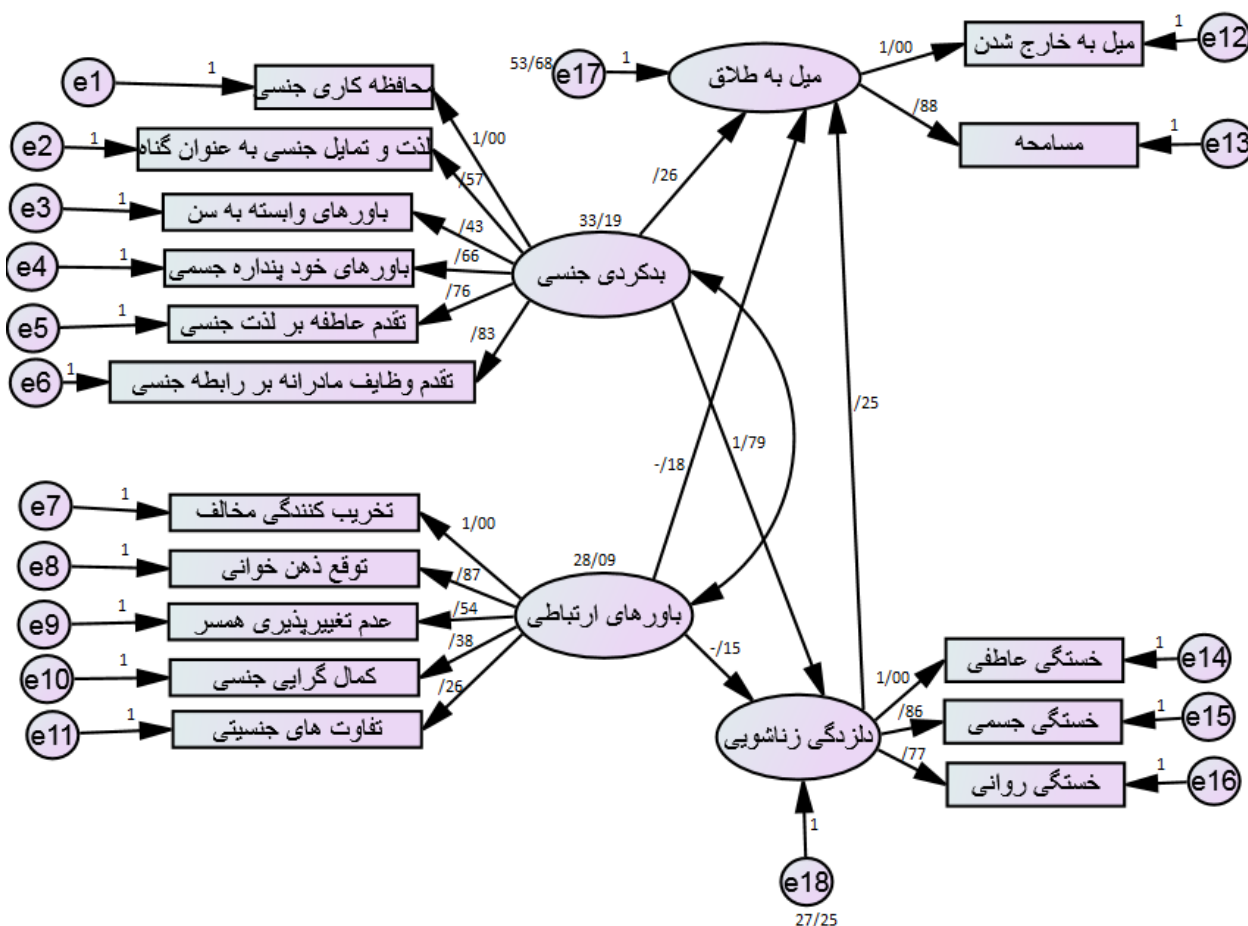
3. Normed fit index

4. Incremental fit index

5. Comparative fit index

ریشه‌ی میانگین مجذور خطای میانگین^۱ (RMSEA) خوب < ۰/۰۸
 متوسط ۰/۱ تا ۰/۰۸
 ضعیف > ۰/۱

جدول ۳، نشان می‌دهد تمام شاخص‌های برازش مدل پس از اصلاح، با داده‌ها از مقادیر مطلوبی برخوردار هستند؛ بنابراین می‌توان گفت مدل با داده‌های تجربی برازش دارد و در نتیجه می‌توان فرضیه‌های پژوهش را مورد بررسی قرارداد.

شکل ۲. ضرایب رگرسیون استاندارد نشده مدل پژوهش

جدول ۴. تأثیر مستقیم متغیرهای باورهای بدکارکردی جنسی، باورهای ارتباطی و دلزدگی زناشویی بر میل به طلاق

P-value	T	SE	Beta	B	مسیر
۰/۰۰۱	۳/۶۹۱	۰/۰۷۱	۰/۲۶۲	۰/۲۶	باورهای بدکارکردی جنسی → میل به طلاق
۰/۰۰۴	۲/۸۶۷	۰/۰۶۱	۰/۱۷۵	۰/۱۸	باورهای ارتباطی → میل به طلاق
۰/۰۰۳	۲/۹۲۵	۰/۰۸۷	۰/۲۵۴	۰/۲۵	دلزدگی زناشویی → میل به طلاق

جدول ۴، نشان می‌دهد ضریب اثر مستقیم باورهای بدکارکردی جنسی بر میل به طلاق (۰/۲۶۲) در سطح ۰/۰۰۱، ضریب اثر مستقیم باورهای ارتباطی بر میل به طلاق (۰/۱۷۵) در سطح ۰/۰۰۴، ضریب اثر مستقیم دل‌زدگی زناشویی بر میل به طلاق (۰/۲۵۴) در سطح ۰/۰۰۳ معنادار است.

جدول ۵. تأثیر غیرمستقیم میانجی‌گری دل‌زدگی زناشویی در رابطه متغیرهای باورهای بدکارکردی جنسی و باورهای ارتباطی بر میل به طلاق

P-value	Beta	B	میانجی
۰/۰۰۱	۰/۰۱۴	۰/۰۱۹	باورهای بدکارکردی جنسی ← دل‌زدگی زناشویی ← میل به طلاق
۰/۰۰۱	۰/۰۲۶	۰/۰۳۸	باورهای ارتباطی ← دل‌زدگی زناشویی ← میل به طلاق

مطابق جدول ۵. تأثیر باورهای بدکارکردی جنسی و باورهای ارتباطی بر روی میل به طلاق با اثر میانجی‌گری دل‌زدگی زناشویی به ترتیب برابر با ۰/۰۱۴ و ۰/۰۲۶ می‌باشد که این تأثیرات در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی میل به طلاق بر اساس باورهای بدکارکردی جنسی و باورهای ارتباطی با میانجی‌گری دل‌زدگی زناشویی بود. اولین نتیجه پژوهش نشان داد که باورهای بدکارکردی جنسی به صورت مستقیم تأثیر مثبت بر میل به طلاق دارد. بدین صورت که افزایش باورهای بدکارکردی جنسی در زوجین بر افزایش میل به طلاق مؤثر است. در همین زمینه نتایج پژوهش خاتمی، بهادرخان، بندارکاخکی و بیانفر (۱۳۹۸) نشان داد مؤلفه‌های باورهای ناکارآمد جنسی با تأثیرگذاری بر عملکرد و خودپنداره جنسی زنان، صمیمیت و رضایت جنسی آنان را هدف می‌گیرد؛ و با کاهش این دو مؤلفه کیفیت و رضایتمندی زناشویی کاهش پیدا می‌کند و این موضوع به تدریج به افزایش شکاف بین همسران و به تبع آن طلاق عاطفی می‌انجامد. در تبیین نتایج فوق می‌توان اظهار داشت، هر نوع کارکرد ناقص و یا ضعیف در روابط زناشویی در قابلیت ایجاد آسیب در روابط عاطفی مابین همسران مؤثر می‌باشد. کارکردهای جنسی به عنوان یکی از انواع کارکردهای زناشویی کیفیت رابطه عاطفی و رضایت زناشویی را متأثر از خود می‌سازد (صادقی و سامانی، ۲۰۱۱). مشکلات جنسی در روابط زناشویی می‌تواند منجر به پایین آمدن کیفیت روابط جنسی و در کل، روابط زناشویی شود. پایین آمدن کیفیت در این موارد، خود می‌تواند منجر به نارضایتی زناشویی و سرخوردگی و دل‌زدگی جنسی و زناشویی گردد؛ پاینز (۱۳۹۴) نیز معتقد است که رضایتمندی زناشویی پایین می‌تواند منجر به بروز سرخوردگی و دل‌زدگی از زندگی زناشویی و تنزل کیفیت زندگی زناشویی شود. بیش از نیمی از مشکلات جنسی که باعث نابودی زندگی و روابط خانوادگی می‌شود به علت عدم آگاهی و داشتن عقاید و باورهای نادرست در مورد روابط جنسی ایجاد می‌شود (Brandt, 2004). شواهد قابل توجهی نشان داده است که اختلال عملکرد جنسی به طور منفی با رضایت جنسی افراد در یک رابطه دگر جنس‌گرای متعهد مرتبط است (Damiris & Allen, 2023). به اعتقاد زوج درمانگران رابطه جنسی ضعیف سرآغاز نابودی رابطه زناشویی است (پاینز، ۱۳۹۴). نتیجه‌ی بعدی پژوهش حاضر نشان داد که باورهای ارتباطی زوجین به صورت مستقیم، تأثیر مثبت بر میل به طلاق دارد. بدین صورت که افزایش باورهای ارتباطی زوجین بر افزایش میل به طلاق در آن‌ها مؤثر است. این یافته با نتایج پژوهش شمشیرگران و همائی (۱۳۹۷)، هامامکی (۲۰۰۵)، لارنس، پدرسون، بونده، بری، براك، فازیو و همکاران^۱ (۲۰۰۸) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان نتیجه گرفت که باورهای ارتباطی به صورت مستقیم می‌تواند در نگرش زوجین به یکدیگر در تمامی موارد رفتاری، عاطفی، شخصیتی

1 . Lawrence, Pederson, Bunde, Barry, Brock, Fazio & et al.

و جنسیتی تأثیرگذار باشد، در نتیجه دارا بودن باورهای غیرمنطقی ارتباطی توسط زوجین می‌تواند مخرب بوده و بدون توجه به تفاوت‌های جسمانی و رفتاری از یکدیگر انتظارات بیش‌ازحد داشته و موجب کمال‌گرایی در رفع نیازهای جنسی و سایر نیازهای عاطفی در رابطه با همسر خود گردند، در نتیجه این‌گونه باورهای غیرمنطقی در روابط با همسر بالاخص از سوی مردان موجب دل‌زدگی زنان شده و گرایش به جدایی و طلاق را در بین آن‌ها افزایش می‌دهد. برنارد^۱ (۲۰۰۹) معتقد است که باورهای ارتباطی غیرمنطقی اساس بیولوژیکی قوی‌تری دارند که داشتن این باورهای غیرمنطقی به مشکلات روانی بیشتر و اختلال در روابط زناشویی منجر می‌شود، درحالی‌که باورهای منطقی نقش ویژه‌ای در موفقیت افراد دارد. الیس معتقد است که رها شدن انسان‌های پرانگیزه از دست تحقیر خویشتن و خودخوارشماری به‌عنوان جلوه‌هایی از تفکر غیرمنطقی، ممکن است سطح تحمل ناکامی در روابط زناشویی آن‌ها را بالا ببرد و درنهایت آن‌ها را به سمت موفقیت و پیشرفت سوق دهد. ناخرسندی و اختلال در رابطه در واقع از باورهای ارتباطی غیرواقع بینانه نشئت می‌گیرد و به دنبال آن، دسته‌ای از نیازها و تقاضاهای غیرعقلانی به وجود می‌آید که زن و شوهر نه تنها از یکدیگر، بلکه از خود و ازدواجشان دارند (فاتحی و کچویی، ۱۳۹۹). نتایج دیگر پژوهش نشان داد باورهای بد کارکردی جنسی با میانجی‌گری دل‌زدگی زناشویی اثر غیرمستقیم و مثبت بر میل به طلاق دارد و باورهای ارتباطی با میانجی‌گری دل‌زدگی زناشویی اثر غیرمستقیم و مثبت بر میل به طلاق نشان می‌دهد. به‌نوعی باورهای بدکارکردی جنسی باعث افزایش دل‌زدگی زناشویی در زوجین شده و دل‌زدگی زناشویی نیز میل به طلاق را افزایش می‌دهد. همچنین، باورهای ارتباطی غیرمنطقی زوجین، دل‌زدگی زناشویی آن‌ها را تحت تأثیر قرار داده و میل به طلاق در زوجین افزایش می‌یابد. از آنجایی‌که پژوهشی با بررسی میانجی‌گری دل‌زدگی زناشویی در پیش‌بینی میل به طلاق صورت نگرفته لذا نمی‌توان یافته‌های حاصل را با پژوهش دیگری مقایسه کرد ولی از آنجایی‌که متغیر دل‌زدگی زناشویی در برخی پژوهش‌ها به‌عنوان پیش‌بینی کننده کیفیت زندگی زناشویی و میل به طلاق اثرگذارش مورد تأیید قرار گرفته می‌توان نتایج پژوهش حاضر را با توجه با اثر مستقیمی که این متغیر بر افزایش میل به طلاق دارد با مطالعات لنبلند و هانسون^۲ (۲۰۰۶)، عباسی اسفجیر، رضانی و جوانمرد (۱۳۹۵) و کمایی، صداقتی‌فرد و حقیقت (۱۳۹۴) همسو دانست. در راستای تبیین این نتایج می‌توان چنین اظهار داشت، از آنجایی‌که دل‌زدگی زناشویی به معنای حالت دردناک فرسودگی جسمی، عاطفی و روانی است، زمانی بروز می‌کند که به علت عدم تناسب بین توقعات و واقعیات و بر اثر انباشته شدن فشارهای روانی تضعیف‌کننده عشق، خستگی و یکنواختی در رابطه زناشویی رخ می‌دهد که نهایتاً منجر به مختل کردن ارتباط بین زوجین می‌شود (کمایی، صداقتی‌فرد و حقیقت، ۱۳۹۴). به تعبیری سرخوردگی و دل‌زدگی زناشویی، کاهش تدریجی دل‌بستگی عاطفی به همسر است که با احساس بیگانگی، بی‌علاقگی و بی‌تفاوتی به یکدیگر و جایگزینی عواطف منفی به جای عواطف مثبت همراه است بنابراین، با در نظر گرفتن پیامدهای ناشی از دل‌زدگی زناشویی زوجین می‌توان تا حد زیادی تمایل زوجین به طلاق را پیش‌بینی کرد. مطالعه حاضر نیز همانند سایر پژوهش‌ها با محدودیت‌هایی از قبیل تعداد کم نمونه پژوهش، محدودیت‌های مرتبط با روش جمع‌آوری داده‌ها، محدودیت در پوشش جغرافیایی داده‌ها و استفاده از ابزار خودگزارشی همراه بود. لذا پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی با تعداد نمونه بالاتر و همچنین بافت‌های اجتماعی و فرهنگی مختلف در راستای رفع محدودیت تعمیم‌پذیری یافته‌ها صورت گیرد.

۶- منابع

- ۱- اسپنس، سوزان (۱۳۸۵). درمان اختلالات جنسی (دیدگاه شناختی رفتاری). ترجمه حسن توزنده جانی، جهانشیر توکلی‌زاده، مسعود محمدی، و محمد دهگانی. تهران: پیک فرهنگ.

1 . Bernard

2 . Lund Bland & Hansson

- ۲- ادیب راد، نسترن؛ مهدوی، اسماعیل؛ ادیب راد، مجتبی؛ و دهشیری، غلامرضا (۱۳۸۴). مقایسه باورهای ارتباطی زنان مراجعه‌کننده به مراکز قضایی و زنان مایل به ادامه زندگی مشترک شهر تهران. خانواده پژوهی، ۱(۲)، ۸-۱.
- ۳- پاینز، آیالامالچ (۱۳۹۴). چه کنیم تا عشق رویایی به دلزدگی نینجامد. ترجمه فاطمه شاداب. تهران: انتشارات ققنوس.
- ۴- خاتمی، سید محمدحسین؛ بهادرخان، ابراهیم؛ بندارکاخکی، زهرا؛ و بیانفر، فاطمه (۱۳۹۸). پیش‌بینی طلاق عاطفی بر اساس مؤلفه‌های باورهای ناکارآمد جنسی در زنان متأهل. مجله دانشکده پزشکی علوم پزشکی مشهد، ۶۲ (ویژه روانشناسی)، ۷۸۶-۷۹۷. doi:10.22038/MJMS.2020.15644
- ۵- داودی، زهرا؛ اعتمادی، عذرا؛ و بهرامی، فاطمه (۱۳۹۰). رویکرد کوتاه‌مدت راه‌حل محور برای کاهش گرایش به طلاق در زنان و مردان مستعد طلاق. رفاه اجتماعی، ۱۱(۴۳)، ۱۳۴-۱۲۱.
- ۶- رضاحاجی بیدگلی، الهام؛ و تمنایی‌فر، محمدرضا (۱۳۹۶). بررسی رابطه باورهای ارتباطی و دلزدگی زناشویی. چهارمین کنفرانس بین‌المللی نوآوری‌های اخیر در روانشناسی، ۱۵-۱.
- ۷- زارعی محمودآبادی، حسن (۱۳۹۱). بررسی عوامل پیش‌بینی کننده میل به طلاق، تدوین مدل مداخله‌ای بومی و اثربخشی آن بر میل و خودکارآمدی مدیریت طلاق در زوجین متقاضی طلاق شهر یزد. پایان‌نامه دکتری دانشگاه اصفهان.
- ۸- سادوک، بنجامین جیمز؛ سادوک، ویرجینیا آکوت؛ و روئیز، پدرو (۱۴۰۰). خلاصه روان‌پزشکی. ترجمه فرزین رضاعی. تهران: انتشارات ارجمند.
- ۹- شایسته، گلناز؛ صاحبی، علی؛ علی‌پور، احمد (۱۳۸۵). بررسی رابطه رضایتمندی زناشویی با باورهای ارتباطی و انتظارات غیرمنطقی زوجین. فصلنامه خانواده پژوهی، ۲(۷)، ۲۳۸-۲۲۳.
- ۱۰- شفیع، زهرا؛ و قمرانی، امیر (۱۳۹۶). نقش شخصیت تاریک و شکستگی در دلزدگی زناشویی زوجین. زن و جامعه، ۸(۲۹)، ۷۷-۹۴. doi:10.1001.1.20088566.1396.8.29.5.4
- ۱۱- شمشیرگران، مرضیه؛ و همائی، رضوان (۱۳۹۷). بررسی رابطه مهارت‌های ارتباطی و مؤلفه‌های آن با دلزدگی زناشویی در کارکنان متأهل شرکت ملی حفاری استان خوزستان. رویش روان‌شناسی، ۷(۱)، ۱۱۱-۱۳۴. doi:10.1001.1.2383353.1397.7.1.8.7
- ۱۲- صاحب دل، حسین؛ جمشیدی، علیرضا؛ و شکوری، زینب (۱۳۹۶). رابطه باورهای ارتباطی و میزان بی‌ثباتی ازدواج در زنان و مردان متأهل. زن و مطالعات خانواده، ۹(۳۵)، ۷۸-۶۵.
- ۱۳- عباسی اسفنجیر، علی‌اصغر؛ رضوانی، لیدا؛ و جوانمرد، مهدی (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین عملکرد خانواده و رضایت زوجین با دلزدگی زناشویی فرهنگیان متأهل شهرستان بهشهر. فصلنامه دانش انتظامی مازندران، ۷(۴)، ۴۳-۵۶.
- ۱۴- عبادت‌پور، بهناز؛ نوابی‌نژاد، شکوه؛ شفیع‌آبادی، عبدالله؛ و فلسفی‌نژاد، محمدرضا (۱۳۹۲). نقش واسطه‌ای کارکردهای خانواده برای تاب‌آوری فردی و باورهای معنوی و دلزدگی زناشویی. فصلنامه علمی روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۴(۱۳)، ۲۹-۴۵.
- ۱۵- فاتحی، نازنین؛ و کچویی، محسن (۱۳۹۹). رابطه باورهای ارتباطی غیرمنطقی و دلزدگی زناشویی: نقش میانجی‌گر راهبردهای سازش نیافته تنسیم شناختی هیجان. مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۶۳(۵)، ۲۹۲-۲۹۷. doi:10.22038/MJMS.2021.17721
- ۱۶- کمایی، فرشته؛ صداقتی‌فرد، مجتبی؛ و حقیقت، سارا (۱۳۹۴). بررسی رابطه کژکاری جنسی در زنان متأهل با دلزدگی زناشویی آن‌ها. فصلنامه روانشناسی تحلیلی-شناختی، ۶(۲۳)، ۶۷-۶۰. doi:10.1001.1.28222476.1394.6.23.6.9
- ۱۷- کیش‌بافان، بی‌بی مریم (۱۳۹۳). بررسی رابطه هوش هیجانی با باورهای ارتباطی و سازگاری زناشویی در معلمان زن مجتمع آموزشی شهید نوربخش شهرستان مشهد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

- ۱۸- محمدی، ابوالفضل؛ قائدی، غلامحسین؛ و محمدی جوینده، سمیه (۱۳۸۶). ارتباط باورهای بدکردی جنسی و افسردگی در افراد مبتلا به اختلال‌های جنسی. مجموعه مقالات سومین کنگره سراسری خانواده و سلامت جنسی.
- ۱۹- محمدی، محمد؛ شیخ هادی سیروئی، رحمن؛ گرافر، امیر؛ زهراکار، کیانوش؛ شاکرمی، محمد؛ و داورنیا، رضا (۱۳۹۵). اثر زوج-درمانی شناختی رفتاری به شیوه گروهی بر افسردگی زناشویی و میل به طلاق در زوجین. ارمغان دانش، ۲۱(۱۱)، ۱۰۶۹-۱۰۸۶.
- ۲۰- نادری، فرح؛ و افتخار، زهرا؛ و آملزاده، صغری (۱۳۸۸). رابطه ویژگی‌های شخصیت و روابط صمیمی با دل‌زدگی زناشویی در همسران معتاد مرد اهواز. یافته‌های نو در روانشناسی، ۱۱(۴)، ۶۱-۷۸.
- ۲۱- نظریور، داوود؛ زهراکار، کیانوش؛ پوریحیی، مصطفی؛ و داورنیا، رضا (۱۳۹۸). اثربخشی زوج‌درمانی مبتنی بر تصویرسازی ارتباطی: تأثیر آن بر دل‌زدگی زناشویی. فصلنامه اعصاب شفای خاتم، ۷(۴)، ۶۰-۵۱. doi:10.29252/shefa.7.4.51
- 22- Amato, P. R., & Hohmann-Marriott, B. (2007). A comparison of high-and low-distress marriages that end in divorce. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 621-638. doi:10.1111/j.1741-3737.2007.00396.x
- 23- Azimi, M., Homayouni, A. R., & Mohammad Zadeh, R. A. (2016). To Investigate the Relationship between Marital Satisfaction and Attitude to Love and Quality of Life in Pregnant Women. *International Journal of Humanities and Cultural Studies (IJHCS) ISSN 2356-5926*, 1883-1892.
- 24- Bălănean, R. (2012). Postmodern psycho-social influences on the dysfunctional sexual beliefs of the Romanian youth. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 31, 714-718. doi:10.1016/j.sbspro.2011.12.129
- 25- Bartlik, B. D., Rosenfeld, S., & Beaton, C. (2005). Assessment of sexual functioning: Sexual history taking for health care practitioners. *Epilepsy & Behavior*, 7, 15-21. doi:10.1016/j.yebeh.2005.08.027
- 26- Ozouni-Davaji, R. B., Farahbakhsh, K., Esmacily, M., & Kazemi, F. (2018). Effect of couple's schema therapy in decreasing couples' tendency to divorce among divorce-applicant couples. *Journal of Research and Health*, 8(1), 21-31.
- 27- Bernard, M. E. (2009). Dispute irrational beliefs and teach rational beliefs: An interview with Albert Ellis. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 27, 66-76. doi:10.1007/s10942-009-0089-x
- 28- Dowgwilllo, E. A., Pincus, A. L., Newman, M. G., Wilson, S. J., Molenaar, P. C., & Levy, K. N. (2019). Two methods for operationalizing the interpersonal situation to investigate personality pathology and interpersonal perception in daily life. *Personality disorders: What we know and future directions for research*, 31-106. doi:10.1007/s10942-009-0089-x
- 29- Gottman, J. M. (2013). *Why marriages succeed or fail, and how you can make yours last*, New York: Simon & Schuster.
- 30- Guerrero, L. K., Andersen, P. A., & Afifi, W. A. (2017). *Close encounters: Communication in relationships*. Sage Publications.
- 31- Hamamci, Z. (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 33(4), 313-328. doi:10.2224/sbp.2005.33.4.313
- 32- Lundblad, A. M., & Hansson, K. (2006). Couples therapy: effectiveness of treatment and long-term follow-up. *Journal of family therapy*, 28(2), 136-152. doi:10.1111/j.1467-6427.2006.00343.x
- 33- Hiyoshi, A., Fall, K., Netuveli, G., & Montgomery, S. (2015). Remarriage after divorce and depression risk. *Social Science & Medicine*, 141, 109-114. doi:10.1016/j.socscimed.2015.07.029
- 34- Damiris, I. K., & Allen, A. (2023). Exploring the Relationship between Early Adaptive Schemas and Sexual Satisfaction. *International Journal of Sexual Health*, 35(1), 13-29. doi:10.1080/19317611.2022.2155897
- 35- Epstein, W., & Eidelson, R. J. (1981). Unrealistic beliefs of clinical couples: Their relationships to expectations, goals and satisfaction. *American Journal of Family Therapy*, 9, 13-22. doi:10.1080/01926188108250420
- 36- Jackson, B., Grove, J. R., & Beauchamp, M. R. (2010). Relational efficacy beliefs and relationship quality within coach-athlete dyads. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(8), 1035-1050. doi:10.1177/0265407510378123
- 37- Johnson, M. D., Horne, R. M., Hardy, N. R., & Anderson, J. R. (2018). Temporality of couple conflict and relationship perceptions. *Journal of Family Psychology*, 32(4), 445.
- 38- Lawrence, E., Pederson, A., Bunde, M., Barry, R. A., Brock, R. L., Fazio, E., ... & Dzankovic, S. (2008). Objective ratings of relationship skills across multiple domains as predictors of marital satisfaction trajectories. *Journal of social and personal relationships*, 25(3), 445-466. doi:10.1177/0265407508090868
- 39- O'Leary, K. D. (Ed.). (2013). *Assessment of marital discord (psychology revivals): An integration for research and clinical practice*. Routledge. doi:10.4324/9781315851396
- 40- McCarthy, B. W. (2002). *Sexuality, sexual dysfunction, and couple therapy*. The Guilford Press.
- 41- Nobre, P. J., & Pinto-Gouveia, J. (2006). Dysfunctional sexual beliefs as vulnerability factors for sexual dysfunction. *The Journal of Sex Research*, 68-75. doi:10.1080/00224490609552300

- 42-
- 43- Perissutti, C., & Barraca, J. (2013). Integrative behavioral couple therapy vs. Traditional behavioral couple therapy: A theoretical review of the differential effectiveness. *Clínica y Salud*, 24(1), 11-18. doi:10.5093/cl2013a2
- 44- Pines, A. M., & Nunes, R. (2003). The relationship between career and couple burnout: Implications for career and couple counseling. *Journal of employment counseling*, 40(2), 50-64. doi:10.1002/j.2161-1920.2003.tb00856.x
- 45- Pines, A. (2013). *Couple burnout: Causes and cures*. Routledge. doi:10.4324/9781315022291
- 46- Rowland, D. L., & Incrocci, L. (Eds.). (2008). *Handbook of sexual and gender identity disorders*. John Wiley & Sons.
- 47- Rusbult, C. E., & Zembrodt, I. M. (1983). Responses to dissatisfaction in romantic involvements: A multidimensional scaling analysis. *Journal of experimental social psychology*, 19(3), 274-293. doi:10.1016/0022-1031(83)90042-2
- 48- Sharp, E. A., & Ganong, L. H. (2000). Raising awareness about marital expectations: Are unrealistic beliefs changed by integrative teaching?. *Family relations*, 49(1), 71-76. doi:10.1111/j.1741-3729.2000.00071.x
- 49- Sobral, M. P., Matos, P. M., & Costa, M. E. (2015). Fear of intimacy among couples: Dyadic and mediating effects of parental inhibition of exploration and individuality and partner attachment. *Family Science*, 6(1), 380-388. doi:10.1080/19424620.2015.1106416
- 50- Sadeghi, L., & Samani, S. (2011). Components of couples sexual relationship: A moral perspective. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 1616-1619. doi:10.1016/j.sbspro.2011.10.313
- 51- Sirin, H. D., & Deniz, M. (2016). The Effect of the Family Training Program on Married Women's Couple-Burnout Levels. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 16(5), 1563-1585.
- 52- Brandt, S. (2004). Religious homogamy and marital satisfaction: Couples that pray together, stay together. *Sociological Viewpoints*, 20, 11-20.
- 53- Tsapelas, I., Aron, A., & Orbuch, T. (2009). Marital boredom now predicts less satisfaction 9 years later. *Psychological Science*, 20(5), 543-545. doi:10.1111/j.1467-9280.2009.02332.x
- 54- Young, M. E., & Long, L. L. (1998). Counseling and psychotherapy of couple. *New York: Guilford*, 21-85.
- 55- Yousefi, N., & Keyani, M. (2012). Effectiveness of gestalt therapy and logo therapy on reducing males divorce tendency. *Journal of Family Counseling and Psychotherapy*, 1, 50-158.
- 56- Zheng, S., Duan, Y., & Ward, M. R. (2019). The effect of broadband internet on divorce in China. *Technological Forecasting and Social Change*, 139, 99-114. doi:10.1016/j.techfore.2018.07.038

Structural Equation Modeling Divorce Propensity Based on Dysfunction Sexual Beliefs, Relationship Beliefs with Marital Discontent Mediation

Hana Asadi¹, Foad Sharifi², Hossein Ghamari Kiwi^{3*}

1. Ph.D student in Counseling, Department of Counseling, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran.

hana.asadi.1362@gmail.com

2. M.A in Family Counseling, Department of Counseling, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

foad.sharifi.6310@gmail.com

3. Full Professor of Counseling Department, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran. (Corresponding Author)

Hghhossein44@gmail.com

Abstract

The purpose of this study was to present a model for predicting the inclination toward divorce based on dysfunction sexual beliefs and relational beliefs with the mediation role of marital discontent in women and men seeking to counseling centers in Ardabil. In terms of methodology, this research is among correlational research. The statistical population comprised all individuals seeking counseling services in Ardabil's counseling centers, from which a sample of 290 people was chosen using the convenience sampling method. The required data were collected through the Nobreh, Penito & Vagoya Dysfunctional Sexual Beliefs Questionnaire (2007), Idelson and Epstein Relational Beliefs Questionnaire (1981), Pines' marital Discontent Questionnaire (1996) and Rosbolt and Zambrot's Divorce Propensity Questionnaire (1983). Data analysis was performed using structural equation model method and the AMOS-24 software. The results showed that according to the provided fit indices, the research model has a good fit after modification. Additionally, the direct effect of dysfunction sexual beliefs and relational beliefs on the inclination toward divorce was significant, and marital discontent played a mediating role in the relationship between dysfunctional sexual beliefs, relational beliefs, and the inclination toward divorce. The results of the study indicated that dysfunctional sexual beliefs and relational beliefs directly contribute positively to the likelihood of divorce. Additionally, dysfunctional sexual beliefs indirectly influence divorce inclination through the mediation of marital discontent. Similarly, relational beliefs exhibit an indirect and positive impact on divorce inclination through the marital discontent mediation. In other words, marital discontent, characterized by emotional detachment, feelings of alienation, indifference, and the replacement of negative emotions for positive ones, significantly predicts the inclination of couples toward divorce.

Keywords: Divorce Propensity, Dysfunctional Sexual Beliefs, Relational Beliefs, Marital Discontent.

This Journal is an open access Journal Licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License

(CC BY 4.0)

نقش زن در شعار «زن، زندگی، آزادی» در اسلام و غرب

سکینه گنج خانلو^۱، طوبی شاکری گلپایگانی^{۲*}

۱- دانشجوی دکترا مطالعات زنان، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

s.farhadi_ch@yahoo.com

۲- استادیار و مدیر گروه مطالعات زنان، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

t.shakeri22@gmail.com

تاریخ پذیرش: [۱۴۰۱/۱۱/۲۰]

تاریخ دریافت: [۱۴۰۱/۷/۲]

چکیده

دین اسلام همواره برای زنان اهمیت ویژه‌ای قائل بوده و بخصوص سفارش‌های فراوانی از ائمه Δ در مورد زن در متون دینی و روایات وارد شده است و یکی از موضوعات مهم اجتماعی امروز جایگاه و نقش زن در عرصه خانواده و اجتماع است. در روایات اسلامی دختران و زنان به‌عنوان حسنات الهی ذکر شده‌اند و این در حالی است که حسنات در اسلام مورد پاداش خدا هستند و نعمت‌ها مورد بازخواست و سؤال خداوند قرار می‌گیرند با سیری در منابع اسلامی می‌توان فهمید که زن در اندیشه اسلامی چه جایگاه والایی داشته و دارد اما در غرب و در شعار «زن، زندگی، آزادی» بالعکس این است. می‌توان این‌گونه بیان کرد که هر چه میزان تعهد به اسلام و زندگی اسلامی بیشتر باشد تداوم آن زندگی بالاتر خواهد بود و به‌عکس هر چه میزان تعهد کمتر آرامش روانی و آسایش فرد در محیط زندگی و اجتماع کمتر خواهد بود همچنین باید این‌گونه بیان کرد که فروپاشی نظام غرب بر اساس آزادی نامحدود است. این تحقیق، از روش آمیزه‌ای و به کمک اسناد نوشتاری و سامانه‌های رایانه‌ای و نرم‌افزارهای علمی و روش داده‌پردازی توصیفی و تحلیلی بهره می‌برد. هدف با رجوع به منابع دینی، نقش زن در شعار «زن، زندگی، آزادی» در اسلام و غرب را مورد بررسی قرار می‌دهد. نتایج تحقیق عبارتند از این‌که با رجوع به قرآن، روایات، جایگاه و نقش زن در خانواده و در شعار «زن، زندگی، آزادی» در اسلام و بالعکس غرب را که موجب آرامش و... می‌شود، مورد بررسی قرار می‌دهد.

واژگان کلیدی: اسلام، غرب، زن، زندگی، آزادی، شعار «زن، زندگی، آزادی».

در اندیشه اسلامی زن از آن‌چنان جایگاهی برخوردار است که پیامبر اسلام در مهم‌ترین مسائل اجتماعی آنان را وارد می‌سازد (سالاری فر، ۱۳۸۴). در بررسی جایگاه زن را در خانواده قبل از اسلام (در عصر جاهلیت) و پس از ظهور اسلام، باید وضعیت اجتماعی و فرهنگی زنان را در این دو دوره با یکدیگر را مقایسه کرد. البته اثرات ظهور اسلام در رفتار با زنان در سنت نبوی و احادیث نشان داده می‌شود. می‌توان گفت که از مهم‌ترین نمودهای اسلام درباره جایگاه زنان، رفتار پیامبر اسلام⁹ با دختر گرامی خود، فاطمه^B است (همان).

در سیره امامان معصوم^Δ نیز اگر کسی از داشتن زن احساس ناخشنودی می‌کرد، آن بزرگواران با آنان برخورد می‌کردند و سعی داشتند تا رسوبات جاهلی را از ذهن آنان پاک کنند و ارزش زن، به زیبایی نشان داده می‌شود.

اگر گفته شود جایگاه نخست زن، یعنی جایگاه مادری هم نصیبش می‌شود، اگر می‌گوییم جایگاه دوم زن، خواهری نسبت به خواهر و برادرش است، به او نیز در مقابل خواهری هم نصیبش می‌شود. در جایگاه سوم نیز اگر می‌گوییم همسری برای شوهرش است، در مقابل نیز همان توقعات را هم از همسرش دارد و جایگاه چهارم که اگر می‌گوییم برای فرزندان مادر می‌شود، یک روزی فرزند پدر و مادرش بوده است.

باید دید زن در جایگاهش چه وظایفی دارد، توصیه‌های دین آن است که زن نسبت به پدر و مادر، مخصوصاً مادر، ادب و احترام را رعایت کند، اطاعت کند و خدمت کند؛ با این سه کار خود می‌تواند آرامش‌بخش پدر و مادر باشد تا روزی که در جایگاه مادر قرار می‌گیرد، فرزندان نسبت به او این‌گونه باشند اما در غرب زن چنین نقشی ندارد.

در خصوص نقش زن در شعار «زن، زندگی، آزادی» در اسلام و غرب مقالات جداگانه‌ای نوشته شده که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

در چکیده مقاله زن، زندگی، آزادی آمده: مستحب است انسان، در صورتی که از زن داشتن محروم است، دست نیاز به جانب حق بردارد و برای زن دار شدن با حال اخلاص به درگاه حق دعا کند و بنالد و این مقام زن را در اسلام و نقش منفی آن را در غرب می‌رساند. مقاله «زن در شعار «زن، زندگی، آزادی» در آیین اسلام»، اثر گروهی از نویسندگان، در مجله فرهنگ کوثر پاییز ۱۳۸۲، شماره ۵۹ چاپ شد. در این مقاله آمده است: نقش تعیین‌کننده زن در بقاء و رشد جامعه بشری همیشه مورد توجه مثبت و منفی اندیشمندان، سیاست‌مداران، مدیران و رهبران جوامع بوده است. تاریخ، گویای این واقعیت است که زن در کنار مرد در تمدن بشری - مستقیم و غیرمستقیم - نقش‌آفرین بوده است ولی از دیرزمان و با انگیزه‌های مختلف از حقوق الهی و انسانی خود محروم گردیده است. تاریخ، این حقیقت را در سینه خود ثبت کرده است که پیامبران و اولیای الهی هم در احقاق حقوق و هم در ایفای نقش سالم و سازنده زنان، برترین جریان سازی و هدایت را داشته‌اند و در اسلام اصیل به نقش زن در شعار «زن، زندگی، آزادی» توجه شده است و اما در غرب زن موجود پست و منفی و بد یمن است.

هدف از انجام این مقاله پاسخ به این سؤال است که نقش زن در شعار «زن، زندگی، آزادی» در اسلام و غرب چیست؟

فرضیه این است با رجوع به قرآن، روایات، جایگاه و نقش زن در خانواده و در شعار «زن، زندگی، آزادی» در اسلام و بالعکس غرب را که موجب آرامش و... می‌شود، مورد بررسی قرار می‌دهد.

۲- روش‌شناسی

این تحقیق، از روش آمیزه‌ای و به کمک اسناد نوشتاری و سامانه‌های رایانه‌ای و نرم‌افزارهای علمی و روش داده‌پردازی توصیفی و تحلیلی بهره می‌برد.

۳- مفهوم شناسی

۳-۱- خانواده

خانواده متشکل از افرادی است که از طریق پیوند زناشویی، هم‌خونی یا پذیرش فرزند با یکدیگر به‌عنوان زن، مادر، پدر و شوهر، برادر، خواهر، فرزند در ارتباط متقابل هستند، فرهنگ مشترک پدید می‌آورند و در واحد خاص زندگی می‌کنند (مطیع، ۱۳۸۴).

خانواده یکی از نظام‌های اولیه جوامع بشری است که باوجود تحولات اساسی، در اهداف کارکردهای خود ثابت مانده و هنوز در همه جوامع، اهمیت اساسی دارد. خانواده، مناسب‌ترین نظام برای تأمین نیازهای مادی و روانی بشر بوده و بهترین بستر را برای تأمین امنیت و آرامش روانی اعضای پرورش نسل جدید و اجتماعی کردن فرزندان و برآورده ساختن نیازهای عاطفی افراد فراهم نموده است (سالاری‌فر، ۱۳۸۴).

امروزه واژه خانواده چندین معنا دارد:

«در مکتب اسلام نیز خانواده به‌عنوان کهن‌ترین اجتماع انسان شمرده می‌شود زیرا از آغاز آفرینش انسان به‌صورت زوجی از زن و مرد در قالب خانواده قدم به گیتی نهاده است. خانواده در دیدگاه اسلام واحد بنیادین و مهمی محسوب می‌شود که زن و مرد و فرزندان را در گروهی هم‌بسته و مأمونی مقدس جمع می‌کند و ارزش‌هایی چون صمیمیت و همدلی را بر آنان حاکم می‌گرداند» (کدخدایی، ۱۳۹۵).

در تعریف خانواده سالم باید گفت: خانواده‌ای است که به‌طور بنیادین از سلامت و آرامش روانی و معنوی هر یک از اعضای خانواده حمایت می‌کند.

در خانواده سالم به هریک از اعضاء امکان رشد و بالندگی داده می‌شود؛ بنابراین تا حد امکان شرایط مادی وسایل رفاهی هر عضو خانواده در فضایی از تشویق، حمایت، عشق و محبت که لازمه موفقیت هستند فراهم می‌شود و جالب اینکه اعضای خانواده این «تا حد امکان» را درک می‌کنند و بیش از توان مالی خانواده انتظاری ندارند. خانواده همانند جامعه‌ای است که فقط با تغییر هر یک از اعضای آن به تغییر بنیادی دست خواهد یافت. اگر تمایل دارید که خانواده خود را به‌منظور کمک به آن‌ها تغییر دهید لازم است بدانید با ایجاد تغییر در خود، می‌توانید امکان این تغییر را تا حدودی فراهم آورید (اسماعیل‌زاده و مصطفوی، ۱۳۹۰).

۳-۲- زن

در قرآن زن را این‌گونه تعریف کرده است:

زنان برابر با مردان هستند: (احزاب: ۳۵) یعنی: هم از نظر پاداش و مجازات و هم عبادات و...، زنان با مردان برابر و مساوی هستند و از دیدگاه قرآن و اسلام، زنان می‌توانند به‌صورت بی‌واسطه و مستقیم خرید و فروش کنند و حق مالکیت و انجام دیگر معاملات و مبادلات را دارند و در سرنوشت خانوادگی و اجتماعی و سیاسی و... خود مشارکت نمایند و این یکی از جلوه‌های تجلیل زن و مادر در اسلام و قرآن است.

۳-۳- زندگی

زندگی در لغت فارسی عبارت است از: حیات، محیا، حیوان، نقیض مرگ، زندگانی، مقابل مردگی، مقابل مرگ و ممات، و آن صفتی است مقتضی حس و حرکت (دهخدا، ۱۳۷۷، ص ۱۲۹۸)، زنده بودن، زیست، مدت عمر، وضع مالی، مال و منال (عمید، ۱۳۵۵).

علامه جعفری در تعریف زندگی می‌نویسد:

در ارزیابی فهم معنای زندگی، شناخت هویت و حیات خود، کار دشواری نیست. به باور او اولین قانون شناخت خویشتن، قانون اصلی من و روح است. دستیابی به این شناخت، کار دشواری نیست؛ زیرا هرکسی درباره خویشتن آگاهی‌هایی دارد و این کار نیازمند فلسفه و روان‌شناسی نیست (جعفری، ۱۳۸۶).

در قرآن کریم واژه حیات ۷۶ بار به‌کاررفته است (المعجم المفهرس لألفاظ القرآن الکریم، ذیل ح ی ی). در برخی آیات به اصلاح دیدگاه آدمیان درباره حیات با بیان ابعاد جدیدی از آن و عمق بخشیدن به مفهوم حیات، به‌عنوان نعمتی الهی، توجه شده است.

۳-۴- آزادی

شهید مطهری آزادی را چنین تعریف می‌کند:

آزادی یعنی بشر باید در اجتماع از ناحیه سایر افراد اجتماع آزادی داشته باشد، دیگران مانعی در راه رشد و تکامل او نباشند، او را محبوس نکنند به حالت یک زندانی در نیاورند که جلو فعالیتش گرفته شود، دیگران او را استثمار نکنند، استخدام نکنند، استبعاد نکنند یعنی تمام قوای فکری و جسمی خود او را در جهت منافع خودشان به کار نگیرند؛ این را می‌گویند آزادی اجتماعی. به‌عبارت‌دیگر: آزادی انسان است از قید و اسارت افراد دیگر (مطهری، ۱۳۹۶).

برخی دیگر از اندیشمندان نیز در تعریف آزادی گفته‌اند:

«یک معنای رایج از آزادی که در حقوق و سیاست مطرح است آزادی به معنای «حاکمیت بر سرنوشت خویش» است. انسان آزاد، یعنی انسانی که تحت حاکمیت غیر نباشد و خود، مسیر زندگی و منش و روش خویش را تعیین کند. طبعاً در مقابل، انسانی که تحت سلطه دیگری است و با امر و نهی او وادار به حرکت می‌شود و نمی‌تواند به دلخواه خود حرکت کند آزاد نیست» (مصباح یزدی، ۱۴۰۰).

۳-۵- شعار «زن، زندگی، آزادی»

جنبش آزادی‌بخش کردستان با رهبری عبدالله اوجلان از جنبش‌های رادیکال مبارزه آزادی زنان است. اوجلان زن را به‌عنوان اولین ملت به اسارت گرفته‌شده در تاریخ معرفی کرده و پس از آن‌که ایدئولوژی آزادی زن را در سال ۱۹۹۸ ارائه نمود، گفت «تا زن آزاد نشود، جامعه آزاد نخواهد شد» («ژن، ژیان، آزادی» چگونه به سمبل و رمز اتحاد ستمدیدگان مبدل شد؟». او می‌نویسد «زن، زندگی، آزادی یعنی زن آزاد، سرزمین آزاد و حتی مرد آزاد» («ژن، ژیان، آزادی: از مردی تنها در سلول انفرادی تا خیابان‌های ایران).

شعار «ژن، ژیان، نازادی» («ژن، ژیان، آزادی» چگونه به سمبل و رمز اتحاد ستمدیدگان مبدل شد؟»، ص ۳) نخستین بار توسط زنان مبارز کرد سر داده شد و به شعاری مورد استفاده در سایر تجمعات و اعتراض‌ها در سطح جهان تبدیل شد («کام ژن؟ کام ژیان؟ کام نازادی؟»). به گونه‌ای که در ۲۵ نوامبر سال ۲۰۱۵، در تجمعاتی که به مناسبت روز بین‌المللی مبارزه با خشونت علیه زنان در چند کشور اروپایی برگزار شد، از این شعار استفاده شد («ژن، زندگی، آزادی» شعار زنان جهان شد).

۴- نقش زن در شعار «زن، زندگی، آزادی» در اسلام

در این قسمت به نقش زن در شعار «زن، زندگی، آزادی» در اسلام اشاره می‌شود:

۴-۱- ارزش تربیت زن و دختر در اسلام

در تربیت دختران، به خاطر نقش حساس آن‌ها در مسئولیت‌های خانوادگی و تأثیر آن در اجتماع، باید مراقبت بیشتری نمود. دختر وقتی به سن هفت‌سالگی رسید، کم‌وبیش باید متوجه شود، رفتار و وظائف او با پسر فرق دارد، اگر بنا باشد، هر جایی که پسر می‌رود دختر هم برود و یا او را ببرند، هر طور که پسران لباس می‌پوشند، او هم بپوشد و همانند پسران بزرگ شود (نجفی، ۱۳۹۶).

آیا دختری که مثل پسر احساس آزادی در پوشش کرده است، در سن رشد و درک می‌توان او را دستور حجاب داد؟! حجاب برای این دختر، مثل روسری برای پسران سخت و مشکل است.

دختران شما عروسک نیستند، زندگی آینده آن‌ها به بانویی نیاز دارد، خوش‌فکر، باادب و اخلاقی بلند و دینی محکم، همراه با تمیزی و نظافت و شوهرداری و ملاحظت، کاری کنید که این خدمات در دختران تقویت شود، حس زیبایی جویی و زینت کردن در بانوان به‌طور غریزی وجود دارد و چه‌بسا افراط هم بکنند و احتیاج به تشویق چندان ندارند، بلکه در بسیاری احتیاج به کنترل و تعدیل دارد، این کنترل و تعدیل را پدر و مادر باید انجام دهند (همان).

پیامبر اکرم ۹ فرمود:

«شخصی که دارای یک فرزند دختر باشد خدای متعال کمک کار و معین او بوده و برکت و مغفرتش را شامل او خواهد ساخت» (نوری، ۱۴۰۸).

در دیگر روایت آمده است:

امام صادق ۸ نیز اهمیت ویژه‌ای برای مقام دختر قائل بودند و می‌فرماید:

«الْبَنُونَ نَعِيمٌ وَالْبَنَاتُ حَسَنَاتٌ، وَاللَّهُ يَسْأَلُ عَنِ النَّعِيمِ وَيُثِيبُ عَلَى الْحَسَنَاتِ (کلینی، ۱۳۶۵): پسران نعمت‌اند و دختران حسنه و خداوند از نعمت‌ها بازخواست می‌کند و برای حسنات پاداش می‌دهد.»

۴-۲- زنان در اسلام، الگوی دیگران

دختر می‌تواند الگوی خانواده و جامعه باشد. ساره دختر و همسر حضرت ابراهیم خلیل بود. از نظر شرایطی که باید یک زن داشته باشد نظیر نداشتن از اعتدال قامت و زیبایی خیره‌کننده‌ای برخوردار بود و الگویی برای دیگر دختران بود. به همین جهت نیز همسر او نظر به غیرت مردانگی در سفرهای خود از بین‌النهرین به سوریه و از آنجا به فلسطین و سرزمین کنعانیان و از آنجا به مصر، خاطرش از

جانب او جمع نبود و تمام سعی خود را مبذول می‌داشت تا چشم بیگانه به ساره نیفتد و دردسری برایش به وجود نیاید (دوانی، ۱۳۶۲).

در روایتی از امام صادق ۸ درباره الگو بودن ساره به‌عنوان یک دختر، آمده است:

«و کانت ساره صاحبه ماشیه کثیره و أرض واسعة و حال حسنه و کانت قد ملکت ابراهیم ۸ جمیع ما کانت تملکه فقام فیه و أصلحه و کثرت الماشیه و الزرع حتی لم یکن بأرض «کوئی ریا» رجل أحسن حالاً منه» (کلینی، ۱۳۶۵): ساره دارای گوسفندانی زیاد و زمینی گسترده و وضعیتی نیک بود و همه دارایی خویش را در اختیار ابراهیم ۸ درآورده بود و ابراهیم نیز به رتق و فتق و اداره آن‌ها پرداخت و گوسفندان زیاد شد و زراعت گسترش یافت تا آنجا که در سرزمین «کوئی ریا» مردی با وضعیتی بهتر از او وجود نداشت. »

۳-۴- زنان، ارمغان الهی در اسلام

یکی از ارزش‌های مدیریتی زن به‌عنوان دختر در خانواده و جامعه به‌عنوان هدیه الهی از آن یاد شده است.

در سیره امامان معصوم Δ نیز اگر کسی از داشتن فرزند دختر احساس ناخشنودی می‌کرد، آن بزرگواران با آنان برخورد می‌کردند و سعی داشتند تا رسوبات جاهلی را از ذهن آنان پاک کنند. در حدیثی چنین نقل شده که فردی از یاران امام جعفر صادق ۸ دختردار شد، حضرت نزد او رفت، دید خشمگین است، فرمود:

«اگر خداوند به تو وحی کند که آیا می‌خواهی چیزی را من برای تو انتخاب کنم یا تو برای خودت انتخاب می‌کنی؟ چه پاسخ می‌دهی؟» آن مرد گفت: به خدا عرض می‌کنم: آنچه را تو برایم بپسندی و انتخاب کنی، می‌پسندم. امام صادق ۸ فرمود: «اکنون خداوند فرزند دختر را برای تو انتخاب کرده است.» سپس فرمود:

«آن عالم و ولیّ خدا (خضر ۸) که همراه موسی ۸ بود و آن پسر بچه را کشت، خداوند از قول او فرمود: ما آن پسر را کشتیم چراکه بیم آن بود پدر و مادرش را به طغیان و کفر وادارد، از این رو خواستیم پروردگارشان به‌جای او فرزندی پاک‌تر و با محبت‌تر به آن پدر و مادر بدهد» (کهف: ۸۱).

امام صادق ۸ در ادامه فرمود:

«خداوند به آن دو، دختری عنایت کرد که از او و نسل وی هفتاد پیامبر به دنیا آمدند» (قمی، ۱۳۴۴).

گاه می‌شد که افرادی از امامان Δ برای داشتن فرزند پسر دعایی طلب می‌کردند، اما معصومان Δ دختر را برای آنان می‌پسندیدند. به‌عنوان نمونه در حدیثی آمده است:

یحیی بن زکریا - از اصحاب امام هادی ۸ - نامه‌ای به آن حضرت نوشت و عرض کرد: همسرم باردار است، دعا کن خداوند پسری روزی‌ام گرداند! امام ۸ در پاسخ او نوشت: «چه بسا دختری که از پسر بهتر است» (همان).

در تاریخ می‌خوانیم که گاه برخی از پیامبران، از خداوند درخواست فرزند دختر می‌کردند تا از رافت و دلسوزی او بهره‌مند شوند. به‌عنوان مثال حضرت ابراهیم ۸ از خداوند تقاضا کرد به وی دختری عنایت فرماید تا بعد از مرگش برای او گریه کند (مجلسی، ۱۴۰۳).

۴-۴- ارزش دادن به رعایت حجاب و پوشش مناسب زنان در اسلام

از دیگر ویژگی‌ها و اوصاف خواهر نمونه و شایسته از نگاه وحی، حجاب و پوشش مناسب است اصل حجاب و پوشش برای زنان صرف‌نظر از مقدار و چگونگی آن و پرهیز از ظاهر شدنشان در انظار نامحرمان بدون پوشش مناسب، سیره مستمر و قطعی مسلمانان از صدر اسلام تا عصر حاضر است.

نیز از مسائلی است که تمامی عالمان و فقیهان همه مذاهب و فرق اسلامی در طول تاریخ بر آن اتفاق نظر و به اصطلاح اجماع داشته و دارند و به جرئت می‌توان گفت: هیچ فقیه و اسلام‌شناس ژرف‌نگری در آن تردیدی نکرده است افزون بر این سیره قطعی و اجماع مسلم و نیز روایات گوناگون و فراوان از شیعه و اهل تسنن، آیات بسیاری بر این مسئله دلالت دارد (تعدادی نویسنده، ۱۴۰۰، ص ۱۰) که در اینجا تنها به یک آیه به‌عنوان شاهد و نمونه اشاره می‌شود:

«وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ... وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ...» (نور: ۳۱)

و به زنان باایمان بگو: دیدگان خود را [از هر نامحرمی] فرو بندند و پاک‌دامنی ورزند و زیورهای خود را آشکار نگردانند مگر آنچه که طبعاً پیدا است. و باید روسری خود را بر گردن خویش [فرو] اندازند و زیورهایشان را جز برای شوهرانشان و ... آشکار نسازند».

بدون شک در عصر ما که بعضی نام آن را عصر برهنگی و آزادی جنسی گذارده‌اند و افراد غرب‌زده، بی‌بندوباری زنان را جزئی از آزادی او می‌دانند سخن از حجاب گفتن برای این دسته ناخوشایند و گاه افسانه‌ای است متعلق به زمان‌های گذشته!

ولی مفاسد بی‌حساب و مشکلات و گرفتاری‌های روزافزون که از این آزادی‌های بی‌قیدوشرط به وجود آمده سبب شده که تدریجاً گوش شنوایی برای این سخن پیدا شود (مکارم شیراز، ۱۳۷۰).

۵- نقش زن در شعار «زن، زندگی، آزادی» در غرب

در این قسمت به نقش زن در شعار «زن، زندگی، آزادی» در غرب اشاره می‌شود:

۱-۵- زن و هویت منفی آن در غرب

با همین نگاه، فرهنگ غرب پایه‌گذار بی‌بندوباری و ابتذال زنانه شد و زن را به‌عنوان وسیله التذاذ مردان معرفی کرد و نامش را «آزادی زن» گذاشت! در نگاه غربی‌ها، آزادی یعنی پشت پا زدن به حکم محکم عقل و روگرداندن از دین و غوطه‌ور شدن در منجلاب فحشا و فساد اخلاقی، آزادی یعنی به هیچ اصلی از اصول اخلاقی پای بند نبودن، آزادی یعنی خاموش کردن وجدان و کشتن فطرت (مشرق نیوز، ۱۳۹۱).

فرهنگ غربی، فرهنگ برنامه‌ریزی برای فساد انسان، فرهنگ دشمنی و بغض با ارزش‌ها و درخشندگی‌ها و فضیلت‌های الهی و خروج انسانیت از دایره فضایل انسانی است (همان).

در این فرهنگ، اگر زن بخواهد در جامعه نمود پیدا کند، باید از جذابیت‌های جنسی خودش چیزی را ارائه بدهد. خود را در چشم مردان آرایش کند و با زینت و تجملات و با تبرج و خودنمایی، برای مردان چشم‌نواز باشد؛ تا چشم‌های هرزه به او نگاه کنند و از او تمتع گیرند. زن در این فرهنگ، وسیله‌ای برای اطفای شهوت مردان شد و از مقام انسانیت سقوط کرد (همان).

این آزادی زن نیست. آزادی مردان هرزه برای تمتع از زن مظلوم است. این کار، مردسالاری، ظلم و خیانت به زن، حق کشی نسبت به زن، تجاوز و اهانت به حقوق زن و تنزل ارزش زن است (همان).

ظلمی که در فرهنگ الحادی غرب به زن شده است، در تمام دوران تاریخ بشریت بی‌سابقه است. غربی‌ها در تمامی عرصه‌ها، در عرصه علم و کار و هنر و ادبیات و مالکیت، به زن ظلم کردند (همان).

۲-۵- بازچه بودن و روسپیگری زنان در غرب

در محله رد لایت (چراغ سرخ) آمستردام، پایتخت هلند، یک جاذبه بسیار مناقشه‌برانگیز توریستی وجود دارد. مراکز تفریحات جنسی فراوان در این محله با ویتترین‌های مزین به چراغ‌های سرخ، با قرار دادن روسپی‌ها در ویتترین و وادار کردن ایشان به انجام حرکات تحریک‌کننده، به یکی از جاذبه‌های بسیار پررنگ آمستردام تبدیل شده‌اند.

این مراکز با حمایت دولت از سال ۲۰۰۰، به‌صورت قانونی فعالیت می‌کنند و در حال ترویج برده‌داری مدرن جنسی به نحو غیرقابل کنترل هستند. بیشتر قربانیان این برده‌داری مدرن، زنان و دختران کم سن و سال هلندی هستند (مشرق نیوز، ۱۳۹۱).

حضور چنین خیابانی در آمستردام هلند، در حالی است که در موضوع فوت مهسا امینی، هلند و نهادهای به‌ظاهر حقوق بشری در این کشور که ماهیت ضدانقلابی علیه ایران دارند، مدعی بودند که همراه «شعار زن، زندگی و آزادی»، به دنبال احقاق حقوق زنان در ایران هستند تا جایی که شهرداری آمستردام، پایتخت هلند، با انتشار تصاویری از به نمایش درآمدن تصویر مهسا امینی بر روی ساختمان موزه فیلم به نام «چشم» در این شهر نوشت:

شهر ما در همبستگی با زنان ایران و سایر زنانی که برای آزادی و حقوق برابر خود می‌جنگند، ایستاده است. حال باید دید که در هلند زن آزادی دارد یا تبدیل به برده جنسی شده است (همان).

از سال ۲۰۰۰ روسپیگری در هلند قانونی شد. تجارت سکس و تفریحات جنسی در هلند، منافع اقتصادی قابل‌توجهی برای سازمان‌های تبهکاری و نهادهای دولتی در این کشور به دنبال دارد (همان).

قوادها (مالکان روسپی‌خانه‌ها) می‌توانند پس از کسب مجوزهای لازم، اقدام به استخدام روسپی کنند که باید حداقل ۲۱ سال سن داشته باشند. نکته قابل تأمل در رابطه با قانونی بودن این تجارت در هلند آن است که انجام معاینات پزشکی ادواری برای روسپی‌ها به هیچ وجه اجباری نیست، زیرا دولت نمی‌خواهد به این ترس دامن بزند که تفریحات جنسی در این کشور ممکن است باعث انتقال بیماری به مشتریان شود. لازم به ذکر است که از سال ۲۰۱۱ مالکان این کسب‌وکارها و البته روسپی‌ها ملزم به پرداخت مالیات فعالیت کاری خود نیز شده‌اند (همان).

به‌رغم برخی تلاش‌ها و فشارها از جانب سازمان‌های مردم‌نهاد و فعالان حقوق بشری برای مقابله با این وضعیت، دولت هلند هیچ قانونی در جهت کنترل و یا محدود کردن روسپی‌گری و تجارت سکس وضع نکرده است و انجام این فعالیت‌ها به امری عادی و

موردپذیرش در هلند تبدیل شده است. این روزها هرکسی که بخواهد به راحتی می‌تواند وارد صنعت و تجارت سکس در این کشور شود.

بر اساس گزارش مرکز تحقیقاتی اسکپتیکس چیزی بین ۵۰ تا ۹۰ درصد از روسپی‌های هلند، در واقع برده‌های جنسی هستند و به اجبار وادار به فعالیت در این عرصه هستند. همچنین با توجه به بالا بودن درآمد خودفروشی در این محله آمستردام، تعداد زیادی از دانشجویان دختر محصل در دیگر شهرهای هلند، در روزهای تعطیل به آمستردام عزیمت کرده و از طریق عرضه‌کنندگان خدمات جنسی، اقدام به خودفروشی و روسپی‌گری می‌کنند (همان).

۳-۵- قاچاق انسان و بردگی جنسی زنان

بر اساس آمار و اطلاعات وزارت امور خارجه آمریکا، قاچاق انسان در هلند یکی از مسائلی است که به طور خاص زنان و دختران را تحت تأثیر قرار داده است که غالباً به فعالیت در صنعت جنسی وادار می‌شوند. (از تمام کسانی که قربانی قاچاق انسان هستند، تقریباً ۶۰ درصد وارد عرصه روسپی‌گری می‌شوند).

در سال ۲۰۰۹ تعداد ۹۰۹ مورد قربانی قاچاق انسان ثبت شد. دفتر رصد و مبارزه با قاچاق انسان در وزارت امور خارجه آمریکا در سال ۲۰۱۷ هلند را در «دسته اول» کشورهای مبتلا به معضل قاچاق انسان قرار داد (تعدادی نویسنده، ۱۹۶۰).

در سال ۲۰۱۷ ناظر ملی قاچاق انسان و خشونت جنسی علیه کودکان در هلند گزارش کرد که سالانه بیش از ۶۰۰۰ نفر در هلند قربانی قاچاق انسان می‌شوند. دوسوم از افرادی که قاچاق شدند، نزدیک به ۴۰۰۰ نفر سالانه قاچاق بردگی جنسی و سوءاستفاده می‌شوند (همان).

بخش قابل توجهی از این گروه، زنان هلندی هستند از جمله افراد کم سن و سال (۱۳۲۰ دختر بچه در هر سال) که طعمه افرادی می‌شوند که «قواد» نامیده می‌شوند. ۲۰۰۰ قربانی دیگر قاچاق انسان، عمدتاً اتباع خارجی هستند که توسط سازمان‌های تبهکار، به فعالیت در این بخش وادار می‌شوند (همان).

بر اساس اطلاعات و گزارش وزارت خارجه آمریکا، هلند هم منبع و هم کشور مقصد برای مردان، زنان و کودکانی است که موضوع قاچاق انسان می‌شوند؛ به ویژه به منظور روسپی‌گری اجباری و کار اجباری و به میزان کمتری، کشور ترانزیت برای قاچاق این‌چنینی است. هلند در زمره پنج کشور نخستی قرار می‌گیرد که قربانیان قاچاق انسان، از آن نشئت می‌گیرند (همان).

۳-۵- تعرض به کرامت انسانی بانوان در غرب

غربی‌ها پا روی همه باورهای دینی، اخلاقی، سنت‌ها و عرف جامعه از جمله قرآن، مسجد و هویت گذاشته و بر آن‌ها تاختند، جالب است که باز هم شعار «زن، زندگی، آزادی» می‌دهند اما اقدامات آن‌ها هیچ نسبتی با آن ندارد (گروهی محقق، ۱۴۰۰).

غرب با نگاه ابزاری و کالایی به زن و علی‌رغم اینکه همه حرفش این بود که به زن آزادی بدهد، با نگاه‌های مختلف در عمل او را به اسارت کشید. غرب‌گرایان داخلی نیز در اتفاقی که سال گذشته در کشور افتاد و شعار «زن، زندگی، آزادی» داده شد به هیچ‌کدام از مبانی فرهنگ دینی، اخلاقی، انسانی و آزادی پایبند نبودند (همان).

فقط کافی است به بی‌ادبی زبان و کلامی که به کار گرفتند و توهینی که به همه نمادهای ملی کشور صورت گرفت، بنگرید.

۵-۵- نگاه کالا گونه و ابزار ی غرب به زن

نگاه تاریخی غرب که در آن نقش و جایگاه مهمی برایش دیده نشده و اهمیت خاصی برایش قائل نیست ولی نگاه امروز به زن در عصر حاضر در نگاه تاریخی غرب است. در غرب باستان نگاه به زن و در قسمت تحریف‌شده ادیان: مدل نگاه یهود است که زن یک موجود ناقص و تفیلی است و به خاطر مرد آفریده شده و شیطانی هم هست (گروهی محقق، ۱۳۹۸).

غرب برای فرار از نوع نگاه باستانی با ایجاد تصویر جدید تمام قیدوبند خانواده ایمان و حیا و پوشش و... را از دامن او زدود آیا توانست با برهنگی و... چالش‌های باستانی را حل کند؟ خیر انقلاب صنعتی اتفاق افتاد و به‌عنوان نیروی کار زنان را به‌کارگیری کرد (همان).

امروز در غرب نگاه به زن ابزاری و کالا گونه است مقدمه و راه انقلاب صنعتی انقلاب زنانه بود؛ که خود زنان توسط خودشان راه انداختند برای استفاده ارزان به‌عنوان کارگر زن را به اباحه‌گری سوق داد (همان).

۵-۶- نظام سرمایه‌داری غرب یک نظام مردسالار

نظام سرمایه‌داری غرب یک نظام مردسالار است. هر انسانی که بتواند بیشتر سرمایه‌آوری و سرمایه‌اندوزی کند، ارزشش بیشتر است. مرد گردن کلفت‌تر و قوی‌تر است، بنابراین مرد اولویت دارد بر زن در نظام سرمایه‌داری. دو ظلم نظام سرمایه‌داری غرب به زن: نظام سرمایه‌داری غرب دو جور از زن سوءاستفاده کرد؛

یکی به‌عنوان نیروی کار ارزان قیمت؛

و یکی هم چون مرد جنس برتر است، زن وسیله التذاذ مرد قرار می‌گیرد (گروهی محقق، ۱۴۰۰).

هر انسانی که بتواند بیشتر سرمایه‌آوری و سرمایه‌اندوزی کند، ارزشش بیشتر است. مرد گردن کلفت‌تر و قوی‌تر است، بنابراین مرد اولویت دارد بر زن در نظام سرمایه‌داری (گروهی محقق، ۱۴۰۰).

وقتی مرد در تمدن غربی جنس برتر و تمدن، تمدنی مردسالار است، نتیجه این است که زن سعی می‌کند مرد را الگوی خود قرار دهد و دنبال کارهای مردانه حرکت کند (همان).

با این همه ضربه که به زن و حیثیت زن و به کرامت زن وارد آورده‌اند، خودشان را پرچم‌دار حقوق زن وانمود می‌کنند (همان).

۶- بحث و نتیجه‌گیری

دین اسلام همواره برای زنان و دختران اهمیت ویژه‌ای قائل بوده و بخصوص سفارش‌های فراوانی از ائمه Δ در مورد دختران در متون دینی و روایات وارد شده است.

نقش زن در شعار «زن، زندگی، آزادی» در اسلام شامل موارد ذیل می‌شود:

ارزش دادن به رعایت حجاب و پوشش مناسب زنان در اسلام، زنان، ارمغان الهی در اسلام، زنان در اسلام، الگوی دیگران، ارزش تربیت زن و دختر در اسلام.

نقش زن در شعار «زن، زندگی، آزادی» در غرب عبارتست از:

نظام سرمایه‌داری غرب یک نظام مردسالار، نگاه کالاگونه و ابزاری غرب به زن، تعرض به کرامت انسانی بانوان در غرب، قاچاق انسان و بردگی جنسی زنان، بازیچه بودن و روسپیگری زنان در غرب، زن و هویت منفی آن در غرب.

در عصر کنونی که جامعه غربی در اوج بهره‌کشی از زنان و دختران تلاش می‌کند با قانونمند کردن ضد ارزش‌های خود برای دیگر جوامع و فرهنگ‌ها، فشارهای فراوان را به‌خصوص بر مسلمانان وارد سازد توجه به جایگاه دختران در قرآن و سخن و سیره معصومان (ع) داروی شفابخش روزگار ماست.

۷- منابع

- ۱- قرآن کریم.
- ۲- اسماعیل‌زاده، علی‌اصغر؛ و مصطفوی، سید رضا (۱۳۹۰). خانواده سالم و آموزش‌های فرآموز. تهران: موسسه بین‌المللی پژوهشی فرهنگی هنری جامعه و فرهنگ.
- ۳- تعدادی از نویسندگان. (۱۳۹۴). ویژگی‌های یک دختر نمونه از نگاه اسلام. پایگاه خبرگزاری آوا. برگرفته از سایت <https://www.avapress.com/fa/article/115880/>
- ۴- جعفری، محمد تقی (۱۳۸۶). شناخت انسان در تصعید حیات تکاملی. تهران: موسسه تدوین و نشر آثار استاد علامه محمدتقی جعفری.
- ۵- دوانی، علی (۱۳۶۲). زن در قرآن. قم: بی‌نا.
- ۶- دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۷). فرهنگ دهخدا. تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- ۷- سالاری‌فر، محمدرضا (۱۳۸۴). درآمدی بر نظام خانواده در اسلام. تهران: سمت.
- ۸- عمید، حسن (۱۳۵۵). فرهنگ فارسی عمید. تهران: انتشارات امیرکبیر.
- ۹- قمی، عباس (۱۳۴۴). سفینه البحار و مدینه الحکم و الآثار. قم: اسوه.
- ۱۰- کدخدایی، حمیده (۱۳۹۵). عوامل استحکام خانواده در قرآن و روایات. سپاهان شهر: حوزه علمیه حکیمه.
- ۱۱- کلینی، محمدبن یعقوب (۱۳۶۵). کافی. تهران: دارالکتب الإسلامیه.
- ۱۲- مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۳ق). بحارالانوار لدرر اخبار الائمة الاطهار. بیروت: داراحیاء التراث العربی.
- ۱۳- مطهری، مرتضی (۱۳۹۶). مساله حجاب. تهران: انتشارات صدرا.
- ۱۴- مطیع، ناهید (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی (مفاهیم کلیدی). تهران: آوای نور.
- ۱۵- مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۰). تفسیر نمونه. قم: دارالکتب الاسلامیه.
- ۱۶- مشرق نیوز (۱۳۹۱). فرهنگ حجاب و عفاف اسلامی چگونه غرب را احاطه کرده است؟ برگرفته از <https://www.mashreghnews.ir/news/126387/>
- ۱۷- نجفی یزدی؛ سید محمد (۱۳۹۶). اخلاق در خانواده و تربیت فرزند. تهران: سپهر.
- ۱۸- نوری، حسن‌زین محمد (۱۴۰۸). مستدرک الوسائل. بیروت: مؤسسه آل البيت لاحیاء التراث.

The Role of Women in the Slogan "woman, life, freedom" in Islam and the West

Sakine GanjKhanlou¹, Tooba shakeri Golpaygani²

1- Doctoral student of Women's Studies, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

s.farhadi_ch@yahoo.com

2- Assistant Professor and Director of Women's Studies Department, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)

t.shakeri22@gmail.com

Abstract

The religion of Islam has always attached special importance to women, and in particular, there are many orders from Imams (peace be upon them) regarding women in religious texts and traditions. One of the important social matters today is the position and role of women in the family and society. In Islamic traditions, however, girls and women are mentioned as divine virtues, even though in Islam, God rewards good deeds, and consecrations are questioned by God. By looking through Islamic foundations, one may understand what a high position women had and still have in Islamic thought; however, it is the opposite in the West and the "Woman, Life, Freedom" slogan. Accordingly, the greater the commitment to Islam and Islamic life, the higher the continuity of life. On the contrary, the lower the commitment to Islam, the lower the mental peace and comfort of the person in the living environment and society. Moreover, the collapse of the Western system is based on unlimited freedom. This paper applies a diverse methodology to refer to written documents, computer systems, scientific software, and a descriptive and analytical data processing method. Furthermore, by referring to religious sources, the paper aims to study the role of women in the "Woman, Life, Freedom" slogan "in Islam and the West. The results are that referring to the Qur'an examines the traditions, position, and role of women in the family and the "Woman, Life, Freedom" slogan in Islam, bringing tranquility contrary to the West.

Keyword: Islam, the West, woman, life, freedom, "Woman, Life, Freedom" slogan.

This Journal is an open access Journal Licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License

(CC BY 4.0)